

আসাম সাহিত্য সভাৰ
সভাপতিৰ অভিভাষণ।

—
অষ্টম
অধিবেশন।
—

নগাঁও

১৮৪৭ খৃঃ

ওঁ শ্ৰীশ্ৰীগুববে নমঃ ।

ওঁ নমো ভগবতে বাসুদেবায় ।

যি জন জগতৰ আদি কাৰণ, যাৰপৰা এই পবিত্ৰশ্ৰুমান জগতৰ
জন্ম, স্থিতি, আৰু ধ্বংস হ'ব লাগিছে, যি জনত “সূত্ৰে মণিগণা ইব” এই
বিশ্ব-ব্ৰহ্মাণ্ড আশ্ৰয় কৰি আছে, যি জন অনাদি, অনন্ত, নিগুণ, গুণ-
নিবৃত্তা, সৰ্বশক্তিমান, সচ্চিদানন্দ, মঙ্গলময়, যাৰ কৃপা হলে বোবাইও কথা
ক'ব পাৰে, পদ্ময়েও গিৰি লজ্জিব পাৰে, সেইজন ককণাময়, আনন্দময়,
গুণনিধি ভগবন্তক লক্ষ কোটীবাৰ দণ্ডবৎ কৰোঁ । তেওঁৰ কৃপা নহলে
আমাৰ কোনো কৰ্ম সিদ্ধ হ'ব নোৱাৰে । আহক, আমি সকলোৱে একমনে,
এক ধ্যানে সেই পবিত্ৰ নামত আমাৰ সভা আৰম্ভ কৰোঁ ।

আদৰ্শ সমিতিৰ সভাপতি ডাঙৰীয়া, ভদ্ৰ মহিলা, আৰু মহোদয় সকল,
আপোনালোকে আজি আসাম সাহিত্য সভাৰ এই অষ্টম অধিবেশনত
এই অভাজন বুদ্ধক সভাপতি বৰণ কৰিছে । এই বাবে মই আপোনা-
লোকক মোৰ শলাগ জনালোঁ ।

মই এনেকুৱা এখান সদৌ অসমৰ সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হ'বৰ
উপযুক্ত নহওঁ । মোতকৈ যোগ্যতৰ সূজন অসম মাতৃৰ সন্তান, অসমীয়া
ভাষাবিদ সাহিত্যিক আৰু অনেক আছে, যাৰ এজনক বহুউৱা হলে এই
আসন স্মৃণোভিত হ'লহেতেন । মই এইখান গৌৰৱান্বিত আসনৰ সিমান
যোগ্য নহওঁ যদিও, “মঞ্চাভাবে গুড়ং দত্তাৎ” এই বচন অনুসৰি, অৰ্থাৎ
মোতকৈ আৰু বিজ্ঞতম, যোগ্যবান মানুহ—যি আপোনাসকলৰ কাণত
সাহিত্য অমৃত বস ঢালি দিব পাৰিলেহেতেন, অসমত নথকা হলে—ময়ে

অমৃতৰ সলনি গুড়ৰ দৰে, অথবা গছ নোহোৱা দেশত “এৰণ্ডোহণি
ক্রমায়তে” হোৱাৰ দৰে, যোগ্যবান হনুহেতেন। মই যে অকল এটা
পূৰ্বাপৰ চলি অহা জনাব লগীয়া শিষ্টাচাৰ ভাব মনত লৈহে নিজক নিজে
অযোগ্য বুলিছোঁ সেইটো নহয়। এই অভাজনে এতিয়ালৈকে অসমীয়া
ভাষা আৰু সাহিত্যৰ অৰ্থে যিমান খিনি কৰিব লাগিছিল, সিমানখিনি কৰিব
পৰা নাই বাবেই, মই এই গৌৰৱান্বিত আসনৰ যোগ্য হোৱা নাই।

তাহানিখন কলিকতাৰ কলেজত পঢ়োতে মোৰ সহপাঠী আজিকানি
প্ৰবীণ সাহিত্য মহাবথি, বাথি বন্ধু কেজনৰ আঁহিৰে এই অভাজনৰো মাতৃ
ভাষা সেবিবলৈ, অসমীয়া সাহিত্য সেবিবলৈ, এটা সংকল্প আছিল। এই
নিঃকিনৰ হৃদয় তন্ত্ৰীত বাজিছিল যে পঢ়া-শুনা শেহ কৰি, জীৱিকাৰ উপায়
এটা অবলম্বন কৰি, মাতৃ ভাষাত এক শাৰী উপন্যাস লেখিম আৰু সেই
উপন্যাসেৰে অসমত এটা পঢ়ুৱা সমাজ গঢ়িম। কিন্তু কলে কি হব,
যেনেকৈ ভাবিছিলোঁ। তেনেকৈ কাম কৰিব নোৱাৰিলোঁ। যি ডোখৰ
কালত মন বলাই আছিল, কল্পনা শক্তি প্ৰবল আছিল, সেইকাল ডোখৰত
নিজৰ জীৱিকাৰ অৰ্থে পোনে প্ৰথমে বজাবৰীয়া কৰ্মতে বৰকৈ আৰম্ভ
হব লগীয়া হৈছিলোঁ। তাৰ পিছত অলপ জিৰণি পাই যেতিয়া কলিকতাৰ
সংকল্প স্মৰণ কৰি কাপ মৈলাম তুলাপুত লৈ বহিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলোঁ,
তেতিয়া এই দুৰ্ভাগীয়াই পূৰ্বজন্মৰ পাপৰ ফলত ভাতৃ শোক, এটি এটিকৈ
তিনটি পুত্ৰ শোক পাই, মাজে মাজে পূৰ্ব সংকল্প পাহৰি আছিলোঁ।

পিছত, এতিয়া যদিও চাকৰিত থকা শেষ কাল ডোখৰত ভাবিছিলোঁ,,
যে বজাবৰীয়া কৰ্মৰ অন্তত এই অভাজনে ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ বৃন্দাবনত, আৰু
তাৰ লগে লগে মোৰ অসমীয়া ভাষাৰ সাহিত্য-বৃন্দাবনতো, বিচৰণ কৰি
ফুৰিম, তথাপি নিজ কৰ্মফলত, আৰু লক্ষ্মীকো আৰাধনা কৰা উচিত
এনেকুৱা এটা ভাব মনত সোমোৱাৰ বাবে, এই বৃদ্ধৰ কপালত, সম্যাসীৰ

কপালত বামক উঠি ফুৰিবলৈ ঘোৰা এটা খোজোঁতে বামে মৰা ঘোৰা
এটা বাটৰ পৰা টানি পেলাবলৈ “দিয়াৰ দৰে, হেবেদা বোলা হাবি
এডোখৰ মাজত বাস হৈছে। বৃন্দাবনৰ গোপ-গোপিকা সকলক দেখাৰ
দলনি পুৰা শুই উঠিবৰে পৰা কুলি, কুলিয়নী, কুলিৰ লৰা-ছোৱালী
এনেকুৱা সকল গোপ গোপিনীকহে দেখাত পৰিছোঁ। বৃন্দাবনৰ গছ,
লতা, তক, তৃণ ইত্যাদিৰ ঠাইত কেজোপামান চাহৰ গছ, খাল, কোবো-
কানি, হোলা, কাঠনি হাবি ইত্যাদিৰ মাজত ফুৰাত পৰিছোঁ। বৃন্দাবনৰ
মৰা চবাইৰ কেকা ধ্বনিৰ সলনি দিনত হলে হলো বান্দৰৰ চিঞৰ আৰু
নিশা হলে কেতিয়াবা কেতিয়াবা বনৰজাৰ মাত শুনিবলৈ পাওঁ। হওক
এইবিলাক সুভোগ বা দুৰ্ভোগ; তাত মই আপত্তি নকৰিলোঁহেতেন (কিয়নো
এইবিলাক মোৰ স্বোপাৰ্জিত কৰ্মফল) যদি পিতৃ পিতামহৰ পহু অনুসৰণ
কৰি আৰু আমাৰ মহাপুৰুষ গুৰুৰ—“ভাই মুখে বাম বোলা হৃদয় ধৰা ৰূপ,
এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলোঁ স্বৰূপ”, এই ঘোৰা ফাকি স্মৰণ কৰি
পুৰা গধূলি এখন্তেক নাম লবলৈ বহোঁতেও, পৰিস্ফীতৰ হাতত নিগৃহীত
হৈও দুষ্ট কলিয়ে বিধিনি পেলাই, প্ৰভুৰ ৰূপটো (সেই ত্ৰিভঙ্গ মূৰ্ত্তি শ্ৰামৰ
ৰূপটো) মনলৈ আহিব নিদি, তাৰ ঠাইত কিবা বোলে সেই কলা কলা
পিকু, সূচাঙ ইত্যাদি বস্তুবিলাক মনত পেলাই নিদিলেহেতেন, আৰু
কেতিয়াবা কেতিয়াবা পূৰণি সেই লিখা পঢ়া কৰিব খোজা ব্যাধিটো উক্
দি কাগজ কলম লৈ বহাত, হয় কলৰ উং উং চিঞৰে অপৰা কোনো
বাবুৰ বা কুলিৰ খেচমেচনিয়ে, বৰে কাগজ কলম ততে পেলোৱাই, হয়
কল ঘৰলৈ, নতুবা চাহ গছৰ মাজলৈ লব নধৰালেহেতেন।

এনেকুৱা বিলাক দুৰ্যোগত পৰি এই বৃদ্ধৰ এতিয়াও সাহিত্য বা ভাষা
চৰ্চা কৰাটো এক প্ৰকাৰ দুৰস্তাং হৈ পৰিছে। এইবিলাক কাৰণতে হে মই
নিজক অনুপযুক্ত অলায়েক ভাবি এই গুৰুভাৰখন কান্ধত লবলৈ অপাৰগ বুলি

আদিবণি সভাৰ সমজুৱা সকলক, আন কি ঠায়ে ঠায়ে অসমৰ শাখা সাহিত্য সভা সকলকো জনাইছিলোঁ। কিন্তু আপোনালোকে দেৱতাসকলে, ভগবন্ত পুৰুষে মনৰ সবল প্ৰাণৰ ভাবে সন্তুষ্ট হৈ ইচ্ছা বা গ্ৰহণ কৰাৰ দৰে (“ভাবমিচ্ছন্তি দেৱতাঃ”), কামত সবহকৈ একো কৰিবলৈ নোৱাৰিলেও মনত এই অভাজনৰ মাতৃ ভাষালৈ একেবাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা-ভক্তি থকাৰ বাবেই হব পাৰ, এই বুদ্ধক নেৰিলে। আপোনালোকৰ মৰম আৰু আস্থান অনুৰোধ এবাৰ নোৱাৰি, আৰু “মাতিলে বগলৈকো যাৰা” এই নিভাজ নিখুঁত অসমীয়াৰ শৌৰ্য্য বীৰ্য্য প্ৰকাশক বচন ফাকি মনত কৰি, সূতা হাতে সূতা মুখে মোৰ মাতৃভাষা আৰু সাহিত্যক সেৱিবলৈ, আপোনাসকলক মোৰ সাদৰ সম্ভাষণ প্ৰীতি শলাগ জনাবলৈ, বাইজ কপী নাৰায়ণক সেৱা কৰিবলৈ পূণ্যভূমি এই নগাওঁত ওলাইছোঁহি। এই অভাজন বুদ্ধক অনেক দোষ, অনেক ত্ৰুটি হব পাৰে। আপোনালোকে মৰম কৰি, কৃপা কৰি, নিজগুণে সমস্ত দোষ মাৰ্জ্জনা কৰি, এই বুদ্ধক আশীৰ্বাদ দিলেহে আৰু সহায় কৰিলেহে ইমান গধুৰ ভাৰথান লবলৈ সাহ কৰিব পাৰোঁ। আপোনাসকল আৰু মোৰ প্ৰভু ভগৱন্ত মোৰ সহায় হওক।

আমাৰ আজিৰ এই সন্মিলন খান নগাওঁত। নগাওঁ মোৰ জনাজাত ঠাই। মই ইয়াত ছবেলিৰ ভিতৰত প্ৰায় চাৰি বছৰ কাল বজাবীয়া চাকৰি কৰিছিলোঁ। এই ঠাইৰ বুদ্ধসকলে আৰু ডেকা তৰপৰ কেৰে কেৰে এই বুদ্ধক চিনি পায়। মহাভাৰতৰ কালৰে পৰা এই ঠাই কামৰূপৰ ভিতৰ। কিশ্বদন্তী আৰু জনশ্ৰুতি মতে এই নগাওঁ জিলাৰ কপিলী নৈৰ পাৰত মহামুনি কপিলদেৱৰ আশ্ৰম আছিল। এনেকুৱাও কিশ্বদন্তী আছে যে ৰামচন্দ্ৰৰ অৰোধাখানো এই নগাওঁৰ টিং মৌজাৰ ভিতৰতে আছিল। বুৰঞ্জীৰ পৰা আমি জানোঁ, এই নগাওঁত ক্ষত্ৰিয় জিতাৰি বংশৰ শেষ বজা আৰিমন্তৰ পুতেক জোঙ্গাল বলহুৱে কচাৰীয়ে সৈতে লেলপেলকৈ যুজি

যুজি হিন্দুৰ ৰাজত্ব বক্ষা কৰিবলৈ অহা পুৰুষাৰ্থ কৰিছিল; কিন্তু কালৰ স্তিত জোঙ্গাল বলহু বৈণীয়েকৰ চক্ৰান্তত পৰি কি দৰে কচাৰীৰ হাতত নৰিছিল, এই কথা বুৰঞ্জী জনা মানুহ মাত্ৰেই জানে। এতিয়াও জোঙ্গাল বলহুৰ গীত দুই চাৰিজন গাৰলীয়া অসমীয়াই জানিব পাৰ। কিদৰে পিতৃশাপত জোঙ্গাল বলহুৱে কচাৰীৰ খেদাত নৈত পৰিছিল, কি দৰে সঁতৰি সঁতৰি বহাত ক্ষন্তেক পৰ বহিছিল; জাগিত অলপ পৰ জাগিছিল অৰ্থাৎ পানীৰ তলৰ পৰা ওলাই জিৰাইছিল, আৰু কি দৰে কপিলী মুখত কচাৰীয়ে তেওঁক হানি খুচি মাৰিছিল, এইবিলাক বৰ্ণাই গোৱা গীত তাহানি সকলকালতে দুই এটি শুনিছিলোঁ।

ইয়াৰ পিছত প্ৰভু শঙ্কৰদেৱৰ যুগৰ আগখিনিতে, এই নগাওঁ জিলাৰ ভিতৰতে পূৰ্ব কবি মাধৱ কন্দলি দেৱে জন্ম গ্ৰহণ কৰি কৃষ্ণকথা বচনা কৰিছিল, এই কথা আমি বুৰঞ্জী আৰু শঙ্কৰ দেৱৰ লিখাৰ পৰা জানোঁ।

“পূৰ্ব কবি অপ্ৰমাতি, মাধৱ কন্দলি আদি,

তেঁহে বিবচিল কৃষ্ণ কথা”।

এই নগাওঁ জিলাৰ বটদ্ৰবা গ্ৰামতেই অসমৰ ধৰ্মগুৰু, অসমীয়া জাতি পঢ়োঁতা, অসমৰ ভাষা, সাহিত্য গীত পদৰ গঢ় লগাওঁতা, প্ৰভু কৃষ্ণদেৱ শঙ্কৰ স্বৰূপে অৱতাৰ হৈছিল। এই নগাওঁৰ বটদ্ৰবা গ্ৰামৰ দক্ষিণে, ওচৰতে, প্ৰভু কৃষ্ণৰ দ্বিতীয় অংশ প্ৰভু দামোদৰ দেবৰো অৱতাৰ হৈছিল। বিষ্ণুৰ তৃতীয় অংশ মহাপুৰুষ গুৰু, যদিও নাৰায়ণপুৰত অৱতাৰ হৈছিল, তথাপি তেওঁৰ পূৰ্বপুৰুষসকল, আন কি তেওঁৰ পিতৃদেৱেও, এডোখৰ কাল এই বৰদোৱা অঞ্চলত কটাইছিল। প্ৰভু শঙ্কৰ দেৱৰ পুৰোহিত ৰাম ৰাম গুৰু, শিক্ষক কলাপকেশৱী, এই সকলো এই ঠাইতে জন্মিছিল। পান্দমৌলৈ নোযোৱা কাললৈকে প্ৰভুৱে, শৈশৱ, বাল্য, কৈশোৰ, আৰু প্ৰথম বিবাহিত জীৱনৰো এচোৱা কাল ইয়াতে কটাইছিল। এই

সমস্ত কাৰণে এই নগাওঁ জিলা প্ৰত্যেক অসমীয়াৰ পক্ষে, সাহিত্যৰ
আদি ঠাই হোৱাৰ কাৰণে পবিত্ৰ; অসমীয়া হিন্দুৰ পক্ষে ই পূণ্যভূমি
আৰু তীৰ্থক্ষেত্ৰও। আজিকালি ববদোৱা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পৰা ভালেমান
অঁতৰত। কিন্তু সেই কালত ব্ৰহ্মপুত্ৰ ববদোৱাৰ সন্নিৱৰ্তিত থকা দেখা
যায়। এই ববদোৱাত প্ৰভু শঙ্কৰদেৱে কিৰূপে পোগণ্ড কাল কটাইছিল,
তাৰ অলপ বিবৰণ বিজ্ঞ বমানন্দ কৃত চৰিত্ৰৰ পৰা তুলি দিয়া লোভ সামৰি
নোৱাৰিলোঁ।

পোগণ্ড কালত কৈলা যত যত

কহোঁ শঙ্কৰৰ লীলা।

নাৰীগণে বেঢ়ি বজাৰে চাপৰি

নচা কতো আনন্দত।

পাছে মাতৃ আসি চিৰঞ্জীব বুলি

চুষন দেস্ত মুখত ॥

সঙ্গে শিশু গণ কবন্ত ভ্ৰমণ

পিন্ধি বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ।

অদ্ভুত ৰূপক দেখি বালকৰ

আনন্দৰ নাহি পাৰ ॥

আকৌ চাওক, এই কালত প্ৰভুৱে এই বটদ্ৰবাত কি দৰে উমলি
ফুৰিছিলঃ—

সমে সমে বাচি কতো বেলি কাচি

যুদ্ধ কৰা বিপৰীত।

কতো লৱন্ত কোতুকে ফুৰন্ত

বৃক্ষত গৈয়া উঠন্ত ॥

বুঢ়ীয়াই খেদি বাইবাক দেখিলে

বনমধ্যে লুকাবন্ত।

কৰি মাতা মাতি কতো সভা পাতি

বালকক ভূজাৱন্ত ॥

বাম বাম গুৰু শিশু গণ সমে

লোহিত কুলে চলন্ত।

কোমল বালিক কোঞ্চায়া আনিয়া

দৌলক কতো বান্ধন্ত ॥

ফুণ্ডিলা কাষ্ঠৰ প্ৰতিমা সাজিয়া

তুলি দৌল ওপৰত।

নলৰ ফুলক চামৰ কৰিয়া

ফুৰা কতো আনন্দত ॥

প্ৰভু দেৱদামোদৰৰ জন্ম বিষয়ে গুৰুলীলা পুথিত এইদৰে আছে।

সেহি বেলা যাই নলচা গ্ৰামত

সদানন্দ বহিলন্ত।

বব দোৱা নাম গ্ৰাম অনুপাম

শঙ্কৰ তথা আছন্ত ॥

তাহান দক্ষিণে আছৰ নিকটে

নলচা গ্ৰামত বসে।

সদানন্দ দ্বিজ তথাতে বহিলা

পুত্ৰগণ সবে সঙ্গে ॥

এইবিলাক চৰিত্ৰ আৰু আন আন পুথিৰ পৰাও জনা যায় যে, এই
নগাওঁ অতিজৰে পৰা বিদ্বান আৰু পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণ কায়স্থ এই সকলৰ বাস-
স্থান আছিল; আৰু ধৰ্ম্ম চৰ্চা বিজ্ঞা চৰ্চাৰ এটি কেন্দ্ৰস্থান আছিল।

শঙ্কৰ যুগৰ পিছতো, আমি যেতিয়া স্কুল কলেজত পঢ়োঁ, আজি ৪০ বছৰ
মানৰ আগেয়ে, এই নগাওঁক অসমীয়া ভাষাৰ ব্ৰিটিছ যুগৰ দ্বিতীয় গুৰু ৬ বায়

গুণাভিব্যাস বকরা বাহাদুৰে বিদ্যা, বুদ্ধি, অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, বুৰঞ্জী ইত্যাদিৰ চৰ্চ্চাবে সুশোভিত কৰিছিল। তেওঁৰে আৰ্হি লৈ আৰু তেওঁকে আগত লৈ, এই নগাওঁত ৩৭৭৭৭৭ গোস্বামী, ৩৭৭৭৭৭ মহন্ত, ৩৭৭৭৭৭ মহন্ত, বলদেৱ মহন্ত এই সকলেও মাতৃভাষাত গল্প, পুথি পুথি প্ৰবন্ধ লেখি, অসমীয়া সাহিত্যক চহকী কৰিছিল। এই নগাওঁতে বাইবেল গ্ৰন্থৰ অসমীয়া ভাঙ্গনি পাছৰী ছাহাব সকলে ৩ আত্মাবাম শৰ্মাৰ সহায় লৈ কৰিছিল। এই নগাওঁৰ পুৰণি গুদাম অঞ্চলত স্বনাম ধন্ত ৩ ফটিকচন্দ্ৰ বকরা, ৩ মানিকচন্দ্ৰ বকরা, আৰু ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰত বিখ্যাত হোৱা ধনী, মানী, দানী সাউদ ৩ ভোলানাথ বকরাই জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল।

স্বাস্থ্য সম্পৰ্কেও নগাওঁ একালত আসামৰ Sanitorium অৰ্থাৎ অতি স্বাস্থ্যকৰ ঠাই বুলি প্ৰসিদ্ধ আছিল। কিন্তু কালৰ কুটিল গতিত কাল-আকাৰে এই নগাওঁতে বেছিকৈ উপদ্ৰৱ কৰিলে; কিন্তু ঈশ্বৰৰ কৃপাত এতিয়া কাল-আকাৰৰ ভাল চিকিৎসা আমাৰ গবৰ্ণমেণ্টে উলিয়াইছে। এই বোগত ভোগা সকলে গবৰ্ণমেণ্টৰ বিধান মতে, ডাক্তৰ সকলৰ আদেশমতে, যথা সময়লৈকে বেজী লোৱা চিকিৎসাটো কৰাই থাকিলে অচিৰাৎ নগাওঁৰ পৰা, আন কি গোটেই অসমৰে পৰা, এই মহাবোগ আঁতৰ হব। কিন্তু দুখৰ বিষয়, অনেক স্থলত বোগী সকলে হেনো দুই চাৰিবাৰ বেজী দিয়াৰ পিছতে, গাৰ পৰা জ্বৰটো এৰা বেন পালেই, বেজী দিয়াবলৈ এৰে। তাৰ ফলত বোগ আকৌ উকু দি বোগীৰ অৱস্থা এনেকুৱা বেয়া কৰে হেনো, যে পিছত চিকিৎসাও কঠিন হয় আৰু অনেক স্থলত ফলদায়কো নহয়। অলপতে সিদিনাখন গবৰ্ণমেণ্টে বেজাৰ প্ৰকাশ কৰি এই কথা কৈছে। “জ্বৰ এৰাৰ পিছতো ডাক্তৰে নকয় মানে বেজী দিয়াবলৈ এৰিব নালাগে”—এইদৰে বোগীসকলক বৰাই বুজাই চিকিৎসা কৰোৱাটো বাইজৰ উচিত। গবৰ্ণমেণ্টে আমাক যিদৰে

ই বিষয়ে সহায় কৰিছে, আমিও সেইদৰে গবৰ্ণমেণ্টক সহায় কৰিলেহে হিৰে আমাৰ মাজৰ পৰা এই মহামাৰিটো আঁতৰাই নি আমাক স্বাস্থ্য সম্পদ দি দীৰ্ঘায়ু কৰিব। স্বাস্থ্য সম্পদ, দীৰ্ঘায়ু, জাতীয় উন্নতি, এই মহন্ত সাহিত্যৰ উন্নতিৰ উপকৰণ; সেই বাবেহে এই কেইবাৰ কথা কৰিলো—আশা কৰোঁ। অচিৰাৎ এই বোগ আঁতৰিব। নগাওঁ আকৌ আগৰ দৰে এখান স্বাস্থ্যকৰ ঠাই হব।

এই বছৰটোৰ ভিতৰত বঙ্গদেশৰ চাৰিজন মহাপুৰুষৰ তিবোভাব হল। সৰ আশুতোষ মুখাৰ্জি, সাৰ আশুতোষ চৌধুৰী, দেশবন্ধু চিত্তৰঞ্জন দাস আৰু সাৰ সুৰেন্দ্ৰনাথ বানার্জি। এই চাৰিওজন মহাপুৰুষেই জগদ্বিখ্যাত। এই সকলৰ তিবোভাবত অকল বঙ্গদেশকে যে পূৰাব নোৱাৰা ক্ষতি হল তেনেকুৱা নহয়; এই সকলৰ বিয়োগত গোটেই ভাৰতবৰ্ষৰ ক্ষতি হল। এই চাৰিজনৰ প্ৰত্যেকজনেই আন আন মহৎ গুণেৰে বিভূষিত হোৱাৰ লগে লগে, প্ৰধান প্ৰধান সাহিত্যিকো আছিল। সাৰ আশুতোষ মুখাৰ্জিয়ে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কিমান যে উন্নতি সাধিলে তাক সকলোৱে জানে বিশেষকৈ এই মহাপুৰুষ জনায়ে অসমৰ প্ৰধান সাহিত্যৰথি শ্ৰীযুক্ত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী ই, এ, চি, আৰু আন আন কেজনমানৰো অনুৰোধত অসমীয়া ভাষাক এম, এ মহলা পৰ্য্যন্তলৈকে ঠাই দিলে। আজি তিনি বছৰ হল, এই অভাজনেও শ্ৰীযুক্ত গোস্বামী প্ৰভুৰ লগতে এই মহাপুৰুষক তেওঁৰ বৰত গৈ দেখা কৰিবলৈ সৌভাগ্য লভিছিলোঁ। ইমান এজন বিদ্বান, মানী, হাইকোৰ্টৰ জজ পদত অভিষিক্ত মহাপুৰুষজনে আমাক যে কি সুন্দৰকৈ অভ্যর্থনা কৰি আশ্বাস কৰিলে, কেনে মন খুলি আমাৰ লগত অসমীয়া সাহিত্যক ইউনিভাৰ্চিটিৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সকলো মহলাতে ঠাই দিয়া বিষয়ে, ৩ ভোলানাথ বকরাই দিব খোজা টকাৰ বিষয় আলাপ কৰিছিল, সেইবিলাক কথা এতিয়াও এই অভাগাৰ হৃদয়-তন্ত্ৰীত বাজি

আছে। সাৰ সুবেন্দনাথ বানার্জি ভাৰতৰ অকল যে প্ৰধান ৰাজনৈতিক পুৰুষ আছিল, আন কি ভাৰত বাসীক ৰাজনীতি শিক্ষা দিয়াৰ আদিত পুৰুষ আছিল এনেকুৱা নহয়, তেওঁ প্ৰধান সাহিত্যিকো আছিল। ৰাজনীতি চলোৱাৰ লগে লগে তেওঁ দেশত, তেওঁৰ মৰমৰ বঙ্গদেশত, বিপন-কলণ স্থাপন কৰি, বেঙ্গলী কাকত সম্পাদন কৰি, শিক্ষা বিস্তাৰো কৰিছিল। চিত্তবৰ্জনে দাসো এজন প্ৰতিভাশালী সাহিত্যিক আছিল। তেওঁ তেওঁৰ বঙ্গালী ভাষাত সুন্দৰ কবিতা পুথি এৰি গৈছে। সাৰ আশুতোষ চৌধুৰী এজন সাহিত্যিক পুৰুষ আছিল। এই কেউজন মহাপুৰুষৰ বিয়োগত আমি অসমীয়া জাতিয়েও দুখ পাইছোঁ। আমি কায়মনোবাক্যে এই মহাপুৰুষ সকলৰ বৈকুণ্ঠত বাস হবলৈ ভগৱন্ত পুৰুষক খাটেঁ, আৰু আমাৰ সমবেদনা এবাসকলৰ সন্তপ্ত পৰিয়াললৈ জনালোঁ।

আমাৰ অসমতো এই বছৰৰ ভিতৰত (১) বায় বাহাদুৰ বেথাম শৰ্মা (২) ৬ গোপাল ভূঞা (৩) ৬ সিংহদত্ত দেৱ অধিকাৰী (৪) ৬ গোপাল কৃষ্ণ দে, এই চাৰিজন লেখক মানুহ ঢুকাল। গোপাল ভূঞা সুন্দৰ মৌলিক কবিতা লেখিব পৰা সাহিত্যিক আছিল। সিংহদত্ত দেৱ অধিকাৰীও এজন ভাল সাহিত্যিক আছিল আৰু অৰ্ঘ্য কাকত ভালকৈ চলাবলৈ চেষ্টাও আছিল। ৬ গোপাল কৃষ্ণ দেৰ পিতৃ যদিও আগৰ শিলঠৰ কায়স্থ মানুহ, তথাপি ৬ গোপাল কৃষ্ণ দে গুৱাহাটীতে উপজিছিল, গুৱাহাটীতে ডাঙৰ হৈছিল আৰু মোৰ সহপাঠী আছিল। তেওঁ অসমীয়া ভাষাক সৰুৰে পৰা নিজৰ ভাষা বুলি লৈছিল। কলিকতাৰ পৰা পঢ়ি গুনি যেতিয়া আহি আমি প্ৰথমতে গুৱাহাটীত ভ্ৰমবন্দৰ অভিনয় পাতে—আজি ৩৬ বছৰৰ কথা—গোপাল কৃষ্ণই থিয়েটাৰত কলিমন এজনৰ ভাও লৈ মানুহক কেনেকুৱা যে মোহিত কৰিছিল তাক এতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰোঁ। তাৰ পিছত যেতিয়া আমি নাটৰ অভাবত মূল মহাভাৰতৰ পৰা ঘটনা লৈ নাট লেখিবলগীয়া

হৈ, তেতিয়া বায়বাহাদুৰ শ্ৰীযুত কনকলাল বৰুৱা, বি এল, বৰ্তমান ডিবেক্টৰ হৈ এপ্ৰিকালচাৰ, গোপাল কৃষ্ণ দে আৰু এই অভাজন তিনিউ মিলি, অন্ধৰ্ভাৱবিলাক একেলগে এদিন বহি আলোচনা কৰিলে, পিছত আমি তিনিউ এইপতি ভগাই লৈ সাবিত্ৰী-সত্যবান নাট ৭ দিনত লেখিছিলোঁ আৰু আন আন সকলৰ লগত অভিনয়ো কৰিছিলোঁ। ৬ গোপাল কৃষ্ণ দে-এ ভাজনানন্দৰ ভাওটো লৈ মানুহক হহুঁৰাই হহুঁৰাই পেটৰ নাড়ি চিগাইছিল। এই তিনিজন সাহিত্যিকৰ বিয়োগত আৰু ৬ বায়বাহাদুৰ বেথাম শৰ্মাৰ বিয়োগত আমি সভাই শোক প্ৰকাশ কৰিলোঁ, আৰু এখেতসকলৰ সহ্যাই যাতে সদগতি লভে তাৰ বাবে ঈশ্বৰত প্ৰাৰ্থনা জনালোঁ, আৰু আমাৰ সমবেদনা তেওঁবিলাকৰ সন্তপ্ত পৰিয়ালবৰ্গলৈ আগ বঢ়ালোঁ।

আমাৰ আজিৰ এই সন্মিলনটো হৈছে অসম সাহিত্য সভাৰ। আমি যিাত সাহিত্য বিষয়ে চৰ্চা কৰিবলৈ নানা ঠাইৰ পৰা আহি গোট খাইছোঁ। সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ গলে পোন প্ৰথমে ভাষা বস্তুটো কি তাক জানিব লাগিব। ভাষা বোলা বস্তুটো হৈছে কোনো এক দেশৰ বা জাতিৰ এজন মানুহে আন এজনক নিজৰ মনৰ ভাব বাক্যৰ দ্বাৰা জনোৱা বা প্ৰকাশ কৰা। এই মনৰ ভাব কথাৰে বা মাতেৰে শুনায়ে প্ৰকাশ কৰা হয়; আৰু মাথৰেৰে কাকত, গছৰ পাত, গছৰ বাকলি, ফলি, শিলঠ, শিল, কাঠ এই বিলাকত লেখিও প্ৰকাশ কৰা হয়। কেবল মাতেৰে ইটোৱে সিটোক মনৰ ভাবটো, মনৰ কথাটো, প্ৰকাশ কৰি থব পাৰা মাতক দোৱান বোলে। মাতেৰেও বুজোৱা আৰু তাৰ লগতে লিখাৰ দ্বাৰাইয়ো বুজাব পাৰা বা প্ৰকাশ কৰিব পাৰা বাক্য বিন্যাসক ভাষা বোলে। যি ভাষা ব্যাকৰণৰ দ্বাৰাই নিয়ন্ত্ৰিত, আৰু যি লিখিত ভাষা, সুশ্ৰাব্য, চিত্ত আকৰ্ষক, আনন্দ দায়ক, আৰু পঢ়োতাৰ মনত যি বিষয় লেখা যায় সেই বিষয়ৰ ওখ জ্ঞান ওখ কল্পনা ওখ ভাব ওখ আৰ্হি দায়ক, সেই ভাষাই সাহিত্যিক ভাষা।

সাহিত্য নানা বিধৰ, নানা বিষয়ৰ হ'ব পাৰে; যেনে, ধৰ্ম সাহিত্য, পদ্য সাহিত্য, সঙ্গীত সাহিত্য ইত্যাদি। 'সহিত' শব্দৰ লগত ষা প্ৰত্যয় কৰি হৈছে সাহিত্য। সহিত মানে একেলগে। মাৰোৱাৰী ভাষাত কিন্তু সহিত মানে হেনো মউ। দৰাচলতে এই সাহিত্যৰূপী ফলটো মধুবো স্তম্ভৰ মোৰ দৰে মিঠা। সাহিত্যে মনত আনন্দ জন্মাব পাৰে। ছঃখময় জীৱনকো সুখি কৰিব পাৰে। শুকান মকভূমিতো ফলে-ফুলে স্তম্ভোভিত গছ জন্মাব পাৰে। শূন্য মনতো প্ৰকৃতিৰ মনোহৰ সৌন্দৰ্য্যৰাশি পেলাই দি মনক ভাষময়, কল্পনাময় কৰি তুলিব পাৰে। ভক্তিহীন মনক ঈশ্বৰলৈ প্ৰগাঢ় ভক্তিবৃত্ত কৰিব পাৰে। সাহিত্যে একাৰত লুকাই থকা বহুমূলীয়া তথ্যবিলাকক পোহৰলৈ আনি আমাৰ জ্ঞান বৃদ্ধি কৰিব পাৰে। কৰ্ত্তব্য নিষ্ঠাৰ আৰ্হি দেখুৱাই সাহিত্যে আমাৰ জীৱনকো কৰ্ম্মময় কৰিব পাৰে। মুঠতে সাহিত্যে কৰ্ম্ম, ভক্তি, জ্ঞান, এই সমস্ত আমাক দি আমাৰ জীৱনক সৌন্দৰ্য্যময় কৰি তুলিব পাৰে। এই সাহিত্যৰ গুণ মোৰ নিচিনা অভাজনৰ বৰ্ণাই এটাৰ সাধ্য নাই। সাহিত্য নানা বিধৰ, নানা বিষয়ক। সেই দেখি কোনো এক জীৱনত সকলো বিষয়ৰ সাহিত্য সেৱা কৰি ওব কৰিব নোৱাৰি। জাতীয় চৰিত্ৰ, জাতীয় উন্নতি, জাতীয় আৰ্হি এই সমস্তৰে ওপৰত সেই জাতিৰ সাহিত্য নিৰ্ভৰ কৰে। যি জাতি যিমান উন্নত, সেই জাতিৰ ভাষা আৰু সাহিত্যও সিমান উন্নত। যি জাতিৰ ভাষা কেৱল দোৱানৰ অৱস্থাতে থাকে, যি জাতিয়ে নিজৰ মাতটো লেখি থব নাজানে, সেই জাতি সিমান তলত, সিমান অজ্ঞান আন্ধাৰত। সুখৰ বিষয় আমাৰ এই অসমীয়া ভাষাটো হেৰুৱিদিনাখনৰ ভাষা নহয়। ইয়াৰ গুড়ি ডাল বৰ শকত লো বা নাহৰৰ সাৰৰ দৰে। ইয়াৰ ভেটিটো আৰ্য্যসকলৰ সংস্কৃত ভাষাৰ ওপৰত স্থিত। ই আগৰে পৰা, অন্ততঃ খৃষ্টীয় ষষ্ঠ সপ্তম শতিকাবে পৰা, সাহিত্যিক ভাষা। ভেটি শকত নোহোৱা হলে—এই

কৃত অসমত কত যে ৰাজ বিপ্লব সমাজ বিপ্লব হ'ল, তথাপি এই ভাষা অজিনৈকে জীয়াই আছে।

এই দেশত, বুৰঞ্জীৰ আদিৰে পৰা যতবিলাক জাতিয়ে ৰাজত্ব কৰিছিল, আৰু যতবিলাক ভিন ভিন জাতি আহি এই দেশত বাস কৰি এই দেশৰ আচাৰ নীতি লৈছিল, সেই সকলোবোৰৰে প্ৰভাৱ এই অসমীয়া ভাষাত অলপ নহয় অলপ বৈ গৈছে; কিয়নো ভাষা স্তম্ভটোই হৈছে “এক দেশৰ মানুহে ব্যৱহাৰ কৰা মাত”। বুৰঞ্জীৰ আদিৰে পৰা আমাৰ এই অসম প্ৰদেশখনো প্ৰথমতে দ্ৰাবিড় জাতিৰ বাসস্থান আছিল বুলি প্ৰত্নতাত্ত্বিক সকলে কয়। মহাভাৰতৰ আগৰ কাল ডোখৰত ইয়াত নিবাত কবচ দানব ইত্যাদি নামৰ দ্ৰাবিড় সকলে ৰাজত্ব কৰিছিল। আৰ্য্য জাতিটো আমাৰ ভাৰতৰ দুয়ো মূৰেদি সোমাইছিল সেই কালত ভাৰতবৰ্ষৰ আন আন ঠাইত আৰ্য্যৰে আৰু দ্ৰাবিড়ৰে যেনেকুৱা সংঘৰ্ষ হৈছিল, অসমতো সেইদৰে আৰ্য্য-দেৱে সৈতে দ্ৰাবিড়-অসুৰৰ যুদ্ধ বিগ্ৰহ হৈছিল। আৰ্য্যসকলে যেনেকৈ দ্ৰাবিড় সকলক যুজত ঘটুৱাই সিহঁতক পৰ্ব্বতে অৰণ্যে খেদি দিছিল, দ্ৰাবিড় সকলেও সেইদৰে চেগ চাই চাই সুবিধা লৈ আৰ্য্যৰ বৈদিক ক্ৰিয়া যাগ যজ্ঞাদি মাজে মাজে নষ্ট কৰিছিল। শেহত আৰ্য্যসকলে এই পৰাজিত দ্ৰাবিড় সকলৰ অনেককে নিজৰ ধৰ্ম্ম আৰু সভ্যতা দান কৰি আৰ্য্য সমাজত ভুক্ত কৰিও লৈছিল; কিয়নো সেই কালত আৰ্য্যৰ জাতীয়তা, হিন্দুৰ ধৰ্ম, ইমান সঙ্কীৰ্ণ নাছিল। আজিকালি অনেক প্ৰত্নতাত্ত্বিকে কয় যে সেই কালৰ কবচ বোলা জাতিটোৱেই আজি কালিৰ আমাৰ কোচ জাতিটো। বেদৰ কালত দ্ৰাবিড় বিলাকেই হেনো পানী নামে আখ্যাত আছিল। প্ৰত্ন-তাত্ত্বিক সকলে ইয়াকো কয় যে এই পানী জাতিটোৱেই বৰ্ত্তমান কোচ সকলৰ উপৰি পুৰুষ আছিল। ইউৰোপীয় বুৰঞ্জী বিলাকত উল্লিখিত আগৰ সেই ফিনিচিয়ান্

জাতিটো—যি ফিনিচিয়ানে একালত পালৰ জাহাজেৰে সমুদ্ৰত যাতায়াত কৰি ইউৰোপ, আফ্ৰিকা, আচিয়া এই তিনিওখন মহাদেশতে বেপাৰ বানিজ্য কৰি ফুৰাৰ লগে লগে মাজে মাজে আন জাতি সকলেৰে সৈতে যুজ বিগ্ৰহো কৰি ফুৰিছিল—সেই ফিনিচিয়ান্ বিলাকেই বেদৰ কালৰ পানী জাতি।

নিবাত, কবচ, দানব এই জাতীয় বজা সকলৰ পিছত, আমি অসমত অশ্বৰ বংশীয় বজা সকলে বাজত্ব কৰা কথা পাওঁ। এই অশ্বৰ বংশীয় বজাসকলৰ কেৰে কেৰে আৰ্য্য আৰু দ্ৰাবিড়ৰ সংযোগৰ পৰা উদ্ভব হৈছিল, আৰু কেৰে কেৰে পূব আৰু উত্তৰ ফালৰ পৰা আহি অসমত সোমোৱা মঙ্গলীয়ানো আছিল। এই আৰ্য্য আৰু অশ্বৰ বংশীয় মানুহ সকল অসমলৈ দুয়ো মূবেদি অৰ্থাৎ পশ্চিমফালৰ পৰা আৰু পৰশুৰাম কুণ্ড পাটকাই ইত্যাদি পূব ফালৰ পৰাও অসম সোমাইছিল। আমাৰ বজা ৰায় বাহাদুৰ পুলিছ চুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্ট শ্ৰীযুত আনন্দ চন্দ্ৰ আগ্ৰৱালা দেৱে বঢ়িয়াকৈ দেখুৱাইছে যে অসমলৈ আৰ্য্য পূব মূবেদিও সোমাইছিল। মই এই কথা বিশ্বাস কৰোঁ। মই অসমৰ প্ৰত্যেকখন নগৰ আৰু মহকুমাতে কাম কৰিছিলো আৰু মই প্ৰত্যেকখন নগৰ আৰু মহকুমাকে দেখিছোঁ। যিবা শদিয়াখন বাকী আছিল, তাকো পেন্‌চন্‌ লবৰে পৰা মাজে মাজে দেখি আছোঁ, আৰু তীৰ্থ কৰিবলৈ বুলি গৈ পৰশুৰাম কুণ্ডলৈকে এই ঠাইডোখৰো দেখিছোঁ। উত্তৰ লক্ষীমপুৰ খণ্ডৰ ঢকুৱাখনাৰে পৰা শদিয়া অঞ্চলৰ পৰশুৰামকুণ্ডলৈকে উত্তৰ খণ্ডত কাঠনিবিলাকৰ মাজে মাজে ইমান পুৰণি ধ্বংসাবশেষ—যেনে পুখুৰী, ইটাৰ গড়, ৰাজগড় আলি, তামৰ মন্দিৰ,—আছে যে সেইবিলাক দেখিলে কেৰে নকই নোৱাৰিব যে এইবিলাক আৰ্য্য-সকলৰ পুৰণি কীৰ্ত্তি। আহোম ৰজা সকলে শদিয়া অঞ্চলতো দুই চাইটা পুখুৰী খনাইছিল হয়, কিন্তু ৰাজগড় আলি, কল্লিণী নগৰৰ ধ্বংসাবশেষ, তাম্ৰেশ্বৰীৰ

মন্দিৰ, অনেক পুখুৰী, আহোমৰ ৰাজত্বৰ, আন কি চুতীয়া ৰাজত্বৰো আগৰে পৰা থকা কথাটো সকলোৰে জানে। এই বিলাক কৰ পৰা হল? ক্ৰিমি, আবৰ, মিৰি, এই সকলৰ ওচৰত আৰ্য্য জাতিৰ ধ্বংসাবশেষ কেনেকৈ হল, যদি একালত এইবিলাক ঠাইত প্ৰবল পৰাক্ৰমী আৰ্য্য বা অশ্বৰবংশীয় ৰজা নেথাকিলহেতেন। বেদজ্ঞ ব্ৰাহ্মণ এইবিলাক ঠাইত নথকা হলে, কল্লিণী আইদেৱেনো দ্বাৰকাৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ ওচৰলৈ বাতৰি পঠাবলৈ বেদনিধিক কৰপৰা পালেহেতেন।

অশ্বৰবংশীয় ৰজাসকলৰ ভিতৰত নবক দোৰ্ঘোৰ অত্যাচাৰী হৈ, ১৬০০০ বোল হাজাৰ আৰ্য্য ৰমণীক বন্দি কৰি ৰখাৰ বাবে আৰু আন কি কামাখ্যা দেবীকো বিবাহ কৰিব খোজা অহঙ্কাৰত, সাধুৰ পৰিত্ৰাণ কৰ্ত্তা, দুৰ্গমকাৰী সকলক বিনাশ কৰোঁতা, ধৰ্ম্মসংস্থাপক প্ৰভু শ্ৰীকৃষ্ণে লগত গুজৰাটী, মহাৰাট্টী, হিন্দুস্থানী মানুহ লৈ আহি, নবকে সৈতে যুজি, নবকক নিধন কৰি, বন্দি কৰা সকলক উদ্ধাৰ কৰি নিয়াৰ লগে লগে নবকৰ পুত্ৰ ভগদত্তক আমাৰ এই প্ৰাগ্‌জ্যোতিষপুৰত ৰজা পাতি থৈ যায়; আৰু সম্ভৱতঃ তাৰ লগে লগে অসমত আৰ্য্যসমূহকো দৃঢ়তৰ কৰি থৈ গল। তেওঁৰ লগৰ গুজৰাটী, মহাৰাট্টী, হিন্দুস্থানী ৰণুৱাৰ ভিতৰৰ কেতখিনি সম্ভৱতঃ বৈ গল। পৰশুৰামেও মাতৃহত্যা পাপ স্বলন কৰিবলৈ, মোৰ বোধেৰে, অকলৈ অসমলৈ অহা নাছিল। লগত ক্ষত্ৰিয়, ব্ৰাহ্মণ, ইত্যাদি যুজাকও আনিছিল। মই পৰশুৰাম কুণ্ডলৈ যাওঁতে মিচ্মিবিলাকক এইখন তীৰ্থৰ পাণ্ডা যেন পাই, আৰু সিহঁতৰ টনটনীয়া নাক আৰু মুখৰ গঢ় দেখি মনতে এটা অনুমান কৰিছিলোঁ, যে মিচ্মিহঁত অনেকেই কি জানি সেই পৰশুৰামৰ লগত অহা মিশ্ৰ বামুণ আৰু মিশ্ৰ ক্ষত্ৰিয় আছিল; পিচত কালক্ৰমে হিন্দুৰ সংসৰ্গৰ পৰা আঁতৰি আৰু ওচৰৰ পৰ্ব্বতীয়া জাতিৰ লগত মিহলি হৈ, সিহঁতৰ ছোৱালী বিয়া কৰাই, নিজৰ সভ্যতা পাহৰি, আজি কালি এইলৈ থিয় অসভ্য হৈ পৰিছে।

মই এনেকুৱা কথা এটা আজি তিনিবছৰৰ আগেয়ে মনতে অনুমানহে কৰিছিলোঁ ; কিন্তু কি আচৰিত আজি বছৰেক হল, এজন নামজলা বঙ্গালী প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ ইংৰাজী ভাষাত লিখা Ancient Social History of Kamrup অৰ্থাৎ কামৰূপৰ পুৰণি সামাজিক বুৰঞ্জী বোলা পুথিখন পঢ়ি পালোঁ যে মোৰ অনুমান ভুল নহয়। মিচমিবিলাক হেনো আগৰ বামুণ আৰু ক্ষত্ৰিয় জাতিহে। এতিয়াও হেনো দিগাক খেল মিচমিৰ ভিতৰত কুমুসৰ পছৰ চামৰাৰে উত্তৰি পিন্ধি মিচমিৰ ভিতৰতে পুৰোহিতালি কৰা মিচমি কেধৰমান আছে।

মোৰ তাহানিখন সহপাঠী বন্ধু শ্ৰীযুত বজ্জনীকুমাৰ পদ্মপতি ডাঙৰীয়াই “তেওঁৰ পুৰণি অসমত ভূমুকি”, এই নামৰ পুথিখনত বঢ়িয়াকৈ প্ৰমাণ আৰু যুক্তিৰ দ্বাৰাই দেখুৱাইছে যে আমাৰ অসমেই পুৰাণৰ কালৰ সেই স্বৰ্গপুৰী। সকলো অসমীয়ায়ে বিশেষ সাহিত্যিক সকলে তেওঁৰ এই পুথিখন মন দি পঢ়া উচিত। কোনো কোনো প্ৰত্ন-তাত্ত্বিকে কয় যে আবৰ, মিৰি, চুতীয়া এই সকল ভীষ্মকৰ কালৰ অসমীয়া প্ৰজা। অকা, ডফলা এই দুজাত হেনো বাণ বজাৰ দৈত্য বংশৰ মানুহ। কচাৰী সকল হেনো আগৰ সেই কিৰাত সকল। গাৰো, কোচ, মেচ, বাভা এই সকল হেনো সেই নিৰাত কৰচ সকলেই। নৰকৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ হাতত নিধন হবৰে পৰা আৰু ইফালে বাণ বজাৰ পিছৰে পৰা মধ্য আৰু ভাটী অসম খণ্ডত আৰ্য্য হিন্দু বজাৰ শাসন দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ক্ষত্ৰিয় জিতাৰি আৰু পাল বংশৰ অধোপতনৰ পিছত অসমত তিব্বত বৰ্মন জাতিৰ, অৰ্থাৎ উজ্জ্বলিত চুতীয়াৰ, মাজ অসমত কচাৰীৰ, আৰু ভাটী অসমত কোচ মেচ, এই সকলৰ ৰাজত্ব হৈছিল। ইয়াৰ পিছত খৃষ্টীয় একাদশ শতিকাত আহোম সকলে আহি অসমত সোমায় আৰু চুতীয়া, কচাৰী এই দুই জাতীয়ে সৈতে প্ৰায় ৩০০,

মিচমি বছৰ কাল লেলপেলকৈ যুজি শেহত উজ্জ্বলিত আৰু মধ্য আসাম এই দুই জাতিৰ পৰা কাঢ়ি লয়। কোচে সৈতেও আহোম সকলে যুজিছিল ; কিন্তু কোচক একেবাৰে পৰাস্ত কৰিব নোৱাৰিলেও, কোচ ৰাজ্যৰ এক অংশ, অৰ্থাৎ বৰ্তমান কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰাৰ কিছু অংশ, তেওঁলোকৰ দখলত বৰ্ত্তমান কৰিছিল। আহোম শাসনৰ শেহ ভোখৰত, ঈশ্বৰৰ হাত আহোম ৰাজত্বৰ কাল উঠিব লগীয়া হোৱাত, আমাৰ এই অসমত অসমীয়া বিদ্ৰোহ, দন্দুৱা দ্ৰোহ, কলিতা ফুকনৰ বিদ্ৰোহ, মানৰ তিনিবাৰ সেনা আক্ৰমণ হয়। এইবিলাক বিপ্লবত পৰি অসম প্ৰায় ধ্বংস প্ৰাপ্ত হৈছিল। মান-মৰানৰ আগেয়ে যি অসমত চলি লক্ষ প্ৰজা আছিল, সেই অসমত ইংৰাজে মানক খেদি অসম লবৰ সময়ত মুঠেই ৮ লক্ষহে অসমীয়া প্ৰজা আছিল। আহোম ৰাজত্বৰ কালত ভাটীৰ ফালৰ পৰা কলমানেও ১৮ অঠাবাৰ অসম আক্ৰমণ কৰিছিল।

এইদৰে ইমানবিলাক জাতিৰ উত্থান, পতন আৰু আক্ৰমণে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰো ওপৰত যথেষ্ট সাচ পেলাই গৈছে। অসমীয়া জাতিৰ যি সময়ত যেনেকুৱা অৱস্থা হৈছিল, অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰো যেনেকুৱা গঢ় আৰু অৱস্থা হৈছিল। অসমলৈ আগৰে পৰা নহলেও, মহাভাৰতৰ, কালত শ্ৰীকৃষ্ণৰ লগত হিন্দুস্থান, গুজৰাট, মহাৰাষ্ট্ৰ আদি দেশৰ পৰা আৰ্য্য আহি অসমত বসতি কৰাৰ কাৰণেই, আৰু তাৰ পিছৰ কালতো পশ্চিম ভাৰতৰ পৰা কনৌজীয়া, পঞ্জাবী, নেপালী, বঙ্গালী, উড়িয়া এইবিলাক জাতৰ মানুহ সময়ে সময়ে এই অসমলৈ আহি বসতি কৰি, শেহত অসমীয়া মানুহে সৈতে আদান প্ৰদান বিবাহাদি কৰি অসমীয়া হোৱাৰ বাবেও, এই সকলৰ নিজা ভাষাৰো সাচ অসমীয়া ভাষাত সোমাইছিল। এইবিলাক কাৰণতে খ্ৰীষ্টীয় সপ্তম শতিকাত চীন পৰিত্ৰাজক মহাত্মা হিউয়েনচাঙে আহি অসমীয়া ভাষাক মধ্যভাৰতৰ আৰ্য্য ভাষাৰে

সৈতে প্ৰায় মিল পাইছিল আৰু এই কাৰণেই অলপতে আমাৰ শ্ৰদ্ধাপদ বন্ধু শ্ৰীযুত কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যই “আসাম হিতৈষী” বোলা পোন্ধৰদিনীয়া কাকত খনত লিখা মতে অসমীয়া ভাষাৰ অনেক শব্দ আৰু বাক্য বিজ্ঞাস মহাবাট্টী ভাষাৰ লগত যে মিলেই, আন কি অসমীয়া মানুহৰ স্বভাব আৰু প্ৰকৃতিও মহাবাট্টী সকলৰ দৰেই আৰু হেনো আমাৰ কলিতা জাতটো কি জানি কৃত্ৰিয় মহাবাট্টী কলতা জাতৰে পৰা উদ্ভব। মহাত্মা হিউয়েন চাঙে সেই কালৰ কামৰূপৰ বজা ভাস্কৰ বৰ্মা আৰু কামৰূপী প্ৰজাকো যে বিছোৎসাহী স্মৃতিশক্তি বিশিষ্ট পাইছিল, সেইটো একো আচৰিত নহয়। সেইকালত অসমীয়া মানুহ বেনেকুৱা হুণ্ট-পুণ্ট আৰু বলিষ্ঠ আছিল সেইদৰে বিদ্বান, পণ্ডিত আৰু ধাৰ্ম্মিকো আছিল। সেই কালত কামৰূপ বিজ্ঞা-চৰ্চ্চাৰ এখান কেন্দ্ৰস্থান আছিল। দৰ্শন, বিজ্ঞান, বেদ, বেদান্ত, সংহিতা, পুৰাণ এই সমস্তৰে আলোচনাৰ ঠাই আছিল। তন্ত্ৰ সাধনৰ, যোগ অভ্যাসৰ, তপস্যা আচৰণৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল। কামৰূপৰ কামাখ্যা দেবীক সেৱা কৰিবলৈ, হাজো, বশিষ্ঠ, বিশ্বনাথ, পৰশুৰাম কুণ্ড এইবিলাক তীৰ্থ দৰ্শন কৰিবলৈ, সেইকালতো পশ্চিম ভাৰতৰ পৰা, বিদ্বান, জ্ঞানী, পণ্ডিত, পুণ্যাশ্ৰমী মানুহ সকল, হাত-ভৰি ভাঙ্গি খোজ কাঢ়িয়েই বৰ্ত্তমান ৰাজগড় আনিয়ৈ অহা যোৱা কৰিছিল। নীলকণ্ঠ কৃত ‘দেৱদামোদৰ চৰিত্ৰত আছে কেশৰী নামেৰে এজন ভাটীৰ পণ্ডিতে তীৰ্থ কৰিবলৈ লগত সাত গাড়ি পুথিয়ে সৈতে আহি তীৰ্থাৰ্হি কৰি শেহত নলচা গ্ৰামতে টোল পাতি ব্ৰাহ্মণ আৰু কায়স্থ ছাত্ৰ সকলক সংস্কৃত শিক্ষা দিছিল। এইবিলাক কাৰণতে অসমীয়া ভাষাটো সেই কালতে এটা উন্নত সাহিত্যিক ভাষা আছিল আৰু অসমীয়া জাতিটো উন্নতিশীল জাতি আছিল। এতিয়াৰ দৰে কানীয়া নাছিল। কানি এটা কি বস্তু সেই কালত অসমীয়া মানুহে নাজানিছিল।

বেচাৰেও ব্ৰাউন ছাঁহাবে তেওঁৰ ব্যাকৰণত লিখিছে যে অসমীয়া ভাষা-টাত শতকৰা অৰ্ধা ভাষাৰ ৭ সাতোটা, বৰ্দ্ধি ভাষাৰ ৫টা, থামতিৰ ১টা, মৰবৰ ১টা, মিচ্মিৰ ১৩টা শব্দ আছে। বাকী ৭৩টা শব্দ সংস্কৃত মূলক। মৰ বোধেৰে এই বাকী ৭৩ টাৰ ভিতৰত আহোমৰ অতি কমেও ৫টা, উৰ্দ্ধি, আৰবী, উৰ্দু ৫টা, কচাৰীৰ ৩টা শব্দ আছে। থাকিবৰে কথা। সমস্ত এই সমস্ত জাতিয়েই কালে কালে অলপ অচৰপ প্ৰভাব পেলাই গৈছে। পশ্চিম ভাৰতৰ পৰা আৰ্য্য জাতিৰ হিন্দুস্থানী, গুজৰাটী, মনোজীয়া, উড়িয়া, মহাবাট্টী মানুহ আহি যেনেকৈ অসমীয়া হৈছিল, সেইদৰে অসমৰ ই তিনি কালৰ পৰাও আমাৰ আহোম ভাট সকল, ব্ৰহ্মবৰ্মন জাতিসকল, আন কি অনেক চিংকৌ, থাম্‌তি, মৰান, মিৰি, মিচ্মি, মিকিৰ, ডফলা, লালুং, গাৰো ইত্যাদি জাতৰ মানুহেও হিন্দু হৈ লই, অসমীয়া ভাষা লই, অসমীয়া হৈ গৈছে। ইদানিঙতো আমাৰ ভাটৰ চুবুৰীয়া মিৰিসকল, থাম্‌তি সকল, ভৈয়ামত আহি বসতি কৰা কিছুমান মৰা, ডফলা, গাৰো, মিচ্মি এই সমস্তই আমাৰ বুকৰ বান্ধ অসমীয়াহে।

আগৰ পৰা নহলেও মহাত্মা হিউয়েনচাঙৰ দিনৰে পৰা যে আমাৰ এই অসমীয়া ভাষাটো এটা সাহিত্যিক ভাষা আছিল ইয়াৰ প্ৰমাণ ডাকৰ চকন, দীপিকাছন্দ, এই দুই পুথিত পোৱা যায়। মধ্য অসমত কচাৰী ৰজাৰ ৰাজত্ব কালত, খৃষ্টীয় পঞ্চদশ শতিকাত, বৰাহী মহামানিক্য ৰজাৰ অনুবোধত, মাধব কন্দলিয়ে সাতোকাকণ্ড ৰামায়ণ মূল সংস্কৃতৰ পৰা অসমীয়া ভাষালৈ ভাঙ্গিছিল। মাধব কন্দলিয়ে ৰামায়ণৰ শেষ কাণ্ডত এই কথা এইদৰে লেখিছে :—

কবিৰাজ কন্দলি যে—

আমাকেসে বুলিচয়

কহিলোঁহো সৰ্বজন বোধে

বানায়ণ সুপয়াব— শ্রীমহা মাণিকে যে
ববাহ বজাব অনুবোধে
সাতক ও বানায়ণ— পদে বন্ধে নিবন্ধিলে।
লভা পবিহবি সাবোদ্ধতে ॥

ইয়াব পিছত দিগ্বিজয়ী আহোম সকলে অসম একালৰ পৰা দৰ্শন
কৰিছিল। আহোম সকলৰ নিজা কথিত আৰু লিখিত ভাষা আছিল।
কিন্তু বাজ কাৰ্য্য সুচাক কপে চলাবলৈ প্রজাবুন্দে যি ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে
তাকেহে নিজা কৰি লৈছিল। দেশ বিদেশলৈ আহোম বজা সকলে
অসমীয়া ভাষাত চিঠি পত্ৰ পঠাইছিল। বুৰঞ্জীবিলাক অসমীয়া ভাষাকে
লিখাইছিল। এইদৰে আহোম বজা সকলে অসমীয়া ভাষাৰ নতুন
উপকাৰ আৰু উন্নতি সাধিছিল।

ইয়াব পিছত বোড়শ খৃষ্টাব্দত প্রভু শঙ্কৰদেৱ তেওঁৰ পাৰিষদ বৰ্গৰে
সৈতে অসমত অৱতাৰ হৈ পৰম পবিত্ৰ, প্রেমময়, ভক্তিময়, জ্ঞানময়,
কৰ্মময় বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মৰ সোত অসমত বোৱাইছিল। প্রভুৱে বেদ, বেদান্ত,
গীতা, ভাগৱত ইত্যাদি শাস্ত্ৰ অধ্যয়ন কৰি, তীৰ্থাদি ভ্ৰমণ কৰি, বাজ্যভোগ
সুখক অৰ্থাৎ নিজৰ ভূঞালি বিষয়কো জলাঞ্জলি দি, এক কৃষ্ণ প্রেমত মগ্ন
হল। কৃষ্ণপ্ৰেমৰূপ অমৃতৰ নদীত তেওঁ অবগাহন কৰি, কৃষ্ণপ্ৰেম বস
সুখা পান কৰি, নিজে আপ্ত হৈ প্রভুৱে বুজিছিল যে এই প্রেমসুখা,
তান্ত্ৰিক সকলৰ সুখাৰ দৰে ওপুতে বাথি নিজে আপোন-পেটীয়া হৈ
ভূজাতকৈ গোটেইখান জগতকে বিলাই দিব লাগে, কিয়নো হৰিভক্তিকৰ
প্ৰেমসুখা অক্ষয়, অব্যয়। ই বিতৰণত বাঢ়েহে ছুটুটে। জগতবাসীয়ে
স্বৰ পৰাকৈ প্রভুৱে বৈকুণ্ঠৰ এই প্রেম নদীৰ পাৰ ভাঙ্গি দিলে।
মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে এই বিষয়ে কেনে সুন্দৰকৈ বৰ্ণাইছে চাওক :—

হৰিনাম বসে বৈকুণ্ঠ প্রকাশে
প্ৰেম অমৃতৰ নদী।

শ্রীমন্ত শঙ্কৰে পাৰ ভাঙ্গি দিলা
বহে ব্ৰহ্মাণ্ডক ভেদি ॥
গোবিন্দৰ প্ৰেম অমৃতৰ নদী
বহে বৈকুণ্ঠৰ পৰা।
চাৰি পুৰুষাৰ্থ তাহাৰ নিজৰা
হৰিনাম মূলধাৰা ॥
হৰি ভক্তি দান দিলা জগতক
তাৰিলা সংসাৰ সিন্ধু।
হেনয় কৃপালু শঙ্কৰ বিনাই
নাহি নাহি আৰ বন্ধ ॥

প্রভু শঙ্কৰদেৱে এই হৰিভক্তিকৰূপ অমৃতৰ নৈ খান সেই কালৰে পৰা
ভিত্তিৰূপে অসমীয়া ভাষা স্বৰূপ দাবাটোৱেদি হৈ বোৱাইছে। প্রভুৱে
আৰু মহাপুৰুষ সকলে বঢ়িয়াটক বুজিছিল যে বাইজৰ মাজত, সৰ্ব সাধাৰণৰ
মাজত, গোবিন্দৰ প্ৰেম ধৰ্ম প্রচাৰ কৰিবলৈ হলে কঠিন সংস্কৃত ভাষাত
লিখা ভাগৱত, গীতা, বানায়ণ, মহাভাৰত এই সমস্ত শাস্ত্ৰকে সহজ অসমীয়া
ভাষালৈ গঢ়ে-পঢ়ে ভাঙ্গিব লাগিব। গীত, বাগ, পদ গাই বজাই মানুহক
কৃষ্ণ প্ৰেমত মুগ্ধ কৰিব লাগিব। প্রভু শ্রীকৃষ্ণৰ লীলাবিলাক অক্ষীয়া
নাটেৰে অভিনয় কৰি মানুহক দেখুৱাব লাগিব। যেই প্রভুৰ মনত এই
বিলাক ধাৰণা হল, সেই প্রভুৱে নিজেও আৰু তেওঁৰ লগৰ মহাপুৰুষ আৰু
বৈষ্ণৱ কৰি সকলেও সহজ অসমীয়া ভাষাত পঢ়েৰে পুথি ৰচনা কৰাত,
মূল সংস্কৃতৰ পৰা সহজ অসমীয়ালৈ পুথি ভাঙ্গি উলিওৱা কাৰ্য্যত, অক্ষীয়া
নাট লিখাত, লাগি গল। এইদৰে বোড়শ শতিকাত অসমত বৈষ্ণৱ
ধৰ্ম্ম সংস্থাপিত হোৱাৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষাত গীতা, ভাগৱত, মহা-
ভাৰত, বৰগীত, হেজাৰী ঘোষা বা নাম ঘোষা, নাট এই সকলোবোৰ

বৰ্চিত হন। বাইজে লগ লাগি তাল বজাই হাতেৰে চাপৰি বজাই হৰিৰ
নাম গাবলৈ শিকিলে। তিথিয়ে পৰ্কে অনন্ত ভাৱনাৰ উৎসৱ হব ধৰিলে।
কোন জনাই কি কি পুথি বচিছিল আৰু বৰ্ত্তমানৰ অসমীয়া সাহিত্যিক
সকলৰ আৰু তেওঁলোকৰ কৰা সাহিত্যৰ কামৰ এটা লিষ্ট পৰিশিষ্টত
দিয়া হ'ল। এই লিষ্ট বা তালিকা যে সম্পূৰ্ণ আৰু নিৰ্ভুল, আৰু তাত
যে দুই চাৰিজন সাহিত্যিকৰ নাম বৈ যোৱা নাই, এই কথা এই অভাঞ্জে
ডাঠি কৰ নোৱাৰোঁ। ভুল ভ্ৰান্তি থাকিলে বাইজে শুধবাই লব। এই
অভাঞ্জে চমুকে ইমানকে কৰ পাৰোঁ যে প্ৰভু শঙ্কৰদেৱে কীৰ্ত্তন, দশম
এই দুখানত বাজেও ১৭ সতৰ অষ্টাবধান পদ পুথি, ১২ বাৰ খান অষ্টীয়া
নাট লিখি গৈছে। মহাপুৰুষ গুৰুৱে হেজাৰী ঘোষা, বৰগীতৰ কিছুমান,
১১ এঘাৰ খান আন আন পদ পুথি আৰু ছয়খান অষ্টীয়া নাট আমালৈ
থৈ গৈছে। এই অনুক্ৰমে বাম সবস্বতী, অনন্ত কন্দলি, শ্ৰীধৰ কন্দলি,
চন্দ্ৰ ভাৰতী, পুৰুষোত্তম আৰু আন আন কবি সকলেও বিস্তৰ পুথি
লেখি থৈ গৈছে।

এই শঙ্কৰি যুগত অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰো সৃষ্টি হৈছিল। এফালে
আহোম বজাসকলে গল্পত অল্প অল্প বাজালৈ কটকিৰ মাৰফতে চিঠি
পত্ৰাদি দিছিল, গল্পত বুৰঞ্জী লেখাইছিল, আনফালে দামোদৰৰ প্ৰধান
মহন্ত ভট্টদেৱে কথা গীতা, কথা ভাগৱত বচি অপূৰ্ণ গদ্য সাহিত্য আমাক
দি গৈছে।

প্ৰভু শঙ্কৰদেৱ, মহাপুৰুষ মাধৱদেৱ, প্ৰভু দামোদৰ দেৱ, প্ৰভু হৰিদেৱ,
এই সকলৰ তিবোভাবৰ পিছতো অসমীয়া সাহিত্যিক সকলে চাৰিওজন
অৱতাবি পুৰুষৰ, আৰু গোপাল আতা, শ্ৰীবাম আতা, এইসকলৰো চৰিত্ৰ
পুথি পদত বচনা কৰি গল। আহোম বজাৰ আদেশত সাগৰ খৰিয়ে
অধনিদান, আন এজনে হস্তীবিছাৰণ, বকুল কায়স্থে লীলাৱতী অঙ্কৰ পুথি,

মুহূৰ্ত্তনিশ্চয় নাৰ্কণ্ডেয় চণ্ডী, ব্ৰজনাথে কালিকা পুৰাণ ইত্যাদি পুথি
লিখিল। পৰিশিষ্টত এই অভাঞ্জে দিয়া তালিকাত বাজেও আৰু যে
কত পুথি আছিল তাক কেনেকৈ কম! মান মৰানৰ উৎপাতত অনেক
খৰি হেৰোৱা নাই তাকে বা কোনে ডাঠি কৰ পাৰে।

এইদৰে অন্ততঃ পঞ্চদশ শতিকাৰে পৰা অষ্টাদশ শতিকাৰ মোৱামৰীয়াৰ
কালৰ সময়লৈকে অসমীয়াৰ জয় জয় অৱস্থাৰ লগে লগে অসমীয়া
সাহিত্যৰো এনেকুৱা উন্নতি হৈছিল, আৰু অসমীয়া মাত্ৰৰে নিজভাষা
সহিত্য আৰু বৈষ্ণৱ ধৰ্মত এনেকুৱা বাপ হৈছিল যে বজা, জমিদাৰ, সন্ত,
হুয় প্ৰায় সকলোৱেই বেয়ে পাৰিছিল, বাবে এফেৰাও কবিত্ব শক্তি
আছিল, সেয়ে অসমীয়া পদত ধৰ্ম পুথি, নাট আদি লেখি থৈ গৈছে।
পাৰালপাৰাৰ দুই এঘৰ জমিদাৰৰ পূৰ্বপুৰুষ দুই এজনেও লিখা অসমীয়া
পুথি হেনো এতিয়াও কোচবিহাৰৰ বাজ পুথিৰ ভঁড়ালত আছে।
অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য, কোচবজা সকলৰ ওচৰতো কম ধকুৱা
নহয়। নব-নাৰায়ণ বজাই আমাৰ অসমৰ মহাপুৰুষ সকলক, প্ৰভু
সকলক, আশ্ৰয় নিদিয়া হলে বৈষ্ণৱ ধৰ্মেও ইমান গা কৰিব নোৱাৰিলে
হেতেন আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰো ইমান উন্নতি কি জানি নহলহেতেন।
কোচবিহাৰৰ মহাবাজা নব-নাৰায়ণ এজন আদৰ্শ পুৰুষ, আদৰ্শ বজা,
আদৰ্শ পণ্ডিত আছিল। তেখেতেই আদেশ কৰি বাম সবস্বতীৰ হতুৱাই
মূল সংস্কৃতৰ পৰা অসমীয়ালৈ অষ্টাদশ পৰ্ব মহাভাৰত ভঙ্গোৱায় আৰু
তেওঁৰ উৎসাহ আৰু সহায়তেই অসমৰ অমূল্য বত্ৰ, বত্ৰমালা ব্যাকবণো
বৰ্চিত হয়। সেই কালত অসমীয়াৰ জন বল ৪০ চল্লিশ লাখ মানুহ
আছিল। এই কালৰ অসমীয়াৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে কাণ্ডান ওৱেল্‌স্‌ ছাহাবে
এইদৰে লেখি গৈছে :—

“Towards the latter end of 1700 A. D., Assam under

the beneficent rule of the Ahom Rajas, was a rich and prosperous valley with a happy contented people. Great works of public utility were constructed, flourishing towns and villages existed, high embankments for roads and other purposes, magnificent tanks and plantations of various kinds were made and the entire country, especially Lakhimpur and Sibsagar, were designated "The garden of India" * * * It must have required an immense population to construct the gigantic works we still see. It is natural to suppose that during ages of peace, the population of a fertile valley like Assam would increase to an immense extent."

"১৭০০ খৃষ্টাব্দৰ শেষ ভোখৰত আহোম বজাসকলৰ সুশাসনৰ গুণত আসাম উপত্যকাত ধনী আৰু সকলো প্ৰকাৰে সমৃদ্ধ আৰু সুখী প্ৰজাৰে ভৰপূৰ আছিল। বজাবৰে বাতে বাইজৰ সুবিধা হয়, সুচল হয়, এনেকুৱা কামবোৰ কৰিছিল। নগৰ আৰু গাওঁবোৰ উন্নতিশীল আছিল আৰু তাত সুখ স্বচ্ছন্দতাই বিৰাজ কৰিছিল। আলি পহুলি, নইব চল বিলাকৰ পৰা বক্ষা কৰিবলৈ, আৰু আন আন উদ্দেশ্যকো আগত লৈ ঠায়ে ঠায়ে ওখ ওখ মঠাউৰিবিলাক নিৰ্মিত হৈছিল। সুন্দৰ সুন্দৰ অথচ বৃহৎ পুখুৰীবিলাক খনাই হৈছিল। নানা তৰহৰ গছ-গছনি ৰোপিত হৈছিল; আৰু গোটেই খান দেশ, বিশেষকৈ বৰ্ত্তমানৰ লক্ষীমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলা এই দুখন ঠাই, সেই কালত ভাৰতবৰ্ষৰ উচ্চান নামেৰেহে প্ৰসিদ্ধ আছিল।

"ডাঙ্গৰ ডাঙ্গৰ পুখুৰী খানিবলৈ, মঠাউৰি বান্ধিবলৈ, নিশ্চয় বিৰাট

সৰু প্ৰজাৰ আৱশ্যক হৈছিল। শান্তিৰ যুগত, শান্তিৰ ৰাজ্যত বাস কৰি, ঘৰঘৰ নিচিনা উৰুৰা ঠাইত যে জন সংখ্যা অতিপাতকৈ বৃদ্ধি হৈছিল এই কথা সহজে অনুমান কৰিব পাৰি।" এইকালত অসমীয়া বণুৱাৰে সংখ্যা ২,৬০,০০০ আছিল।

দেশৰ এনেকুৱা শ্ৰীবৃদ্ধিৰ লগে লগে অসমীয়া শিল্পবোৰ যথেষ্ট উন্নতি হৈছিল। যেনেকৈ একালে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম সংস্থাপনৰ লগে লগে ঠায়ে ঠায়ে মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰিব লগীয়া হোৱাত, নামঘৰ, কীৰ্ত্তন ঘৰবিলাক কুলাম ত্ৰিতি আৰু কুলাম বেৰাৰে সাজিব লগীয়া হোৱাত, সূতাৰ, বাট্টে, বেৰানি, মঠমন্দিৰ সাজিবলৈ ৰাজমিস্ত্ৰি, খনিকৰ দল সৃষ্টি হৈছিল, সেইদৰে আন ফালে বাইজৰ মঙ্গল চিন্তাত আহোম বজাসকলৰ দৈনিত অসমীয়া মানুহ প্ৰায় সকলো বিছাতে সেই কালত সুনিপুণ আছিল। বৰ্ত্তমানৰ ফটিয়া ইত্ৰায়া পুথিত আছে :—

"The people were very skilful in the weaving of embroidered silk cloths. They made their boxes, trays, stools and chairs by carving them out of a single block of wood.

Their weapons were cannons, matchlocks, short swords, lances, bows and arrows. The matchlocks and cannons were well cast. The gunpowder was of various kinds. The war sloops or Bacharis, though slower, resembled the Bengal Kochas or rowing boats used for rowing the heavier vessels on which cannons were mounted."

"আমাৰ মানুহবিলাকে পাৰি লগাই ৰেশমি কাপোৰ বোৱাত বৰ সুনিপুণ আছিল। সিহঁতে সিহঁতৰ পেৰা, পেটেৰা, পিৰা, চকি সমস্তকে একো একোডোখৰ কাঠ খুলি কৰিছিল।

সিহঁতৰ যুজৰ সজুলি আছিল বৰটোপ, পাথৰ কলাই হিলৈ, চুটী তৰোৱাল, জাঠি, কাড়, ধেনু। বৰটোপ আৰু হিলৈবিলাক ঢলা লোৱেৰে সুন্দৰকৈ নিশ্চিত হৈছিল। বন্দুকৰ খাব নানাবিধৰ আছিল। বহুবিলাকৰ গতি যদিও ধীৰ, তথাপি বহুগালী কোচাৰ সদৃশ আছিল। কামানেৰে সুসজ্জিত কেতবিলাক—বণতৰীও আছিল।”

এইবিলাক যুজৰ সজুলি তৈয়াৰ কৰিবলৈ, কমাৰ, খনিকৰ, মিহি, ধেনুচোচা, লাঠিকৈয়া, এনেকুৱা বিধৰ শিল্পি আছিল। আন আন লাগতিয়াল বস্তু তৈয়াৰ কৰিবলৈ কৰ্হাৰ, কুমাৰ, ৰূপিসজীয়া, শিলাকুটীয়া ইত্যাদি নানাতৰহৰ শিল্পিৰে ভৰপূৰ আছিল। এই অসম মোৰ সোণৰ অসম।

এইবিলাক পাখিৰ উন্নতিৰ লগে লগে সেইকালত অসমীয়াৰ আধ্যাত্মিক উন্নতিও যথেষ্ট হৈছিল। সুন্দৰ পবিত্ৰ প্ৰেমময় বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ভাৱবিলাকে মানুহক আধ্যাত্মিক শিক্ষা দি ঈশ্বৰমুখী কৰিছিল।

ভাষা আৰু সাহিত্য ক্ষেত্ৰতো, সেইকালৰ ৰীতি, নীতি, ধৰ্মভাব, আধ্যাত্মিকতা অনুসৰি, যথেষ্ট উন্নতি হৈছিল। ধৰ্ম সাহিত্য, নাট্য সাহিত্য, নদীত সাহিত্য এই সকলোবিলাকৰ অনুপম উৎকৰ্ষ সাধিত হৈছিল। প্ৰভু শঙ্কৰদেৱকে আদি কৰি সেই কালৰ মহাপুৰুষ আৰু বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ প্ৰত্যেক জনেই বেদ, বেদান্ত, গীতা, ভাগবত, ৰামায়ণ, মহাভাৰত, পুৰাণ, শ্ৰুতি, স্মৃতি ইত্যাদি সমস্ত শাস্ত্ৰতে এনেকুৱা প্ৰগাঢ় পণ্ডিত আছিল যে এতিয়া আমি অসমীয়াই সেই সকলৰ সতি সন্তান বোলাবলৈ লাজ লগা হৈছে। প্ৰভু শঙ্কৰদেৱৰ ৰচনাৰ গাভীৰ্য্য, ছন্দৰ লালিত্য, কবিতাৰ স্বাক্ষৰ, বৰ্ণনাৰ ওজস্বিতা আৰু প্ৰাঞ্জলতা, কবিত্বৰ মন-প্ৰাণ মোহা সৌন্দৰ্য্য, মহাপুৰুষ গুৰুৰ মোসনা ভক্তি বস উদ্দীপক পদ—সেই পদবিলাকত ভাষাৰ সবলতা বৰ্ণনাৰ প্ৰাঞ্জলতা, ছন্দৰ লালিত্যৰ লগে লগে গধুৰ দাৰ্শনিক ভাব, আৰু শ্ৰীধৰ কন্দলি,

এই কন্দলি এই সকলৰ ৰচনাৰ নিপুণতা, সৌন্দৰ্য্য, পদৰ লালিত্য, ঈশ্বৰ গুৰুৰ গম্ভীৰ জ্ঞান ভক্তি আৰু পাণ্ডিত্যৰ বিকাশ, মোৰ নিচিনা মানুহ এজনে বৰ্ণাই ওৰ কৰিব নোৱাৰে। প্ৰভু শঙ্কৰদেৱৰ লেখাৰ গুণিতা, প্ৰাঞ্জলতা, কবিত্বৰ বিকাশ দেখুৱাই গলবেলিৰ সভাপতি শ্ৰীযুত দেৱকৰা ডাক্তাৰীয়াই যথেষ্ট পদ উদ্ধাৰ কৰি দেখুৱাইছে—সেই দেখি বহুক ভয়ে মই আৰু প্ৰভু লেখাৰ পৰা একো উদ্ধাৰ কৰি আপোনা-গুৰুৰ আগত ডাক্তি ধৰাৰ আৰম্ভ কৰি নেদেখোঁ। প্ৰভুৰ লেখা যতে পঢ়িব তেই তাৰ সৌন্দৰ্য্য পাব। এই অভাজনে এই বেলি মহাপুৰুষ গুৰুৰ পদ যেন ভক্তিবস, পাণ্ডিত্য আৰু তীব্ৰ বৈষ্ণৱ ভাবেৰে ভৰপূৰ তাকে কৰা আপোনা সকলৰ সমুখলৈ আগ বঢ়ালোঁ।

ধৰক আপোনাৰ পাপবাশিৰ ক্ষমা বিচাৰিছে, তেন্তে মহাপুৰুষগুৰুৰ এই শৰণ ছন্দটো পঢ়ক—মন প্ৰাণ লগাই পঢ়ক, পাপবাশি দূৰ হব।

মই তৰাচাৰ কেৱল তোমাৰ
অপৰাধী নাৰায়ণ।

ক্ষমিয়োক হৰি লৈয়ো দাস কৰি
পৰিলোঁ হেৰা শৰণ ॥

হে কৃষ্ণ স্বামী তবু পাৰে আমি
কেৱল শৰণ চাওঁ।

কৰা অনুগ্ৰহ মায়াৰ নিগ্ৰহ
তেবেসে পাপ এড়াওঁ ॥

হে বহুপতি মই মুঢ়মতি
নাজানো সেৱা তোমাৰ।

কেৱল তোমাৰ চৰণ পদজে
শৰণ কৰিলোঁ সাৰ ॥

পূৰ্ব উত্তম পৰম পূৰ্ব

পৰম আনন্দ স্বামী ।

তবু পাদপদ্ম মকবন্দ আশে

শবণ পশিলে। আমি ॥

আপোনাৰ পৰমব্রহ্ম, পৰম পূৰ্বক, মহান ঈশ্বৰক নিকাম ভাবে
প্রার্থনা কৰিবলৈ ইচ্ছা হৈছে, আপুনি নিজে নিজে সেই প্রার্থনা কৰিবলৈ
শক্তি আৰু ভাৱা পোৱা নাই। তেন্তে আশ্ৰয় কৰক মহাপূৰ্বক এই
প্রার্থনাটো :—

তুমি চিত্তবৃত্তি মোৰ প্রবর্তক নাৰায়ণ

তুমি নাথ মই নাথবন্ত ।

চৰণ ছত্ৰৰ ছায়। দিয়া দূৰ কৰা মায়া

কৰা দয়া মোক ভগবন্ত ॥

তুমি মোৰ অন্তৰ্ঘামী তবু ভূতা ভৈলো আমি

জানি কৃপা কৰা হৃদিকেশ ।

দন্তে তৃণ তুলি লওঁ বিমতে সেৱাত বওঁ

দিয়া মোক সেহি উপদেশ ॥

তুমি ভক্ত কল্লতক বাহিৰে ভিতৰে গুৰু

তুমি বিনে নাহি মোৰ আৰ ।

কৃপা কৰা হে হৰি চৰণত বক্ষা কৰি

দিয়া মোক সেৱা বস সাৰ ॥

তুমি হৰি কৃপাময় বাহিৰত গুৰু কপে

অনুগ্রহ কৰি আছা মোক ।

অন্তৰ্ঘামী গুৰু কপে তাকে সত্য কৰা মোৰ

তবু নামে সদা ৰতি হোক ॥

স্বৰূপ এই মহান, সুশ্রাব্য প্রার্থনাৰ লগে লগে কেনেকুৱা গভীৰ দৰ্শন,
কোৱল আত্ম-পৰমাত্মা বোধ নিহিত আছে। মূল সংস্কৃত শ্লোকৰ সূন্দৰ
বিশেষণ অথচ সহজ আৰু ভক্তি-উদ্দীপক অসমীয়া ভাষনি যদি চাব
হোৱে, তেন্তে আকৌ পঢ়ক :—

হে কৃষ্ণ হে বাসুদেৱ দৈবকী নন্দন হৰি

নমো নন্দ গোপৰ কুমাৰ ।

কৃপাময় শ্ৰীগোবিন্দ তবু পদ অৰবিন্দ

কৰোঁ মই লক্ষ নমস্কাৰ ॥

পদ্ম সম নাভি বাৰ প্রণামোহো বাৰহাৰ

নমো দিব্য পদ্মমালাধাৰী ।

নমো পদ্ম সম নেত্র পদ বাৰ শত পত্ৰ

নমো ভকতৰ ভয়হাৰী ॥

বাসুদেৱ সূত কৃষ্ণ তুমি ভকতৰ ইষ্ট

কংশ চান্দুৰাদি বিমৰ্দ্দন ।

দৈবকী হৃদয়ানন্দ জগতৰ গুৰু কৃষ্ণ

তবু পাৱে কৰোহো বন্দন ॥

মোৰ সম পাপী লোক নাহিকে এ তিনি লোক

তুমি সম নাহি পাপ হাৰী ।

ই জানি গোবিন্দ মোক যেন জুয়াই কৰিয়োক

তুৰা পদে কৰোহো গোহাৰি ॥

সহস্ৰ সহস্ৰ আতি অপৰাধ দিনে ৰাতি

কৰোঁ মই মহা মুঢ় জন ।

আমি প্রভু তবু দাস আকে মানি জগবাস

ক্ষমিয়োক শ্ৰীমধুসূদন ॥

চাওক সংস্কৃত শ্লোকৰ কেনে সহজ আৰু সুবলী পদ। আকৌ চাওক গীতাৰ “জানামি ধৰ্ম্মং নচ নে প্রবৃত্তিঃ” এই শ্লোকৰ কেনেকুৱা ভাৱনি হৈছে, কেনেকুৱা বিতৌপন অসমীয়া পদ হৈছে :—

ধৰ্ম্মক জানোহোঁ মই তথাপি প্রবৃত্তি নাই

অধৰ্ম্মতো নিবৃত্তি নোহয়।

হৃদি স্থিত ছয়া তুমি যেন কৰাবাহাঁ স্বামী

দৃষিকেশ কৰিবোঁ তেনয়।

আকৌ চাওক সচৰাচৰ ব্ৰাহ্মণ সকলে, গুৰু সকলে গোৱা “আবাহনং ন জানামি, ন জানামি বিসৰ্জনং” এই প্ৰাৰ্থনাৰ কেনে পদ হৈছে :—

নাজানোহোঁ আবাহন নাজানোহোঁ বিসৰ্জন

পূজা মন্ত্ৰ নাজানোঁ কিঞ্চিত।

এতেকে পৰমেশ্বৰ দাস ভৈলোঁ চৰণৰ

মোৰ গতি সাধিবে উচিত ॥

কবিত্ব হিচাবত শঙ্কৰ, মাধৱ, বাম সবস্বতী, শ্ৰীধৰ, কন্দলি এই সকলৰ আসন জগতৰ অতি প্ৰতিভাশালী কবিসকলৰ শাৰীৰ ওপৰত নহলেও তলত নহয়। আজি কালিৰ এই দুখুনী আসামেই সেই কালত এই সকল মহাপুৰুষ আৰু কবিসকলক জন্ম দিছিল। একালত অসমীয়া সাহিত্য এনেকুৱা উচ্চ গৌৰৱান্বিত আসনত আছিল।

যেনেকৈ কোনো এঘৰ মানুহৰ উঠন-পতন দেখা যায়, সেই দৰে এটা জাতিবো উঠন পতন আছে। উথিলে নামিব লাগে, এনেকুৱা এটা নিয়ম ভগৱন্ত পুৰুষে কৰি থৈছে যেন লাগে। আমাৰ এই আৰ্থিক আৰু সাহিত্যিক অৱস্থা নৰল। অসমীয়া বজা প্ৰজা উভয়কৈ কি জানি কোনোবা ঋষিৰ বা মহাপুৰুষৰ বা দেৱতাৰ শাপে চুলে। ১৭৬৮ খৃষ্টাব্দৰে পৰা অসমীয়াৰ সুখৰ দিনৰ ওৰ পৰিল। এই খৃষ্টাব্দত

সেই প্ৰথমতে শিবসিংহ বজাৰ ৰাণী ফুলেশ্বৰী মাদৈৰ শাক্ত ধৰ্ম্মত পৰাৱৰ্তিত হৈ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মত আশ্ৰয় কৰা মোৱামৰীয়া মহন্তক দিনাই বনেৰে নি গোসানী সেৱা কৰাই কপালত বলি দিয়া মহৰাজপুৰ কোট দিয়ালে, সেই দিনাই অসমৰ ভাগ্যৰ বিপৰ্য্যয় ঘটিল। ইহক অপমান কৰা খঙত, আৰু তাৰ লগতে কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰ বৰুৱাই ইহৰ গোৰা মৰাণক দন্দ-বন্ধ কৰাৰ বেজাৰত, মহন্তৰ মোৱামৰীয়া বাদকলে তলে তলে গোট খাই, শিবসিংহ বজাৰ ভাত্ৰ অসমুঠ চিত্তৰ বাহনমালা গোঁহাইদেৱক লগত পাই, বজাৰ বিপক্ষে বিদ্ৰোহ আৰম্ভ কৰিলে। সেই বিদ্ৰোহত উজনি অসম লণ্ড-ভণ্ড হল। প্ৰায় তেনেকুৱা সময়তে ভাটী অসমতো বদন বৰফুকনৰ অত্যাচাৰে, বিশেষকৈ তেওঁৰ ত্ৰৈ চুটিৰ পৈশাচিক ব্যবহাৰে, দন্দুৱা দ্ৰোহ সৃজন কৰিলে। দৰঙ্গৰ কোচ জাহিও “পূৰ্ব্ব শত্ৰু হেন জানি” আহোম বজাৰ বিৰুদ্ধে উঠিল। এই কালক বিদ্ৰোহত অসমৰ কেনেকুৱা অৱস্থা হৈছিল তাক আমি নিজে কই মহাত্মা গেইট ছাহাবৰ বুৰঞ্জীৰে পৰা তুলি দিলোঁ।

“Where the Moamorias held sway, whole villages were destroyed and the inhabitants robbed of all their possessions, were forced to flee the Country, or to eke out a precarious existence by eating wild fruits and roots and the flesh of unclean animals. The country between Dergaon and Rongpur, once so highly cultivated, was found desolate by Captain Welsh and many large villages had been entirely deserted by their inhabitants. In Lower Assam, the Bengal mercenaries and gangs of marauding Banditti, who, flocked into the Province, caused, though less, wide spread havoc.”

“যত মোরামবীয়া সকলে বাজৰ কৰিছিল, তত গাওঁকে গাওঁ ধ্বংস হৈছিল, আৰু সেই গাওঁবোৰৰ প্ৰজাবিলাকে তেওঁলোকৰ সকলো ধন-বস্তু হেৰুৱাই, ঘৰ-ছৱাৰ এৰি দেশ দেশান্তৰলৈ পলাবহৈ বাধ্য হৈছিল। কেৱে কেৱে হাবিৰ মাজত লুকাই থাকি বনবিয়া ফল-মূল আৰু আগেয়ে নেখোৱা অপবিত্ৰ জন্তুৰ মঙ্গুৰ খাই জীৱন ধাৰণ কৰিছিল। কাপ্তান ওৱেলছে (বিদ্ৰোহ দমন কৰিবলৈ আহি) ডেৰগাও আৰু বংপুৰৰ মাজৰ যি ডোখৰ আগৰ জনাকীৰ্ণ, শস্ত্ৰ-মৎস্তে ভৰপূৰ ঠাই আছিল, সেই ডোখৰকে স্থান বা মকভূমিৰ দৰে পাইছিল। ডাঙ্গৰ ডাঙ্গৰ গাওঁবিলাক জনপ্ৰাণী এটাও নোহোৱা হৈ শূণ্য হৈ আছিল। ভাটি অসমতো বঙ্গদেশ বা বিদেশৰ পৰা দৰমহা দি আনা চিপাহীবিলাকে ডকাইতবিলাকে (এইবিলাক হৰদত্ত বীৰদত্তে অনা হিন্দুস্থানি আৰু পঞ্জাবী মানুহ) প্ৰজাৰ ওপৰত কম অত্যাচাৰ কৰা নাছিল।”

বন্ধুসকল! এই অভাঞ্জে চাকৰিৰ আদি আৰু মাজ ভাগত এই মোরামবীয়া বিদ্ৰোহ আৰু তাৰ পাছত মান ভঞ্জনিত ভাগি যোৱা অসমীয়া মানুহৰ গাওঁ প্ৰায় আঠ দহখান জৈন্তিয়া আৰু কাছাড়, এই দুয়ো ঠাইতে পাইছিলোঁ। সেই মানুহ সকলে এতিয়াও অসমীয়া কথা জুয়ো ঠাইতে পাইছিলোঁ। সেই মানুহ সকলে এতিয়াও অসমীয়া কথা নিজৰ ভিতৰত কয়। গাওঁত নামঘৰ ৰাখিছে আৰু এৰি পুহিছে। এই অভাঞ্জে জৈন্তিয়া গাওঁ এখানত গৈ এনিশা আছিলোঁ—“আমাৰ অসম দেশৰ এজন ডাঙৰীয়া আহিছে,” এই বুলি সেই গাওঁৰ লৰা তিকতা বুঢ়া-বুঢ়ী সকলোবিলাকে লবি লবি আহি বেৰি ধৰি যি সাদৰ সন্তাষণ কৰিছিল, নিশা সকলোৰে মিলি যি লগ ভাত খাইছিলোঁ, সেই কথা এতিয়াও এই বৃদ্ধে পাহৰিব পৰা নাই।

কেবছৰমান দুখ দুৰ্দশাৰ পিছত, কাপ্তান ওৱেলছ ছাহাবৰ সহায়ত মোরামবীয়া বিদ্ৰোহ, দৰঙ্গি বজাৰ বিদ্ৰোহ, দন্দুৱা দ্ৰোহ ইত্যাদি সকলো

বিদ্ৰোহ ধাৰিল। কিন্তু অসমীয়া জাতিৰ আৰু আহোম বজাৰ পতন-মোৱাৰী হোৱাৰ কাৰণেই প্ৰথমতে সেই সময়ৰ দুৰ্বল, কম-বয়সীয়া হুগুং সিংহ বজাৰ অপৰিণাম দৰ্শিতাৰ ফলত, সতাই নবকী, গুৱাহাটীৰ বৰবুকনৰ পাৰ্শ্বতা, আন আন বিষয়া সকলৰ স্বার্থপূৰ্ণ কুটিলতা, বৰকলহ, বাদ বিসম্বাদৰ ফলত, মানকপী প্ৰবল ধুমুহা এটা অসমলৈ বৰষুণৰ পৰা আহিল। আৰু প্ৰথম বাৰ সেই মানে উজনি অসমত বুঢ়া গাঁৱৰ দলক যুজত ঘটুৱাই বদন বৰবুকনকে সৰ্কে-সৰ্বী পাতি, বজা ব্ৰহ্মচক্ৰ সিংহাসনত থাপি, অসমৰ ধন সোণ, অসমীয়া জীয়াৰী হেমো হুইদেউক, আৰু আন আন কেতখিনি গাভৰুক লৈ উজনি গল। ইমানতে ওৰ পৰা হলেও আমাৰ বক্ষা আছিল; কিন্তু সিটি নহল। মান-ভটিয়োৱাৰ পিছতে বুঢ়াগোঁহাইৰ পক্ষপাতিনী চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ মাতৃ ৰজনাও দেউতাই ৰূপসিং নামেৰে হিন্দুস্থানী চিপাহী এটাৰ হতুৱাই তেতিয়াই বদন বৰবুকনক বধ কৰালে, তেতিয়াই বৰবুকনৰ সেই অত্যাচাৰী ভনী পিয়লী নামৰ পুতেকহঁত বৰ্ম্মালৈ গৈ দ্বিতীয়বাৰ মানক আনি অসম দখল কৰোৱালে। ইয়াৰ বছৰেক কি ছবছৰৰ পিছত আগৰ ছবাবত অসমীয়াক লুটি-পুটি নি লতা লাগি থকা মানহঁতে আকৌ তৃতীয়বাৰ আহি অত্যাচাৰ কৰিলে সি মোরামবীয়া বিদ্ৰোহতকৈও শতগুণে বেছি। এই শেষবাৰৰ আক্ৰমণত মানে উজনিৰ পৰা ভাটীলৈ তিনি জাক হৈ গৈছিল। সিহঁতে যি পিনেদিয়েই গৈছিল সেই পিনেই মানুহ উজাৰ খাই ঘৰ-ছৱাৰ এৰি পলাইছিল। সিহঁতে যাকে মতে পালে তাৰে ততে প্ৰাণ ললে। লৰা-ছোৱালী, তিবোতা গাভৰু বুঢ়া বুঢ়ী কাকো কতু নেবিলে। মাকৰ কোচৰ পৰা কেচুৱা লৰা কাটি নি মাকৰ চকুৰ আগতে ওপৰলৈ চোপৰ দৰে মাৰি তলত তৰোৱাল পাতি মাৰিছিল। গিৰিয়েকৰ আগত ঘৈণীয়েকৰ বলেৰে সতীত্ব নাশ কৰি পাশবিক অত্যাচাৰ কৰিছিল।

ঠায়ে ঠায়ে মতা-মাইকী, বুঢ়া-বুঢ়ী, লৰা-ছোৱালী সকলোকে একোটা ঘৰৰ ভিতৰত স্তম্ভাই বন্দী কৰি সেই ঘৰত জুই লগাই দি পুৰি মাৰিছিল। হেজাৰ হেজাৰ মানুহ নিতৌ সিহঁতৰ হাতত মৰিছিল। সিহঁতে ৩০৪০ হেজাৰ অসমীয়া মতা মাইকী মানুহক বন্দী কৰি নিজ দেশলৈ লৈও গৈছিল। এইবিলাক পৈশাচিক কাহিনীৰ কথা এই অভাঙনে দক কালতে পিতৃদেৱৰ মুখে শুনিছিলোঁ; তাৰ পিছত বুৰঞ্জী পঢ়িও জানিছোঁ। পিতৃদেৱৰ মুখে ইয়াকো শুনিছিলোঁ। যে পিতামহৰ ককায়েক গৰাকীক মানে সবংশে কাটি বংশ লোপ কৰি থৈ গৈছে। পিতামহ তেতিয়া অবিবাহিত অৱস্থাত থকা বাবে, পলাই নদীয়া-শান্তিপুৰত গৈ দহ বাৰ বছৰ আছিল। এইবিলাক বিপ্লবত আক তাৰ পিছৰ বোগ আকাল মহামাৰি ইত্যাদিতো অসমীয়া প্ৰজা ঢুকাই অন্ত পৰাৰ দৰে হৈছিল। ৪০ লক্ষ অসমীয়াৰ ভিতৰত ৩২ লক্ষ অসমীয়া ঢুকাল। ব্ৰিটিছে মানক খেদি অসম লবৰ সমগ্ৰত মুঠেই ৮ লক্ষ অসমীয়া মানুহ পাইছিল। ধনে-জনে ভৱপূৰ এই সোণৰ অসম সেই কালত শ্মশানত পৰিণত হৈছিল আক তাৰ লগে লগে নানা বোগৰ বাহ হৈ উঠিছিল। Mills ৰ বিপৰ্য্যত এই বিষয়ে এইদৰে আছে :—

“When therefore we assumed the charge of Assam nothing could possibly be more unpromising than the state of the country. The small remnant of the people had been so harassed and oppressed by the long civil and internal wars that had followed the accession of Raja Gaurinath Singh in 1780 down to 1826, that they had almost given up cultivation and lived on jungle roots and plants; and famine and pestilence

carried off thousands that had escaped the sword and captivity.”

“তেতিয়া আমি অসম লও তেতিয়া এই দেশৰ অৱস্থা এনেকুৱা বেয়া আছিল যে তাৰ তুলনা দিবৰ ঠাই নাই। ৮গৌৰীনাথ সিংহ ৰজাই ১৭৮০ বৰ্ষত অসমৰ সিংহাসনত উঠিবৰে পৰা ১৮২৬ শকলৈকে, মোৰামৰীয়া বিদ্রোহত নমৰি যি কেইটা বাকী অসমীয়া মানুহ আছিল সেই সকল আত্ম-কলহ, বিদ্রোহ, যুজ-বাগৰ ইত্যাদিত ইমান জুকলা জুপুৰা হৈছিল যে সিহঁতে খেতি-বাতি এৰি গছৰ শিপা, পাত-ছোত খাই কোনো বৰমে জীৱন ধাৰণ কৰিছিল। মান মৰানৰ দাৰ কোবৰ পৰা অথবা ধৃত হৈ হৈ বন্দী হোৱাৰ পৰা যিবিলাক অসমীয়া মানুহ মাৰিছিল, সেই সকল পিছত আকৌ ছুৰ্ত্তিক আক মাৰি মৰকত মৰি ঢুকাইছিল।”

অসমীয়া মানুহৰ এনেকুৱা দুৰ্দশা হোৱাৰ লগে লগে এই কালটোত কিমান যে অসমীয়া সাচিপতীয়া পুথি হেৰাল বা পোৰা গল তাৰ কি অস্ত আছে। ইয়াৰ উপৰিও কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ বুৰঞ্জী ধ্বংস কৰা কীৰ্ত্তিয়ে যে কিমান বুৰঞ্জী আক তাৰ লগে লগে আন বিষয়বো পুথি পুৰি ছাই কৰিলে তাৰেই বা কি অস্ত আছে। এনেকুৱাবিলাক প্ৰতিকূল অৱস্থাতো যে প্ৰভু শঙ্কৰদেৱ, মহাপুৰুষ, মাধৱদেৱ, প্ৰভু ভট্টদেৱ, ৰামদেৱস্বামী, অনন্ত কন্দলি, শ্ৰীধৰ কন্দলি এই সকলে লিখা অসমীয়া ধৰ্ম্মপুথি কিছুমান ৰক্ষা পৰিল, এয়ে আমাৰ সৌভাগ্য, আক এই কথাটোৱেই প্ৰমাণ কৰে অসমীয়া জাতিটো কেনেকুৱা সাহিত্যপ্ৰিয় আছিল। অসমীয়া মানুহে নিজৰ জীৱনতকৈয়ো ধৰ্ম্মগুৰুসকলে লেখি থৈ যোৱা, পিতৃ-পিতামহ সকলে লেখা আক নকল কৰা পুথিবিলাকক বেছি আদৰ কৰিছিল।

প্রায় দুকুবি পাঁচবছৰ মান দুখ ভোগ কৰাৰ পিছত ইংৰাজ ইচ্ছাত ১৮২৬ খৃষ্টাব্দত ব্ৰিটিছ গৱৰ্ণমেণ্টে মানক খেদি আমাৰ শাসন ভাৰ লয়। ব্ৰিটিছ সিংহই যদিও অসমৰ শাসন ভাৰ লই শান্তি থাপিলে, তথাপি অসমীয়াৰ পাপ কটা নোযোৱাৰ বাবেই হওক, বা বিধাতাৰ নিৰ্ৰক্ষ অহুসৰিয়েই হওক, অসমীয়াৰ দুখ দুৰ্গতিৰ ওৰ নপৰিল। এটা খণ্ডিত হয়, অৰ্থাৎ মানব দাব কোবৰ পৰা আৰু অত্যাচাৰৰ পৰা বক্ষা পৰিল হয়, কিন্তু আন তিনি চাৰিটা যুগুতি অৰ্থাৎ লাহে লাহে ধ্বংস কৰা দুখে আহি অসমক ধৰিলে। প্রথম দুখ অসমীয়াৰ কপালত আবদ্ধ হল, যি দিনাই অসমীয়াই গুৱাহাটীৰ বেলতলা অঞ্চলত ব্ৰিটিছৰ লগত অহা হিন্দুস্থানী চিপাহীয়ে দিয়া আৰু গুটী লই আৰু বেতি কৰি সেই আৰু চোপৰ গলধনত বেপ্ দি কানী বৰবিহ কৰি খাবলৈ শিকিলে। এই বৰবিহে দুখুণী অসমক এতিয়াও জলা-কলা কৰিবই লাগিছে। দ্বিতীয় দুখ হল, সেই কালতে মাৰোৱাৰী আৰু হিন্দুস্থানী ককাইসকলে আহি অসমৰ সমস্ত দোকান বজাৰ নিজৰ হাতত এদনীয়া কৰিলে। তৃতীয় দুখ হল, অসমীয়াৰ ভিতৰত সেই কালত নতুন ধৰণৰ শিক্ষিত, অৰ্থাৎ ইংৰাজ বজাৰ কাম চলাব পৰা, অসমীয়া মানুহ নথকাত চাকৰিবিলাকত সেই কালৰে পৰা আমাৰ বঙ্গালী ভাতৃসকল সোমাল। ব্ৰিটিছে মানক খেদি অসম লোৱাৰে পৰা কেবা বছৰেকলৈকে আমাৰ অসম দেশখন বঙ্গদেশৰ লাক্টেনেণ্ট গৱৰ্ণৰ অধীনত থকাৰ কাৰণে আঁক বজাঘৰীয়া বিষয়বোৰত আমাৰ বঙ্গালী ভাতৃসকলৰ আধিপত্য হোৱাত, আমাৰ আদালতবিলাকত, স্কুলবিলাকত, বঙ্গালী ভাষা প্রচলন হৈ একালত, অৰ্থাৎ ১৮২৬ খৃষ্টাব্দৰে পৰা ভালেমান বছৰলৈকে, অসমীয়া ভাষাক বঙ্গালী ভাষাই মাৰিবই ধৰিছিল। কিন্তু অসমীয়াৰ অৱতাৰি পুৰুষসকলৰ পুণ্যৰ বলতেই হওক, বা অসমীয়া সাহিত্যৰ ভাগ্যৰ গুণেই

হওক অসমীয়া ভাষাৰ ভাগ্য এমেকাকান্ বেপ্টিষ্ট মিচনৰিসকল অসমলৈ কৃষ্ণ প্রচাৰ কৰিবলৈ অহাৰ লগে লগে উলটিল। মিচনৰিসকলৰ চিন্তিত পূৰ্ণাপৰ বীতিয়েই হৈছিল যে যি জাতি মানুহৰ মাজত এই কৰ্ম প্রচাৰ কৰিব সেই জাতীয় মানুহৰ ভাষাত তেওঁলোকৰ বাইবেলগ্ৰন্থ ভাষা, গীত, পদ ৰচিব আৰু ধৰ্মবিষয়ক পুথি লেখি মানুহৰ মাজত বিলাই দিব। এই প্রথা অহুসৰি ১৮৩৩ খৃষ্টাব্দত এমেকাকান্ বেপ্টিষ্ট মিচনৰ পাণ্ডবী ছাহাবসকলে এই নগাওঁতে ৬ আশ্বাৰাম শৰ্মাৰ সহায়ত বাইবেল গ্ৰন্থ অসমীয়া ভাষালৈ ভাষায়। মিচনৰিসকলে চৰকাৰৰ পক্ষৰ শাসন কৰ্ত্তাসকলক বুজালে যে অসমীয়া ভাষাটো এটা সুকীয়া ভাষা। মিচনৰী সকলৰ লগতে এই কালত প্রাতঃস্মৰণীয় পুৰুষ ৬ আনন্দৰাম ঢেকীয়াল কুকনেও অসমীয়া ভাষাৰ হকে মাত উঠে। ১৮৩৯ খৃষ্টাব্দত বহুবাম বৰুৱাই অসমীয়া আৰু বঙ্গালী ভাষাত এখন অভিধান লেখে। বেভাৰেণ্ড বৰ্ণিন্চন্ ছাহাবে ১৮৪০ খৃষ্টাব্দত অসমীয়া ভাষাৰে এখন ব্যাকৰণ ৰচি। ১৮৪৪ খৃষ্টাব্দত ৬ বাধানাথ বৰবৰুৱা আৰু ৬ কানীনাথ তামুলি কুকনে অসমৰ বুৰঞ্জী লিখে। ১৮৪৯ খৃষ্টাব্দত ৬ আনন্দৰাম ঢেকীয়াল কুকনে লবামিত্ৰ লিখে। ১৮৬৮ খৃষ্টাব্দত বহুবাম বৰুৱাৰ অভিধানকে আশ্রয় কৰি বেভাৰেণ্ড বৰ্ণিন্চন্ ছাহাবে তেওঁৰ অভিধান উলিয়ায়। পাণ্ডবী ছাহাবসকলে “অকণোদয়” বাতৰি কাকত উলিয়ায়। এইবিলাকৰ ফলত, আৰু ১৮৭১ শকত অসম বেতিয়া বঙ্গদেশৰ শাসন কৰ্ত্তাৰ তলৰ পৰা ওলাই অসমৰ সুকীয়া শাসনকৰ্ত্তা চিফমিচনৰ অধীনত হল, প্রায় তেতিয়াৰে পৰা আদালতবিলাকৰ পৰা বঙ্গালী ভাষা উঠি তাত অসমীয়া ভাষা স্থাপিত হল। ইয়াৰ পিছত গুৱাহাটীত ৬ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু এই নগাওঁত ৬ বায় গুণীভিৰাম বৰুৱা বাহাছৰ এই দুজন মহাত্মাই অসমীয়া ভাষাত অভিধান, ব্যাকৰণ, বুৰঞ্জী লিখি অসমীয়া ভাষাক

টেনকীয়া কবিলে। এই ছদ্মনাই অভিধান ব্যাকৰণ আৰু বুৰঞ্জীত বাজেও আন আন পুথিও বঢ়িলে। সেই সকলৰ বিবৰণ পৰিশিষ্টত পাব। মহাত্মা ৬ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই অকণোদয়ৰ পিছতে “আসাম নিউচ” নামেৰে সাদিনীয়া বাতৰি কাকত আৰু মহাত্মা ৬ বাৰ বাহাদুৰ বৰুৱাই “আসাম বন্ধু” নামৰ মাহেকীয়া কাকত এখান উলিয়াইছিল। সেই কাকত এই অভাজনে গুৱাহাটীৰ হাইস্কুলত আৰু তাৰ পিছত কলিকতাৰ কলেজত পঢ়িছিল। ১৮৮৪-৮৫ খৃষ্টাব্দত গ্ৰাহকৰ আওকাণতে ৫০ক বা এনেয়ে ১০০ক ছয়োখন কাকতেই মৰিল। ইয়াৰ পিছত আউনীআটী সত্ৰৰ পৰা ৬ শ্ৰীধৰ ওন্ধাৰ চেষ্টাত “আসাম বিলাসিনী” নামৰ সাদিনীয়া বাতৰি কাকত এখান ওলাইছিল।

ব্ৰিটিছ যুগত আমাৰ এই অসমীয়া ভাষাটো ৬ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু ৬ বাৰ বাহাদুৰ গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ ওচৰত যেনেকৈ শুল্লী, সেইদৰে কিছু পৰিমাণে আমাৰ সহপাঠী শ্ৰদ্ধাপদ বন্ধু শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ আগ্ৰাৱালা দেৱৰ পৰিমাণে আমাৰ ৬ হৰিবিলাস আগ্ৰাৱালাৰ ওচৰতো ধৰুৱা। প্ৰভু শঙ্কৰদেৱে, পিতৃ পুৰুষ ৬ হৰিবিলাস আগ্ৰাৱালাৰ ওচৰতো ধৰুৱা। প্ৰভু শঙ্কৰদেৱে, মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে লিখা, দশম, কীৰ্ত্তন, নাম বোধা সাচিপাতত সত্ৰে সত্ৰে আৰু কাচিৎ ছই এজন অসমীয়া মানুহৰ হাতত আছিল যদিও, সৰ্বসাধাৰণে এইবিলাক অমূল্য বস্তু সহজে পাব নোৱাৰিছিল। ৬ হৰিবিলাস আগ্ৰাৱালা দেৱেই পোন প্ৰথমে অশেষ কষ্ট কৰি নিজৰ হুখেৰে অৰ্জ্জা ধন ভগন কৰি কীৰ্ত্তন, দশম, ছপাই উলিয়ায়। তেওঁ ছপাই উলিয়াবৰ পৰাহে অসমীয়া মানুহৰ ঘৰে ঘৰে কীৰ্ত্তন দশম, নামবোধা, বৰ গীত এইবিলাক পুথি হৈছে, আৰু ধৰ্ম্ম গুৰু সকলে থৈ যোৱা ধৰ্ম্মৰ ভাববিলাক, অসমীয়া ভাষা, আৰু সাহিত্য, সৰ্ব সাধাৰণৰ মাজত বহুল ভাবে প্ৰচাৰ হৈছে।

ইয়াৰ পিছত ১৮৮৮ খৃষ্টাব্দত বেতিয়া ৬৭ নং ষ্ট্ৰীটত থাকোঁ, তেতিয়া আসাম বন্ধু লোপ হৈছিল। পোন প্ৰথমতে কাৰ উত্থাপন মতে সঠিককৈ

নহ'ল নাই—বোধহয় শ্ৰদ্ধাপদ শ্ৰীযুত বমাকান্ত বৰকাকতি বি.এল পেন্‌চন্‌ প্ৰণয়ন কৰি কোৰ্টৰ টেনচেলেটৰৰ উত্থাপন মতে—আমাৰ অসমীয়া ছাত্ৰৰ নহ'ল এখান সৰু সুবসুৰীয়া চাহ খোৱা মেল হয় আৰু সেই মেলত অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভাৰ জন্ম হয়। এই সভা জন্মাৰ লগে লগে সকলোৰে মুখে মুখে কথা হৈছিল যে “আমাক এখান ভাল মাহেকীয়া কাকত লাগে।” পিছত এদিন মই নিজৰ খোটালিত বহি আছোঁ, এনেতে আমাৰ বন্ধুৰ শ্ৰদ্ধাপদ শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ আগ্ৰাৱালা দেৱে, আগেয়ে হেনো বন্ধুৰ শ্ৰীযুত বেজবৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াই মৈতে আলচি, ঠিক ঠাক কৰি কোৱা নহ'ল পৰে যে তেওঁ এখান কাকত উলিয়াব। এই অভাজনে এই প্ৰস্তাৱত বঙ্গ পাই বৰ উৎসাহ দেখুৱাইছিলোঁ। ইয়াৰ দহ বাৰ দিনৰ মূৰতে পিতৃ পুৰুষৰ আৰ্হি লৈ শ্ৰীযুত আগ্ৰাৱালা দেৱে জোনাকী কাকত উলিয়াই আমাৰ সকলোৰে হাতে হাতে দিয়ে। প্ৰথম বছৰত আগ্ৰাৱালা দেৱেই কাকত সম্পাদন কৰিছিল। ২য় বছৰত আমাৰ বন্ধু শ্ৰীযুত বেজবৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াই সম্পাদন কৰে। তাৰ পিছত শ্ৰীযুত প্ৰভু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে, তাৰ পাছত বাৰ বাহাদুৰ শ্ৰীযুত কনকলাল বৰুৱাই সম্পাদন কৰে। এই কাকতত ছাত্ৰৰ সকলে যেনে যিহকে পাবে তাকে লিখিছিল। এই অভাজনেও শৰীৰতত্ত্ব নামেৰে কেতখিনি প্ৰবন্ধ লিখি তেতিয়াৰে পৰা মাতৃভাষা আৰু অসমীয়া সাহিত্যক সেৱিবলৈ আৰম্ভ কৰে। সেই কালত আমি ছাত্ৰসকলে ভবিষ্যত অসমৰ উন্নতিৰ বিষয়ে কত কথাই যেনে পাতিছিলোঁ, কত কথা যেনে কোৱাকুই কৰিছিলোঁ, তাক জনাই আপোনালোকক আৰু আমনি লগাব নোখোজো; মাত্ৰ এটি কথা জনাওঁ। এদিন মোৰ বন্ধু শ্ৰীযুত বমাকান্ত বৰকাকতি ডাঙ্গৰীয়াই এই অভাজনক সুধিছিল:— “তুমি নো পঢ়ি শুনি অসমলৈ গৈ মাতৃভাষাৰ হকে কি কৰিবা?” এই নিঃকিনে তহুৱাৰে কোৱা

মনত পৰে “মই অসমলৈ গৈ চাৰ ওলালটোৰ স্বৰ্গ দৰে এশাৰী
অসমীয়া উপন্যাস লিখি অসমত এটা পঢ়ুৱা সমাজ গঢ়িম।” বন্ধুবৰে
কৈছিল :— “চাবা ভাইটি উপন্যাস লেখি যেন অসমীয়া ডেকাবিলাকক
বেয়াৰ বাটলৈ নিদিয়া।” এই অভাজনে কৈছিলোঁ। “উপন্যাসেৰে
মোৰ দেশৰ ভাটসকলৰ ঈশ্বৰলৈ মন আকৰ্ষণ কৰিম।” বন্ধুসকল!
সক মুখত ইমান ডাঙৰ কথা ওলাইছিল! কিন্তু কলে কি হব।
অভাজনে কথামতে সম্পূৰ্ণে কাম কৰিব নোৱাৰিলে।। সুখৰ বিষয়
সেই কালৰ বন্ধুসকলৰ ভিতৰত শ্ৰদ্ধাপদ শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই,
পূজাপাদ শ্ৰীযুত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে, বন্ধুবৰ বাৱ ছাহাব, শ্ৰীযুত পদ্মনাথ
গোঁহাই বৰুৱাই আৰু শ্ৰীযুত বেণুধৰ ৰাজখোৱা ই, এ, চি, ডাঙৰীয়াই
সেই কালৰে পৰা এতিয়ালৈকে অসমীয়া সাহিত্য সেৱিয়েই আছে।
মুচলমান ভাট সকলৰ ভিতৰত মোৰ বন্ধু মোলবী মফিজুদ্দিন আহমদ
হাজৰিকাইও সাহিত্য সেৱা কৰি আছে। পিতৃ পুৰুষৰ আৰ্হি আগত
লই বন্ধুবৰ শ্ৰদ্ধাপদ শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ আগ্ৰৱালাদেৱে এতিয়ালৈকে সেই
কালৰে পৰা অসমীয়া ভাষাত পঢ়া যে লিখিছেই, তাৰ লগে লগে বাঁহী
আৰু “অসমীয়া” বাতৰি কাকতৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰিব লাগিছে।
বন্ধুবৰ শ্ৰীযুত বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই, গজ, পঢ়, প্ৰব্ৰতৰ, হাঁহি, ধেমালি
নাট লিখি অসমীয়া ভাষাক এটা সুন্দৰ গঢ় দিছে—তেজোময় কৰি তুলিছে।
বৰ্ত্তমান কালত অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ
ওচৰত কম ধকৰা নহয়। শ্ৰীযুত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰভুয়ে এই বুঢ়া
বয়সলৈকে অশেষ হাড়-ভাদা বজাবৰীয়া চাকৰি কৰি থকা স্বত্বেও
সাহিত্য সেৱা কৰিব লাগিছে। প্ৰব্ৰতৰ আলোচনা কৰি আছে।
৬হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই লিখি থৈ যোৱা অভিধানখান অশেষ যত্ন কৰি গবৰ্ণমেণ্টৰ
হতুৱাই কটন ছাহাবৰ দিনত কৰ্নেল গৰ্ডন চাহাবে সৈতে লগলাগি

পাদকৰ কাম কৰি ছপোৱাই উলিয়ালে। কথা গীতা, পুৰণি বুৰঞ্জি
সম্পাদন কৰি ছপোৱাইছে। অসমৰ শিলৰ ফলি, আৰু ফলিবিলাকৰ পাঠ
উদ্ধাৰ কৰি অসম বুৰঞ্জীৰ তথ্য উলিয়াব লাগিছে। কথা গীতা ছপোৱাই
সেই কথা গীতা আচাৰ্য্য প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ ৰায়ক, মহাত্মা গান্ধিক দেখুৱাই অসমীয়া
স্বৰ্গত বে কিমান পুৰণি এই কথা ৰাইজক দেখুৱাইছে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ
ডাইন্ চাঞ্চেলৰ পুৰুষ ব্যাভ ৬সাব আশুতোষ মুখাৰ্জিৰ লগত চিনা পৰিচয়
হৈ, বন্ধু স্থাপন কৰি, অসমীয়া ভাষাক এম, এ, মহলা পৰ্য্যন্ত ঠাই দিয়াই
অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যক গৌৰৱান্বিত কৰিছে। আৰু এতিয়াও
ভোলানাথ বৰুৱাই দি যোৱা টকাৰে ইন্টাৰমিডিয়েট, বি, এ, এম, এ
এইবিলাক মহলাৰ পাঠ্য অসমীয়া পুথি বুকুত কৰাত লাগিয়ে আছে।
আমাৰ সুযোগ্য বন্ধু শ্ৰীযুত বেণুধৰ ৰাজখোৱা বি-এ, ই, এ, চি
ডাঙৰীয়াই নিজ হুখেৰে অৰ্জা গাঠিৰ ধন ভগন কৰি, লাভলৈ আন কি
বুলিলেকো একো আশা নাবাখি, কিতাপৰ পিছত কিতাপ ইংৰাজী আৰু
অসমীয়া ভাষাত ছপা কৰিবই লাগিছে। তেওঁ পুথি ছপোৱাত যিমান
অৰ্থ খৰচ কৰিছে, তেওঁৰ দৰে সিমান আন কোনোবাজনে কৰিছে
বুলি মই কব নোৱাৰোঁ। তেওঁৰ নামঘোষাৰ আৰু কাণ-খোৱাৰ
ইংৰাজী তৰ্জমা, ডিমলজি অৰ্থাৎ প্ৰেতাশ্মা সকলৰ বিষয়ে লিখা
ইংৰাজী মৌলিক পুথিখনে অসমীয়াৰ ধৰ্ম আৰু আধ্যাত্মিকতা এক
কালে নহয় এক কালে জগতক দেখুৱাব। তেওঁৰ খণ্ডবাক্য কোষখন
মোৰ মনেৰে অতুলনীয়। ৰায় বাহাছৰ শ্ৰীযুত ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ
ডাঙৰীয়াই অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ অৰ্থে কি যে মহৎ দান কৰিছে
তাক আপোনালোকে সকলোৱে জানে। শ্ৰীযুত কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য
ডাঙৰীয়াইও সেই কালৰে পৰা এতিয়ালৈকে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য
চৰ্চা কৰিবই লাগিছে; আৰু এতিয়া এই বৃদ্ধ বয়সতো কলিকতাৰ পৰা

“অসম হিতৈষী” নামেৰে পষেকীয়া কাকত এখন সম্পাদন কৰিব লাগিছে। গভীৰ গবেষণা পূৰ্ণ সামাজিক আৰু দাৰ্শনিক বিষয়ৰ মৌলিক প্ৰশ্নক্ষেত্ৰে আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সম্পদ বঢ়াইছে। আমাৰ পিছৰ খাপৰো স্বদেশ-প্ৰেমিক, সাহিত্যানুবাগী, উচ্চশিক্ষিত ডেকা কেইজন মানেও অসমীয়া ভাষাত পুথি লেখি আছে। সেই সকলৰ ভিতৰত শ্ৰীযুত দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা বি এল ই এ চি, শ্ৰীযুত শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰভু— আমাৰ বৰ্ত্তমান প্ৰধান সম্পাদক, শ্ৰীযুত হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা ডাঙৰীয়া শ্ৰীযুত অদিকাণ্ডিৰি বায় চৌধুৰী এই সকলৰ নাম নলৈ নোহাবোঁ। এই প্ৰত্যেকজনেই প্ৰতিভাশালী সাহিত্যিক। বৰ্ত্তমান কালত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অতি ওখ খাপৰ মহলা পাছ কৰা উচ্চ শিক্ষিত ডেকা বহু কেইজনমানে নানা বাধা বিবিনবি মাজত থাকিও অসমীয়া সাহিত্য চৰ্চ্চা কৰিছে। এই সকল প্ৰতিভাশালী ডেকাৰ ভিতৰত শ্ৰীযুত স্বৰ্ণাকুমাৰ ভূঞা এম এ বিল, শ্ৰীযুত পদ্মধৰ চলিহা এম এ বি এল, শ্ৰীযুত বাণীকান্ত কাকতি এম এ শ্ৰীযুত ডিম্বেশ্বৰ নেওগ বি এচ-চি, শ্ৰীযুত জ্ঞাননাথ বৰা বি এল, এই সকলৰ নাম উল্লেখযোগ্য। এই সকল আৰু আন আন সকলৰ পৰাও অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যই আগলৈ বহুল উন্নতিৰ আশা কৰে। এই সকলত বাজেও আৰু অনেক অসমীয়া সাহিত্যিক বৰ্ত্তমান কালত হৈছে। অসমৰ ছাত্ৰ সন্মিলনৰ পৰাও বৰ্ত্তমান সময়ত সাহিত্যৰ উন্নতি হব ধৰিছে। আমাৰ মনত এটা থুৰুঁবি আছিল যে আজি ছবছৰ মানৰ আগলৈকে অকল আমাৰ মৌলবী মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাত বাজে আমাৰ আন আন শিক্ষিত মচলমান ভাতৃসকল অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ প্ৰতি উদাসীন আছিল। কিন্তু সুখৰ বিষয় আজি ছবছৰ মানৰ পৰা আমাৰ দুই চাৰিজন মচলেম্ ভাতৃয়েও, যোৰহাটৰ নাটক লিখক পঞ্জিকদ্দিন আফ্ৰদকে আদি কৰি, অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য সেৱাত লাগি

হৈছে। বৰ্ত্তমানত আমাৰ মচলেম্ ভাতৃ সকলে সাধনা, ইছলামি আশ্বৰ্য্য বনৰুখান মাহেকীয়া কাকত উলিয়াই আমাক মচলেম্ জগতৰ জ্ঞানক দি দেখুৱাই, আৰু মচলেম্ ধৰ্ম্ম আৰু নীতি সম্পৰ্কে অনেক তথ্য জানিবলৈ এই যুগ পৰিবৰ্ত্তনৰ সময়ত ধৰ্ম্ম আৰু নীতিৰ তথ্যবিলাক প্ৰকাশ কৰিব লাগিছে যে মূলত সকলো ধৰ্ম্ম একে, মানব মাত্ৰেই পৰস্পৰ ভাতৃ, অকল পিতা পৰমেশ্বৰ যদিও জাতিৰে জাতিৰে নামত বেলেগ হৈছে, তথাপি একেজনেই, যি জনে এই স্বাৰৰ, জগ্ৰম, কীট, পতঙ্গ, হিন্দু, মচলমান, খৃষ্টান, ইহুদী বোধ, জৈন সকলোকে সৃজন কৰিছে। বৰ্ত্তমান জাগৰণৰ কালত, মোৰ বিশ্বাস অসমীয়া সাহিত্যিক সকলৰ কেৱে বহি থকা নাই। সন্মতি পাবিছে সেয়ে পুথি লেখি লাভৰ মুখলৈ নাচায়ো দুখেৰে অৰ্জা ধনৰ পৰালি পাবি অৰ্থাৎ লোকচান্ ভৰিও পুথি ছপাব লাগিছে। বৰ্ত্তমানে অসমত সাদিনীয়া বাতৰি কাকত অসমীয়া, মাহেকীয়া কাকত বাঁহী, চেতনা, প্ৰভাতী, জননী, খেতিয়ক, পশু পালন, পষেকীয়া কাকত আসাম হিতৈষী, শিশুসকলৰ কাৰণে মাহেকীয়া অৰুণ, তিনিমহীয়া কাকত মিনন, সাধনা, প্ৰভাত, জেউতি, এইবিলাক কাকত চলিছে।

মোৰ বন্ধু সকল! এইবিলাকলৈ চাই আমাৰ অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ যে আৰু উন্নতি হব, অসমীয়া সাহিত্যকপী গছ জোপা যে ফুলে কলে আৰু জকমকীয়া হৈ উঠিব, এইটো পোনপতিৰে হলে সহজে আশা কৰিব পাৰি। কিন্তু এই অভাজনে এইটোও নজানাই নোহাবোঁ— যে বৰ্ত্তমানে আমাৰ সাহিত্য কেবা বিষয়তো পিছ পৰি আছে, আৰু আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সমুখত, আন কি অসমীয়াৰ জাতীয়তাৰ সমুখতো, ঘোৰ বিপদৰ ডাৱৰেও দেখা দিছে। বিপদৰ ডাৱৰটো নো কি তাক জনোৱাৰ আগেয়ে আমাৰ নো বৰ্ত্তমান অভাব কি কি তাক জনা উচিত। কিন্তু সুখৰ বিষয় যে এই অভাব বিলাকৰ কথা মোক

পূৰ্ৱানুৱৰ্ত্তি সভাপতি সকলে বছৰি কৈ আহিছে। তত্পৰি গল বেছিৰ
সপ্তম অধিবেশনত মোৰ সুযোগ্য বন্ধু শ্ৰীযুত স্বৰ্ণাকুমাৰ ভূঞা এম এ
বি এল দেৱে “বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্য” নামেৰে যি প্ৰবন্ধটি পঢ়িছিল
আৰু এতিয়া যি প্ৰবন্ধটি পঞ্চদশ বছৰৰ বৰ্ষ আৰু সপ্তম সংখ্যা বাঁহীত
প্ৰকাশ হৈছে, তাতেই আমাৰ সমস্ত অভাৱৰ পৰিপাটিকৈ উল্লেখ আছে।
সেই দেখি মই এতিয়া আকৌ সেইবিলাকক দোহাৰি কই আপোনা-
লোকৰ ধৈৰ্য্য হেৰুৱাব নোখোজোঁ; কিন্তু ভূঞা দেৱে উল্লেখ নকৰা এটা
নে ছটা বিষয়, আৰু তাৰ লগে লগে ভূঞা দেৱৰ লগত মোৰ মত
নিমিল। এটা বিষয়ৰ কথা, ভূঞাদেৱে কি কি লাগে বুলি কইছিল, তাৰ
এটা অতি সংক্ষেপ বিৱৰণ নিদি নোৱাৰিলোঁ। আশাকৰোঁ আপোনা-
সকলে এই বৃদ্ধৰ এই ফেৰা আবদাৰ গ্ৰহণ কৰিব।

প্ৰথমতে ধৰক, আমাৰ অসমীয়া সঙ্গীত সাহিত্যটোৰ বিৱৰকে।
বোধ কৰোঁ মই নকলেও হয় যে সঙ্গীতৰ নিচিনা উপাদেয়, চিত্ত আকৰ্ষক
বস্তু আৰু নাই। সঙ্গীতে মানুহৰ মনক গোৱা বিষয়টোত যেনেকৈ মন
আকৰ্ষণ কৰিব, আন একোৱে সেই দৰে নোৱাৰে। সঙ্গীতে মানুহৰ
হৃদয়ত মিঠা, মধুৰ, গধুৰ ভাববিলাকৰ উদ্বোধন কৰি স্বৰ্গৰ ফাললৈও
নিব পাৰে আৰু সেই দৰে বেয়া বিধৰ সঙ্গীতে মানুহক অধোগামীও কৰিব
পাৰে। কি ইওষোপত, কি আচিয়াত, সকলো ঠাইতে দেখা গৈছে যে
প্ৰায় ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰকসকলে ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ সঙ্গীতৰ সহায় লয়।
খ্ৰীষ্টিয়ান সকলৰ গিৰ্জালৈ যাওক, দেখিব প্ৰাৰ্থনা আৰু বক্তৃতাৰ আগ-
থিনিতে সঙ্গীত। ব্ৰাহ্ম সমাজতো সেয়ে। হিন্দুৰো শুৱ জুতি
কৰাৰ আগেয়ে সন্ধ্যা আৱতিৰ সময়ত খোল, তাল, মৃদঙ্গ ইত্যাদি বাস্তৱ
যন্ত্ৰৰ সহায়েৰে নাম গায়। ৬ শব্দৰ ৬ মাধবে আমি অসমীয়াক গাবলৈ
ছয় বাগযুক্ত বৰগীত দি গৈছে। তাৰ লগে লগে আমাক খোল, তাল,

মধুৰি, খুতিতাল, বীণ, চেৰেন্কা, টোকাৰি ইত্যাদি বাস্তৱ যন্ত্ৰও দি গৈছে।
কিন্তু স্থলৰ বিষয় আজি কালি আমি শিক্ষিতসকলে যে বৰগীত গাব
নেজানোৱেই, আন কি গাঁও আৰু সত্ৰবিলাকতো আজি কালি বৰগীতৰ
পৰিবৰ্ত্তে বঙ্গালী গান চলন্তি হব ধৰিছে। অসমীয়া মানুহে বঙালী
ভাষাত গীত গালে সেই গীততো সুৱলা নহৱেই বৰং যে হান্তাপ্পদ হে
হয়, সেইটো কথাৰেই অনেকেই মন নকৰে। আমাৰ অসমীয়া জাতিটোৰ
হেনো জীভাবতকৈয়ো পুৰুষ ভাব বেছি। সেই কাৰণেই অসমীয়াৰ বাপ
আৰু উৎকৰ্ষতা বৰগীতত। বঙ্গালীৰ বাপ্ আৰু উৎকৰ্ষতা ধপকীৰ্ত্তনত,
ৰামপ্ৰসাদী সুবৰ গীতত আৰু ইদানিং ব্ৰহ্মসঙ্গীতত। এই দেখি
বৰ্ত্তমানত আমাৰ শিক্ষিত সকলৰ কৰ্ত্তব্য হৈছে, এই বৰগীত আৰু
আমাৰ পুৰণি নাম, পদ, ঘোষা এইবিলাক শিক্ষা কৰা আৰু
আমাৰ মাজত বহুল প্ৰচাৰ কৰা। অৱশ্যে মই এইটো নকওঁ
যে শুদ্ধ অসমীয়া ভাষাত বাগিনীযুক্ত মৌলিক গীত বচনা
কৰি গালে হানি হব। কিন্তু প্ৰতিভা নথকা, মৌলিক গীত বচিব
নোৱাৰা মানুহে যদি বঙ্গালী গীত বিলাক চাই চাই শব্দৰ সলনি শব্দ দি
বাগিনীযুক্ত গীত বচা অথবা তৰ্জমা কৰে, তেন্তে আমাৰ অকল যে
হানি হব সেইটো নহয়, আমি হান্তাপ্পদো হম। স্থলৰ বিষয় আমাৰ
মাজত বৰ্ত্তমান কালত বাগিনীযুক্ত মৌলিক গীত বচিব পৰা শ্ৰীযুত
পদ্মধৰ চৰিহা এম এ বি এলৰ দৰে মানুহ আছে। মই কওঁ, নতুন মৌলিক
বাগিনীযুক্ত গীত সোমোওক তাত হানি নাই; কিন্তু আমি সাৱধান হব
লাগিব যে আমাৰ নিজা বস্তু, শব্দৰ নাথবে দি যোৱা বস্তু, আমাৰ
জাতিগত, চৰিত্ৰগত, পুৰুষভাবৰ বাগযুক্ত বৰগীত, নাম, পদ, ঘোষা আমাৰ
মাজৰ পৰা যেন কালক্ৰমে উঠি নাযায়। আমাৰ শিক্ষিত সকলে,
আগলৈ উঠি অহা ডেকাসকলে, এতিয়াৰে পৰা বৰগীত, ঘোষা, নাম, পদ

এই বিলাকো গাবলৈ শিকে আৰু বাস্তব যন্ত্ৰেৰে সৈতে মিলাই এইবিলাকৰ যেন উৎকৰ্ষ সাধন কৰে। এই অভাজনে এই বিষয়ে সঙ্গীত সংঘৰ মন আকৰ্ষণ কৰে।

পঞ্চ—প্ৰকৃতিৰ কাম্য কানন এই অসমত ওখ ভাবৰ কবিতা লেখিবৰ ইমান সজুলি আছে যে তাক এই অভাজনে কি কম! আমাৰ এই সোণৰ অসমখন প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য আৰু তাৰ লগে লগে গম্ভীৰ্য্যেৰে পৰিপূৰিত। মাজৰ সমথলেদি বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদ বৈ গৈছে। ছয়োপাৰে অনেক দূৰলৈকে কতু সমান ঠাই, কতু আকৌ নদৰ পাৰতে পাহাড়। উত্তৰ দক্ষিণ ছয়োপাৰে বিশাল হিমালয় আৰু তাৰে ঠাল ঠেঙ্গুলীয়ে দেশখন কেনে 'সুশোভিত' কৰি থৈছে। বুৰঞ্জীতো সেই মহাভাৰতৰ কালৰে পৰা ইমানবিলাক ঘটনা আছে যে আমি অসমীয়াই কবিতা লেখিবলৈ, কাব্য লেখিবলৈ, উপন্যাস লেখিবলৈ আন কোনো ঠাইলৈকে হাত মেলিব নালাগে। জয়নতীৰ সতীত্ব, মৃগাগাভকৰ বীৰত্ব, হৰদত্ত বীৰদত্তৰ দেশহিতৈষীতা, বাধা কল্লিণীৰ বন, আৰিমত আৰু জোঙ্গাল বলহৰ শোকলগা কাহিনী, কল্লিণী সতীৰ আখ্যান, উষা অনিৰুদ্ধৰ প্ৰণয় কাহিনী, এনেকুৱাবিলাক অলেখ ঘটনা পৰি আছে। যেই সেই ঘটনা অবলম্বন কৰি, বা প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যকে আশ্ৰয় কৰি, কবিতা লেখিবৰ বা উপন্যাস লেখিবৰ সজুলি ঢেৰ আছে। কিন্তু নাই কি? নাই কবি প্ৰতিভাশালী মানুহ; নাই ইয়াত চাৰ ওৱালটাৰ স্বৰ্গ। যি ছই চাৰিজনৰ ছাতৰ জীৱনত ছই চাৰিফাকি ভাল সুৱলা কবিতা লেখি কবিত্ব শক্তিৰ বিকাশ অলপ-অচৰপ দেখুৱাই মনত এটা আশাৰ সঞ্চাৰ কৰিছিল, সেই কেউজনেই সংসাৰত সোমাই পেটৰ ভাত, গাৰ কাপোৰৰ অৰ্থে জীৱন যুদ্ধত পৰি কবিত্ব শক্তি হেৰুৱালে। বৰ্ত্তমান কালত এই অভাজনৰ হিচাপত এজন নে দুজন ডেকাই আকৌ বৰ্ত্তমান সময়ৰ উপযোগী

কবিত্ব বিকাশ এফেৰা দেখুৱাইছে। কিন্তু শেহত সংসাৰত প্ৰবেশ কৰি তেওঁলোকৰ গতি কি হয়গৈ সেইটো বিধতাই হে জানে। কেৱে চেষ্টা কৰি কবি হব অৱশ্যে নোৱাৰে। কবি জন্মিব লাগে। ভৱভাৰ, আহিব কবিতা নহলে সচৰাচৰ বজকৱা কবিতা, ডেকা গাতকৰ নাংগাবিক প্ৰেমৰ, অগৰা আগলৈ উঠি অহা ডেকাৰ কপজ প্ৰেমৰ কবিতা ভাৱতকৈ, এই অভাজনৰ বোধেৰে কবিতা নোহোৱাই ভাল। আমাক ভগবৎ প্ৰেম, স্বদেশ প্ৰেম, বিশ্বজনীন প্ৰেমবহে কবিতা লাগে।

নাট্য সাহিত্য—আমাৰ অৱতাৰি পুৰুষসকলৰ ৰূপাত আমাৰ পুৰণি অঙ্গীয়া নাট ভালেমান আছে। আগেয়ে আমাৰ ৰাজহুৱা নামঘৰবিলাকত বহুবি তিথিয়ে-উৎসৱে অঙ্গীয়া নাটবিলাকেৰে ভাৱনা হৈছিল। কিন্তু ব্ৰহ্ম বিঘৰ আজি কালি এই ভাৱনা বোলা বস্তুটো উঠি যাব ধৰিছে। ইয়াৰ কাৰণ মই যিমান দূৰ বুজিছোঁ, ৰাইজৰ খোৱা-পিন্ধাৰ আকাল; আৰু তত্পৰি আমি শিক্ষিতসকলে আজিকালি আগৰ মানুহৰ দৰে ধৰ্ম্মত প্ৰগাঢ় বিশ্বাস এৰিলোঁ—আমি বঙ্গালী যাত্ৰা, আৰু থিয়েটাৰ দেখি ভাৱনালৈ অৱহেলা কৰাত পৰিলোঁ; আৰু আমাৰ এইবিলাক আচৰণত, দেখাক দেখি, অৰ্থাৎ শিক্ষিত আৰু ডাঙৰসকল যি বাটেদি যায় অশিক্ষিত আৰু সৰু সকলেও সেই বাটকে ধৰি, গাঁৱলীয়া সমাজবিলাকেও ভাৱনা বোলা বস্তুটো এৰি আধা বঙলুৱা মাতেৰেই কৰা যাত্ৰা, থিয়েটাৰক চাবলৈ ভালপোৱাত পৰিছে। আন কি সত্ৰবিলাকতো আজিকালি ভাৱনা প্ৰায় উঠি যাব ধৰিছে।

আগৰ অঙ্গীয়া নাটবিলাকত প্ৰত্যেকজন ভাৱবীয়াই নাচি নাচি অহাৰ বাবে আৰু চো-বিলাক কুখঁচ, কিমাকাৰ হোৱাৰ বাবেহে যদি অঙ্গীয়া নাটলৈ আমাৰ অৱহেলা হৈছে, তেন্তে শিক্ষিতসকলে আৰু সত্ৰত থকা ওন্ধা, গাৱন, বায়ন এই সকলে অঙ্গীয়া নাট বিলাককো

বৰ্ত্তমান কালৰ কচিব উপযুক্ত কৰি, অলপ-অচৰপ সাল-সলনি কৰিলেও বন্ধা কৰা উচিত। পৌৰাণিক বৃত্তান্তৰ বা আহোম আৰু তাৰ উপৰি বজানকলৰ কালৰ বিশেষ ঘটনা অৱলম্বন কৰি, বৰ্ত্তমান সমাজৰ আচাৰ বাস্তব, অভাব ইত্যাদি লৈ, বৰ্ত্তমান সময়ৰ ভাব আৰু যত বেনেকুৱা দৃশ্য লাগে তেনেকুৱা দৃশ্য দি, বাগ-বাগিনীযুক্ত সূৰলা সূৰলা মৌলিক গীত দি নাট বৃদ্ধ কৰি, যদি আমাৰ বঙ্গমঞ্চ বিলাকত তোলা হয়, তেনেহলে মোৰ বোধে আমাৰ অসমীয়া নাটবিলাক অতি উপাদেয় হব। দুখৰ বিষয় এইটো নকৰি, অনেক ঠাইতে কেৰে কেৰে হেনো কলিকতাত অভিনীত হোৱা কোনো কোনো নাটকৰ শব্দৰ সলনি শব্দ বহুৱাই নকল কৰি আমাৰ বঙ্গমঞ্চবিলাকত তোলো, এইটো ভাল হোৱা নাই। গল বেলি এই বিষয় লৈ মোৰ শ্ৰীবৃত্ত বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই সৈতে ভালেমান কথা হৈছিল। তেওঁ আৰু আগৰ আনি পুৰণি বৃদ্ধসকলে এনেকুৱা নাট হোৱাটো বাঞ্ছনীয় নেদেখোঁ। একালত এই অভাজন এনেকুৱা নাট থিয়েটাৰত উঠি অভিনয় কৰিছিলোঁ। আজি ৩৫ বছৰ হল, গুৱাহাটীত যেতিয়া প্ৰথম থিয়েটাৰ কৰিবলৈ ওলাওঁ, তেতিয়া নাটৰ অভাৱত আমাৰ দলৰ দুই এজনে বঙালী নাট তৰ্জমা কৰি থিয়েটাৰ কৰিবলৈ ওলাইছিল। কিন্তু সেই দলত এই অভাজন আৰু বৰ্ত্তমান বাৰ বাহাদুৰ শ্ৰীবৃত্ত কনকলাল বৰুৱা থকাৰ কাৰণে সেইটো হবলৈ নাপালে। তেওঁ, মই, আৰু ৬গোপালকৃষ্ণ দে এই তিনিওজনে মিলি মহাভাৰতৰ পৰা কেৱল ঘটনাটো লৈ, সাবিত্ৰী-সত্যবান নাট বচি, তাত শ্ৰীবৃত্ত বাৰ বাহাদুৰ বৰুৱাই “জয় জয় কৃষ্ণ গোলোক বিহাৰী” এনেকুৱা ওখ ধৰণৰ মৌলিক গীত বচি থিয়েটাৰ কৰিছিলোঁ। আজি কালি অসমত যথেষ্ট শিক্ষা বিস্তাৰ হৈছে। যথেষ্ট বি, এ, এম, এ, প্ৰতিভাশালী সাহিত্যিক আছে। নাটো দেখোন ঢেৰ বচিত হৈছে।

এনহুগত পৰৰ অনুকৰণ কৰা ব্যাধিটো হোৱা উচিত নহয়। মৌলিক নাট বচিবলৈ অৱশ্যে বিশেষ প্ৰতিভাৰ আৰু শিল্প নৈপুণ্যতাৰ আৱশ্যক। উপৰি নাট লিখকজন অসমীয়া গীত, বাগ, পদত সম্পূৰ্ণ ওপ্তাদ হব নোৱাৰিলেও সঙ্গীতত একেবাৰ অভিজ্ঞতা থকা বিধৰো হব লাগে। নাটবিলাক ওখ ভাবৰ, ওখ আৰ্হিৰ হব লাগিব। তেহে নাটে জাতিটোক উন্নত কৰিব। নাটৰ আৰ্হি যদি বেয়া হয়, তেন্তে অসমীয়া সমাজ হালু তললৈ যাব।

উপন্যাস—যদিও উপন্যাস বোলা বস্তুটো পশ্চিম জগতৰ পৰা অৰ্থাৎ ইয়োপৰ পৰা আমদানি হোৱা বস্তু, তথাপি বৰ্ত্তমান সভ্যতাৰ যুগত ই সকলোৰে দৰ্কাৰি হৈ পৰিছে। ভাল উপন্যাসে যেনেকৈ এটা পঢ়ুৱা ব্ৰাহ্মণ গঢ়িব পাৰে, আজিকালি আন সাহিত্যই সিমান নোৱাৰে। পুৰুষতাৰ থকাৰ কাৰণে যে অসমীয়াই উপন্যাস ভাল নাপায় মোৰ বোধে সেইটো নহয়। দুই এজনে—বি সদায় গধুৰ ভাব লৈ থাকে, অথবা দৰ্শন, বিজ্ঞান, প্ৰত্নতত্ত্ব, ইত্যাদিৰ আলোচনাত লাগি থাকে, সেই সকলে—অৱশ্যে উপন্যাস পঢ়িবলৈ ভাল নাপাব পাৰে, সময়ো নাপায়। সেই সকলে এইবিলাক গধুৰ বিষয়ত ডুবি থাকে। কিন্তু সেই সকলত বাজে সচবাচৰ, সৰ্বসাধাৰণ অসমীয়া মানুহকো উপন্যাস লাগে—অন্ততঃ আত্মবি সময়ফেৰা কটাবলৈ উপন্যাসৰ আশ্ৰয় লাগে। অথবা বেলে জাহাজে বাওঁতে সময় কটাবলৈকো আজিকালি উপন্যাস লাগে—যদি সেই উপন্যাস ভাল হয়, মনমোহা সৌন্দৰ্য্যেৰে, ওখ ধৰ্ম্ম আৰু নীতিৰ ভাবেৰে পৰি-পুৰিত হয়। যদি অসমীয়াই উপন্যাস ভালকে নাপায়, তেন্তে অনেকেই সোপা-সোপে বঙালী, ইংৰাজী উপন্যাস কিনি পঢ়ে কেলেই? অৱশ্যে অসমীয়াৰ মাজত এতিয়াও স্কটৰ দৰে, বঙ্কিমৰ দৰে, ভিক্টৰ হিউগৰ দৰে, আলেকজেণ্ডাৰ ডুমাচ, ডিকেনচ, থেকাৰে, মেৰি কবিয়েলীৰ দৰে,

ঔপন্যাসিক জন্মা নাই; আৰু অসমীয়া জাতিৰ সমাজো ইংৰাজ ফ্রান্সৰ দৰে নহয়। এইবিলাক কাৰণে অসমত ঔপন্যাসিক সাহিত্যই গা কৰিব পৰা নাই। কিন্তু এই অভাৱনে আগলৈ হ'ব খোজা ঔপন্যাসিক সকলক সতৰ্ক কৰি থওঁ, অসমীয়া উপন্যাস যেন অসমীয়াৰ চৰিত্ৰৰ, অসমীয়াৰ সমাজৰ, কাম্য কানন অসমৰ ফটকটীয়া দাপোণ হয়; আৰু উপন্যাসৰ সিদ্ধান্তই যেন পাঠকক ঈশ্বৰ মুখীন কৰি উন্নতিৰ বাটলৈ নিয়ে। ফচছৰা, বজৰুৱা উপন্যাস যেন অসমীয়াই নেলৈখে। বৰং উপন্যাস নোহোৱাই ভাল, তথাচ বেয়া কথাৰ বেয়া আহিব যেন উপন্যাস সৃষ্টি নহয়। এই অভাৱন বৰ্ত্তমানে বৃদ্ধ অৱস্থাত পৰিলোঁ, এতিয়া আৰু হয়তো এই অভাৱনে আৰু লেখিব নোৱাৰিম; কিন্তু আশা কৰোঁ যেন আগলৈ উঠি অহা দুই এজন শিক্ষিত ডেকাই এই বিষয়টো হাতত লয়।

বুৰঞ্জী—আমাক দৰাচলতে অকল বজা সকলৰ শাসন বিষয় নহয়, অসমীয়া জাতিটোৰ আদিৰে পৰা উত্থন পতন এই সমস্ত পৰিষ্কাৰকপে থকা এখন ডাঙৰ বুৰঞ্জী লাগে। কিন্তু এনেকুৱা বুৰঞ্জী লিখা কামটো বৰ টান। প্ৰত্নতত্ত্ব, পুৰণি বুৰঞ্জীত আধিপত্য থকা এজন সাহিত্যিকে ললেহে এই কাম হ'ব। যেই সেই লিখকৰ দ্বাৰা নহ'ব। আমাৰ ভাষাৰ, সাহিত্যৰ, সত্ৰবিলাকৰ বুৰঞ্জী যে লাগে এইটো মই ডাঠি ক'ব পাৰোঁ। আগেয়ে ছপা হৈ বোৱা বৰ্ত্তমানত পাবলৈ নাইকিয়া হোৱা অনেক পুথি, আৰু ইংৰাজী অসমীয়া প্ৰবন্ধ যে নতুনকৈ ছপাব লাগে, সেইটোতো মোৰ সন্দেহ আছে। তাম্ৰলিপি, শিলালিপি এই বিলাকৰো এখন সংগ্ৰহ লিপি হলে বৰ ভাল হয়। প্ৰত্নতত্ত্বৰ আলোচনাও আমাক লাগে। বেজবৰুৱাদেৱে কব'ব দৰে অসমৰ ঠায়ে ঠায়ে ইমান পুৰণি ভগ্নাবশেষ আছে, যে সেইবিলাক চাই অনুসন্ধান কৰি ফুৰিলে পুৰণি

কাল আৰু অনেক তথ্য ওলাব পাৰে। ভূঞাদেৱে লিখা এই সমস্ত বিষয় কাৰ্য্যত পৰিণত কৰিব পাৰিলে আমাৰ সাহিত্যৰ যে বহুল উন্নতি হ'ব ই ক'ব নিশ্চয়। কিন্তু ভাষাটো ঠিক ৰাখিবলৈ, ইয়াৰ হ্ৰস্ব, দীৰ্ঘ, বহু, গহ, শব্দ, বাক্যবিন্যাস, সংযুক্ত অক্ষৰ প্ৰয়োগ অপ্ৰয়োগ এই বিলাকৰ গুৰি এটা ধৰিবলৈ, এজন 'ডিক্টেটৰ' বা অটক্ৰেট লাগে বোলা প্ৰত্যয়টোত মান্তি হ'ব নোৱাৰিলোঁ। আজিকালিৰ যুগটো হৈছে প্ৰজাতন্ত্ৰৰ, সেই দেখি আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ গুৰি বঠাখন ধৰিবলৈ লাগে আমাক এখান পাঁচ ইয়জনমান উজনি, ভাটী আৰু মধ্য অসমৰ প্ৰবীণ আৰু নবীণ সাহিত্যিকেৰে গঠিত কমিটি বা সমাজ। এই কমিটি বা সমাজেহে ভাষাটো ঠিক ৰাখিব পাৰিব।

এই সাহিত্য সন্মিলন খন হ'বৰে পৰা প্ৰায় বছৰি প্ৰত্যেকজন সভা পাতিয়েই কই আহিছে আমাক এই সন্মিলনৰ এখান মুখ পত্ৰ, ওখ খাপৰ, বৰ দেশৰ বঙ্গ দৰ্শন বা সাহিত্য পাৰিষদৰ দৰে এখান মাহেকীয়া কাকত লাগে। কিন্তু এইটো এতিয়ালৈকে কাৰ্য্যত পৰিণত হোৱা নাই। ইয়াৰ কাৰণ, কেৰে গা লাগি এই কামটোত এতিয়ালৈকে ধৰিব পৰা নাই আৰু এজনে গা লাগি নধৰিলে এই কামটো হৈ উঠাও টান। এই কাম হোৱাৰ আগেয়ে আমাক দৰাচলতে এখান ভাল পৰিষ্কাৰ পৰিচ্ছন্নকৈ ছাপিব পৰা ভাল ধুনীয়াকৈ বন্ধাব পৰা ছাপখানা লাগে। পুথি ছপোৱা প্ৰত্যেক সাহিত্যিকেই এই বিষয়ৰ অভাৱ এটা পাই আছে। বৰ্ত্তমান কালত অসমৰ প্ৰত্যেক নগৰতেই দুই এখানকৈ ছাপাখানা আছে। কিন্তু হলে কি হ'ব! কোনো খান ছাপাখানাতেই আমাৰ অসমীয়া কম্পজিতৰ দোষতেই বা অমনোবোগীতাত, অথবা ছাপাখানাৰ গৰাকীয়ে সস্তা দৰত পুৰণি ভগা আখৰ আনি ব্যৱহাৰ কৰা বাবেই আৰু ভাল দণ্ডৰি নথকাৰ কাৰণেই, অসমত ছপা কৰা পুথিবিলাকৰ ছাপ অস্পষ্ট, পুথি দেখিবলৈকো এলাগী

হয়। কলিকতাত ছপোৱালে ছপাভাল হয়; কিন্তু তাত অসমীয়া শব্দই বঙ্গালী আকাৰ ধৰে। সাহিত্য সমিতিৰ পৰা নতুনকৈ প্ৰেছ কিনি কাকত ছপাবলৈ চেষ্টা কৰাটো ভুল হয়। সাহিত্য সন্মিলনীয়ে কোনো ব্যৱসায় বা কাৰাবাৰলৈ বাৰ নালাগে, কিন্তু বৰ্ত্তমানে যিবিলাক ছাপাখানা আছে তাৰে এখানে সৈতে এটা ভাল বন্দবস্ত কৰি ললেই সকলো কাম সুবিধাকৈ হব পাৰে আৰু আনি অসমীয়া গ্ৰন্থ কৰ্ত্তা সকলেও দুই চাৰিখান পুথি ভালকৈ ছপোৱাৰ পাৰে।

মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ সাহিত্য—৪ৰ্থ অধিবেশনত পূজাপাদ শ্ৰীযুত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰভুৱে এই দুই বিধ সাহিত্যৰ পুথি ছপা কৰা ভাল বুলি কোৱা মনত পৰে। এই অভাজনে জনাওঁ যে মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ বোলা বস্তু কেইটা গুপ্ত। সেই দেখি এইবিলাক বিষয়ৰ পুথি ছপাই ধন খৰচ কৰা ভাল নেদেখোঁ। মন্ত্ৰ ছপা কৰি উলিয়ালে হেনো মন্ত্ৰৰ বলেই কনি যায়; সেই দেখিও সাহিত্যিক সকলে এই বিষয়ে ঘাটৰ নালাগে। বাৰ মন্ত্ৰ তন্ত্ৰৰ বাপ আছে সেই সকলে শুকৰ মুখৰ পৰা শিকি লব পাৰে। ছপা পুথি চাই তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ শিকাটো অকল যে নিশ্কেলেই এনেকুৱা নহয়, বিপদজনকো হব পাৰে।

বিজ্ঞান বিষয়ক সাহিত্য—অসমীয়া জাতিটোৱেই এমুঠিৰ। এই এমুঠি মানুহ এতিয়াও একপ্ৰকাৰ কেচুৱা অৱস্থাতে। সেই দেখি ওখ বিজ্ঞানৰ বহুল প্ৰচাৰ সত্ত্বেও আশা কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু সহজ বিজ্ঞানবিলাকৰ মূল কথা বিলাক, আমাৰ দুই চাৰিজন বি এচ সি এম এচ সি য়ে, স্বাস্থ্যবিজ্ঞান দুই এজন এল, এম, এচ, এম, বি ডাক্তৰে, সহজ ভাষাত লিখি ছপোৱাই বিতৰণ কৰিব পাৰে; অথবা চেষ্টা কৰি পাঠ্যস্বৰূপে প্ৰাইমাৰি স্কুলবিলাকত চলোৱাৰ পাৰে। গাওঁ বিলাকৰ স্বাস্থ্য উন্নতি কৰা, বেমাৰ হবলৈ নিদিয়া উপায়বিলাক গাৱলীয়া মানুহক যেই সেই প্ৰকাৰে শিক্ষা দিব পাৰিলে আৰু সেইদৰে গাৱেঁ গাৱেঁ শিক্ষিত সকলে

যেই গাৱলীয়া সকলৰ লগত লগ লাগি আমাৰ অসমৰ গাওঁবোৰৰ উন্নতি কৰি দেশৰ অশেষ মঙ্গল সাধিব পাৰে। এই কাম কৰিবলৈ কৰদৰ দৰে আমাৰ অসমতো এদল ভ্ৰান্তিগ্ৰস্ত আৱশ্যক হৈছে যেন লাগে। কিন্তু কোনে ধন ভগন কৰি, গাত দুখ দি এই কামলৈ আগ বঢ়ি এইটোৱে হৈছে ডাঙ্গৰ সমস্যা।

শিল্প, ব্যৱসায়, আৰু বাণিজ্য বিষয়ক সাহিত্য—এই বিলাকৰ বিষয়ে কবলৈ গলে দুখ লাগে। এই বিলাক বিষয় ভাবিবলৈ গলেই আমাৰ মনলৈ অসমীয়াৰ ভবিষ্যৎ উন্নতিৰ বিষয়ে এটা নৈৰাশ ভাব আহে। আগেয়ে আমাৰ সকলোবিধ লাগতীয়া শিল্প আছিল। কিন্তু পৰাদীন জাতিৰ কপালত কতু সুখ নাই। এতিয়া আমাৰ অসমীয়াৰ মাজত এইবিলাক শিল্পৰ কথাটো দুৰন্তাং, আনি কি ঘৰ-বন্ধা ঘেৰামী কামতো ঠায়ে ঠায়ে বিদেশীহে হল। ঠায়ে ঠায়ে দুই চাৰিটা তাঁতি আৰু কঁহাবত বাজে অসমীয়াৰ আনবিলাক শিল্পি নোহোৱাই হল। সেই দেখি শিল্প বা মূৰ নোহোৱাৰ মূৰৰ বিষ বোলাটো যেনেকুৱা অযুগুত সেইদৰে শিল্প, সাহিত্য, বাণিজ্য বিষয়ক সাহিত্যৰ নাম নোলোৱাটোৱেই ভাল। দোকান বজাৰ, বাৰনাৰ আমি আমাৰ হিন্দুস্থানী আৰু মাৰোৱাৰী ককাইহঁতৰ হাতত সপি দি আমি নিশ্চিন্ত মনেৰে বেছ সুখেৰে আছোঁ। এই বিষয়ে আমাৰ উঠি অহা ডেকা সাহিত্যিক শ্ৰীযুত জ্ঞাননাথ বৰা বি এল দেৱে লিখা “অসমত বিদেশী” নামৰ পুথিখানি সকলোৰে পঢ়া উচিত। ভাটীৰ কালৰ দুই এজন বামদিয়ালী সোৱালকুটীয়া আৰু বৰপেটীয়া বেপাৰিত বাজে আমাৰ আৰু বেপাৰ বাণিজ্য কৰা মানুহ নাই। আমাৰ দেশত বৰ্ত্তমান ঘাই ব্যৱসা হৈছে চাহ খেতি। কিন্তু এই খেতি কৰি ধন ঘটিবলৈ হলে আবন্তগতে ভালেমান ধন লাগে। দহজনে মিলি গৌখ কাৰবাৰ কৰিবলৈ আমাৰ অসমীয়াই এতিয়াও শিকা নাই। পৰম্পৰা ভিতৰত বিশ্বাসৰ

অভাব। আমাৰ যৌথ কাৰাবাৰব কেনেকুৱা পৰিণাম হয় তাৰ নমুনা তাহানিখনৰ গুৱাহাটীৰ ভদ্ৰলোকৰ তেল কোম্পানি আৰু এই নগাওঁৰ আগৰ কোম্পানিয়েই দেখুৱাই থৈছে। যি দুই এজন অসমীয়াই মৰণত শৰণ দি, মৰো জীওঁ সো আধিকৈ লাগি দুই এখান চাহ বাগীচা কৰি কৃতকাৰ্য্য হৈছে সেই সকলে দুই চাৰি লাখ টকাও কৰিছে; কিন্তু এই সকলৰ সংখ্যা সবহু নহয়। আঙ্গুলীৰ মূৰত লেখিবলৈকো নাটে। সেই সকলে ইচ্ছা কৰিলে ভাৰাৰ হকে, দেশৰ ব্যৱসায় বাণিজ্যৰ হকে অলপ অচৰপ কৰিব পাৰে।

কৃষি—অসমীয়াই সকলো ব্যৱসা আৰু বাণিজ্য শিল্প বিদেশীক এৰি দি অকল যি হয় একেবা কৃষিকে কৰি আছিল; কিন্তু এই কৃষিও অসমীয়াই ভালকৈ কৰা নাই। কৃষক শ্ৰেণীৰ অনেকেই সেই হিন্দুস্থানী চিপাহীয়ে শিকাই দিয়া কানীৰ বাগিচো আৰু জুহালৰ কাষখান লই বহি আছে। মানে দাবে কাটি আমাৰ আন্তিত্ব লোপ কৰিব ধৰিছিল। কৰা হলে কি জানি ভালেই আছিল। কিন্তু ব্ৰিটিছ দাতাই আমাক শান্তিকপ অমৃত দিনেও কানীকপি বৰ বিধ বিধতাই আমাৰ জাতিটোক বেপি বেপি চেপি চেপি মাৰিব ধৰিছে। আমি গমকে পোৱা নাছিলোঁ। কানীয়া সকলে মহাসুখে এই অহিফেন সেৱন কৰি মানব লগত যুজা ভাগবটো মানব আগৰ পৰা লৰি হাবিলৈ পলোৱা ভাগবটো গুচাই আছিল। কিন্তু অলপতে সিদিনাখন বেভাৰেও এন্দ্ৰজ ছাহাবে আৰু তাৰ পিছত বেঃ পেটাইন চাহাবে আৰু আমেৰিকান মিচনৰি সকলে আমাক আমাৰ চকুত আঙ্গুলী দি দেখুৱাইছে যে আমি অসমীয়াই সেৱে সেৱে নহয় মোণে মোণে কানী খাই দুখ দুৰ্গতিত পৰি ইহ সংসাৰৰ পৰা লাহে লাহে অন্তৰ্ধান হব পৰা বাটলৈ আহিছোঁ। কানী খাই অসমীয়া খেতিয়কে বেলা এপৰ হোৱাত চাৰি পাটিৰ পৰা উঠি কোনো বকমে কেকোৰা লাঙলখান পথাৰলৈ লই গই কেইপাকমান হাল

দুৱাইহে দিয়ে; কিন্তু খেতিৰ বাদ বাকী সমস্ত কাম, কঠিয়া তোলাৰে পৰা ঘন কাটি বৰলৈ আনি মাৰি চাউল কৰালৈকে, আমাৰ মাইকী সকলৰ ওপৰত। এইদৰে কৰিও অসমীয়াই ইমান দিনে “আকালো নাই ভঁড়ালো নাই” এনেভাৱে খাই আহিছিল; কিন্তু এতিয়া এই কৃষি কৰ্মতো অসমীয়ালৈ ঘোৰ এক্কাৰ নিশা আহিব লাগিছে যেন পাওঁ—ঘোৰ বিপদৰ ডাৱৰে দেখা দিছে যেন পাওঁ। মৈমনসিংগৰ পৰা মদ, ভাঙ্গ, কানী নোখোৱা সুস্থ, বলীষ্ঠ মচলমান খেতিয়ক প্ৰায় দুলাখমান আহি অসমৰ হাবি বননি ভাঙ্গি মাটি লব লাগিছে, আৰু এতিয়া হেনো ঢাকা অঞ্চলৰ পৰাও অসংখ্য বঙ্গালী খেতিয়ক আহিব লাগিছে। সুসভা ব্ৰিটিছ গবৰ্ণমেণ্টৰ আমোলত সকলোৰে সমান স্বত্ব। অসমদেশখন যে কেৱল আমাৰ কানীয়া অসমীয়াৰে হৈ থাকিব তাৰ কোনো কাৰণ নাই। কানীয়া অসমীয়া কেইটা ব্ৰিটিছ সিংহৰ নাতি লৰা নহয়। বত বজাৰ ৰাজহ বাঢ়িব, তত বঙ্গদেশৰ জনিদাৰি অঞ্চলৰ মানুহ ইয়ালৈ আহি, পৰি থকা হাবি বননি ভাঙ্গি, খেতি কৰিবলৈ কেতিয়াও গবৰ্ণমেণ্ট মনা নকৰে বৰং দি সকলক সাদৰে আহ্বান কৰি সুচলকৈ বহুয়াবৰহে চেষ্টা কৰিব। সেই দেখি এই সময়তো যদি আমাৰ অসমীয়া মানুহে দেখাক দেখি কানী এৰি আগতকৈ অলপ বেছি পৰিশ্ৰম কৰি হাবি ভাঙ্গি দুই চাৰি দৰা মাটি নাৰাখে আৰু খেতিও ভালকৈ মন নিদিয় তেনে হলে আগলৈ আমাৰ জাতিটোৰ ভিখাচন ভাঙ্গিব। আমাৰ অসমীয়া জাতিটো ধ্বংসৰ ফাললৈ গতি কৰিব। অসমীয়াৰ মাটি বাৰি বিদেশৰ হাতলৈ যাব। তেতিয়া আৰু অসমীয়াৰ ভাষা বোলক সাহিত্য বোদক সমস্তই নিৰ্বাণৰ ফালে গতি কৰিব। সেই দেখিহে এই অভাৱনে সাহিত্য আলোচনা কৰোঁতে এই কেইবাৰ কথা কবলৈ বাধ্য হগু। মই আপোনাসকলক এটা নিৰাশাৰ বাণী শুনাই নৈৰাশ ভাবত

পেলাব খোজা নাই ; কিন্তু কর্তব্যৰ অনুবোধত যি বিপদটো দেখিছোঁ সেইটোৰ হাত বাত্বে এবাৰ পৰা যায়, তাৰ প্ৰতিকাৰ এতিয়াৰ পৰা কৰিব পৰা যায়, তাৰ চেষ্টা কৰিবলৈহে প্ৰকৃত ঘটনা আপোনাসকলক জনাইছে। বন্ধুসকল ! আমি অসমীয়া জাতিটো এতিয়া বোৰ সন্ধি স্থলত। যদি আমি বিদেশী সকলক দেখিও কানী এবি উত্তোগি হবলৈ নিশিকোঁ তেন্তে আমাৰ ধ্বংস অনিবাৰ্য্য।

আমাৰ অসমীয়াই পোন প্ৰথমতে ভাঙ্গ কানী এই দুয়োটা বিষ আৰু তাৰ লগতে মদ আৰু চিগাৰেট্ বোলা নতুন বিষটোকো এবিৰ লাগিব। গাৰ্ভালীয়া প্ৰজাব বলেইহে শিক্ষিত সকলৰ বল—সেই দেখি প্ৰত্যেক শিক্ষিত অসমীয়াকে কানী, ভাঙ্গ, চিগাৰেট্, মদ, আমাৰ মানুহৰ মুখৰ পৰা বঢ়াই বুজাই কাবোঁ মিনতি কৰি একৱাক লাগিব। তেহে অসমীয়াক লক্ষীয়ে কৃপা কৰিব। এই চাৰিটা বাগীয়াৰ বস্তু এবাৰ নোৱাৰিলে অসমীয়া জাতিৰ উন্নতি হোৱাও মিছা আৰু তাৰ লগে লগে ভাষা বা সাহিত্যৰো উন্নতি আশা কৰাটোও আকাশত চান্দ পতাৰ দৰে হব। বন্ধু সকল ! সাহিত্যানুবাগী ডেকাসকল ! বৰ্ত্তমানে আমাৰ দয়ালু গবৰ্ণমেণ্টে আফিঙ্গৰ পাছ লোৱাৰ নিয়ম প্ৰবৰ্ত্তিত কৰিছে ; আমাৰ উপকাৰ কৰিবলৈ আগ বাঢ়িছে। কিন্তু এই কামত আমাৰ অসমীয়া শিক্ষিত সকলে, সন্ত মহন্ত সকলে, বিশেষকৈ পাছ দিওৱাৰ ক্ষমতা যাব হাতত আছে সেই মোজাদাৰ, মণ্ডল, গাওঁবুঢ়া সকলে চৰকাৰক অকপট চিন্তে সহায় কৰক। দেশৰ মঙ্গল চিন্তি, অসমীয়া জাতিটোক বক্ষা কৰিবৰ উপায় চিন্তি উচিত মতে, বিশেষকৈ তাকৰৰ ফালেহে ঢাল লৈ যেন পাছত আফিঙ্গৰ পৰিমাণ লিখায়। নজনা হোজা অসমীয়াইতো বিষ থাই আত্মহত্যা কৰি আছে আৰু কৰিবও। কিন্তু যি সকল জ্ঞানী, মানী, দেশ হিতৈষী, সন্ত, মহন্ত, সাধু সেই সকলে

এই আত্মহত্যা পাপ নিবাৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰাটো জানো উচিত নহয় ? আমাৰ জাতিটোৱে যদি কানী নেখালেহেতেন তেন্তে ব্ৰিটিছে অমন লবৰে পৰা এই এশ বছৰে মাত্ৰ ১৭ লক্ষ অসমীয়া নহৈ ৪০ লক্ষ হব পাৰিলেহেতেন।

কানীয়ে এই জাতিটোৰ জীৱনীশক্তি (vitality) মাৰি থৈছে, তাৰ লগতে দৈন্য দশাও আনি দিছে। আমাৰ পাপৰ ফলত মাৰি লবক কাল-আবাবেও আমাক নাশ কৰিব লাগিছে। অসমীয়া বাঢ়ে কেনেকৈ। জাতিটো ববলৈ হলে আমাক ধন-বল, জন-বল দুয়োটা লাগে। কিন্তু আমি এই দুয়ো বিষয়তে দুখীয়া। কানী, ভাঙ্গ, চিগাৰেট্ অসমীয়াই এবক। দেখিব তেতিয়া হলে অসমীয়াৰ শৰীৰলৈ এটা নতুন জীৱনী শক্তি আহিব। জীৱনী শক্তি আহিলেই কানীয়া অসমীয়াৰ বৰ-দুৱাৰ আৰু চোতালৰ আগৰ পৰা জাবৰ ভেৰোণ গুচিব। জাবৰ ভেৰোণ গুচিলেই সেইবিলাক ঠাইত বদ পৰি বোগৰ বীজাণু-বিলাক আঁতৰ হব—অসমীয়া তেতিয়া সুস্থ আৰু সবল হব। সুস্থ আৰু সবল হলেই তেতিয়া অসমীয়াই এলাহ নিহালি লৈ জুহালৰ গুৰিত নেথাকি খেতি-বাতিত লাগিব—দেখাক দেখি বেহা বেপাৰত লাগিব আৰু তেনেকুৱা হলেই অসমীয়াক লক্ষী সৰস্বতী উভয়ে সমানে কৃপা কৰিব। কানী, মদ, ভাঙ্গ এই তিনিটা বিষ এবাৰ লগে লগে প্ৰত্যেক অসমীয়াকে কি মতা কি মাইকী উভয়ে শিক্ষিত হব লাগিব। শিক্ষা দিমাৰেই বিস্তাৰ হব সিমাৰেই দেশৰ পৰা কানী, মদ, ভাঙ্গো আঁতৰিব। শিক্ষিত হলে মানুহে কানী, ভাঙ্গ খাবলৈ লাজ পাব আৰু তাৰ লগে লগে বৰ্ত্তমানৰ বৃদ্ধ কানীয়া কেইজন বৈকুণ্ঠি হলে নতুন তৰণে এইবিলাক বিষক আৰু ঠাই নিদিব বুলি আশা কৰিব পাৰি। তিবোতা জাতিটো শিক্ষিত হলে আগলৈ জন্ম লোৱা সন্তানবিলাকো

শিক্ষিত হব। কিন্তুনো সন্তানে পোন প্রথমে মাকৰ পৰাহে শিক্ষা পায়। মোৰ বিবেচনাবে প্রাথমিক শিক্ষাটো বাধাতামূলক হব লাগে। উচ্চ শিক্ষাটোৰ ভেটি ধৰ্ম আৰু নীতিৰ ওপৰত স্থাপিত হৈ এনেকুৱা হব লাগে যেন সেই বিদ্যাবে অকল চাকৰিলৈ আশা কৰি টোপ পেলাই বহি নাথাকি যেই সেই এটা কৰ্ম, ব্যৱসায় বা বানিজ্য কৰি থাব পৰা বিধৰ হয়।

শিক্ষা বিস্তাৰৰ লগে লগে আমাৰ আৰু এটা উচিত হব যে আমি অসমীয়াই পোন প্রথমে আমাৰ ভাষা, সাহিত্য, আচাৰ ব্যৱহাৰ ধৰ্ম এই সমস্তকে বক্ষা কৰিও "বস্তুদেব কুটুম্বকঃ" এই মহা মন্ত্ৰত দীক্ষিত হব লাগিব। চাহ বাগীচাৰ বিবিলাক কুলি ওলাই বস্তুত ফাল্টু হৈ বহিছে, সেই সকলকো আমি অসমীয়া ভাষা দি, পাৰিলে গোঁসাই সকলে উদাৰ ভাবৰ হিন্দু ধৰ্ম দি অসমীয়া কৰি লব লাগিব। আৰু ভাটীৰ পৰা অহা মৈমনচিঙীয়া আৰু ঢাকায়া মচলমান সকলক আমাৰ অসমীয়া মচলমান সকলে অসমীয়া কৰি লব লাগিব। যদি এই ভাটীৰ ফালৰ মচলমান সকল এবছৰ বা দুবছৰলৈ মাথোন নহয় চিৰকালৰ নিমিত্তে ইয়াত বসতি কৰি থাকিবলৈ আহিছে তেনেহলে আমি আশা কৰিব পাৰোঁ যে এই সকলো কালক্ৰমত অসমীয়াৰ সংসৰ্গত পৰি অসমৰ হাওয়া পানী থাই শেহত অসমীয়াই হ'বগৈ। কিন্তু আমি হাত সাবটি বহি থাকিলে নহব। আমি এই সকলক আপোন কৰি লবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগিব। আমাৰ উচিত আমাৰ দেশলৈ অহা ভাৰতবৰ্ষৰ সকলো ঠাইৰ মানুহৰ লগত আমাৰ নিজা অসমীয়া ভাষাত কথা কোৱা। আমি দিবিলাকৰ ভাষাতে দিবিলাকৰ লগত কথা কলে আমাৰ ভাষাৰ উন্নতি নহব।

বন্ধু সকল! আপোনালোকক ভালোমান কথা কৈ হয়তো আমি লগালোঁ। কিন্তু মই জানোঁ আপোনালোকে এই বন্ধুৰ সকলো দোষ

সকলো জটী নিজ গুণে কমা কৰিব। সামৰণিত অভাৱনে আপোনা-সকলক জনাওঁ যে কি জাতীয় বল, কি সাহিত্যিক বল, কি কবিত্ব শক্তি-সকলো সেই জাতিৰ ধৰ্মৰ ওপৰতেহে দাঁতৈক নিৰ্ভৰ কৰে। ধৰ্ম বলৰ বনন বল নাই। শুদ্ধ, সত্য, পবিত্ৰ অথচ উদাৰ ধৰ্মে মানুহক আধ্যাত্মিক বল দি তাৰ লগে লগে পাৰ্থিৱ বলো বঢ়াব। ভাৰি চাওক ইওৰোপীয় বৰ্দ্ধমান সভ্যতা আৰু উন্নতিৰ মূলতে মহাত্মা খৃষ্টৰ ধৰ্ম। প্রথম যুগৰ খৃষ্ট ধৰ্মৰ আতা সকলে ধৰ্মৰ অৰ্থে, নিজৰ বিশ্বাসৰ বল দেখুৱাই ঠায়ে ঠায়ে অকাতবে প্রাণ দিও ইওৰোপত খৃষ্টীয় ধৰ্ম থাপি গল। তাৰ ফলত বৰ্ত্তমানে আমাৰ অসমত যেনেকৈ ঠায়ে ঠায়ে সত্ৰাদি আছে ইওৰোপতো সেইদৰে খৃষ্ট ধৰ্মৰ সত্ৰবিলাক স্থাপিত হৈছিল। এই সত্ৰবিলাক নিৰ্ম্মাণ কৰিবলৈ এদলে কমাৰ, বাঢ়ৈ, মিস্ত্ৰি, সূতাৰ ইত্যাদিৰ কাম শিকিলে। ধৰ্মক মনমোহা কৰিবলৈ আন এদলে বাস্তৱ বস্তাদি উদ্ভাবন কৰিলে। আন এদলে গীত, পদ, বাগ গাবলৈ শিকিলে। আন এদলে হিব্ৰু আৰু লাটিন ভাষাত থকা বাইবেলক নিজ নিজ ভাষালৈ ভাঙ্গি উলিওৱাৰ লগে লগে অভিধান, ব্যাকৰণ, সাহিত্য ৰচনা কৰাত লাগিল। নিজৰ নগ্নতা ঢাকিবলৈ কিছুমানে কাপোৰ তৈয়াৰ কৰিবলৈ শিকিলে। আৰু এইদৰেই ইওৰোপৰ এই সত্ৰবিলাকৰ পৰাই প্রথমতে ইওৰোপীয় উন্নতি আৰু সভ্যতাৰ সূত্ৰপাত হয়। ইওৰোপতো সেই কালত ধৰ্ম প্রচাৰৰ অৰ্থে প্ৰভু খৃষ্টৰ আৰু তেওঁৰ পিছৰ আতা সকলৰ লীলা বৰ্ণাই অক্সীয়া নাটৰ, miracle আৰু religious playৰ অভিনয়াদি হৈছিল। মচলমান ধৰ্মলৈ চাওক যি মুহুৰ্ত্তেই মহাপুৰুষ মহম্মদে "আল্লাহু আকবৰ" হে ঈশ্বৰ তুমি মহান্" এই বানী আৰবৰ মকভূমিবাসী সকলৰ মাজত প্রচাৰ কৰিলে, সেই মুহুৰ্ত্তৰে পৰা আৰব বানীক বিজ্ঞান শিল্প, সাহিত্য, সাহ, তেজ, বল এই সমস্ত সম্পদে লগ দিলে। মচলেম্ সভ্যতাই একালত জগত গোটেইথানকে

ব্যাপি পেলাইছিল। ভাবতবসত বৌদ্ধদেৱে যি মুহূৰ্ত্ততে ৰাজ সিংহাসনকো
এৰি জগতৰ ছুংখ আঁতৰাবলৈ ঘৰৰ বাহিৰ হৈছিল সেই মুহূৰ্ত্তবে পৰা ভাবতৰ
সভ্যতাই গোটেইখান এচিয়া, চীন, জাপান, স্বদূৰ চাইবেৰীয়া, আমেৰিকা,
চিৰিয়া সমস্ত দেশকে ব্যাপিছিল। বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰক সকলে “অহিংসা
পৰমো ধৰ্ম্ম” এই মূল মন্ত্ৰলৈ দেশে বিদেশে বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম আৰু তাৰ
আনুসঙ্গিক সভ্যতা বিতৰণ কৰি কুৰিছিল। বঙ্গদেশত চৈতন্য মহা প্ৰভুৱে
যি দিনাই মাতৃ, পত্নী এই দুজনকো ভাগ কৰি ঘৰৰ বাহিৰ হল সেই দিনাৰে
পৰা বঙ্গালী ভাড়া সকলৰ, ভাষা, শিল্প, সাহিত্য বিজ্ঞান এই সকলোৰে
উদ্ভৱ হৈ বঙ্গালী জাতি টনকীয়াল হল। ইদানিওতো যিদিন ধৰি মহাত্মা
ৰাজা ৰামমোহন ৰায়ে পবিত্ৰ ব্ৰাহ্ম ধৰ্ম্ম উলিয়াই প্ৰচাৰ কৰিলে সেই দিনৰে
পৰা বঙ্গালীৰ ভিতৰত ওখ ভাব, ওখ সঙ্গীত, ওখ আহি, ওখ সাহিত্যৰ
সৃষ্টি হল। মোৰ বিশ্বাস পূজ্যপাদ শ্ৰীযুত বৰীন্দ্রনাথ ঠাকুৰ যদি ব্ৰাহ্ম ধৰ্ম্মত
দীক্ষিত নহলেহেতেন আৰু ধৰ্ম্ম প্ৰাণ মহাপুৰুষ এজন নহলেহেতেন, তেনেহলে
তেখেতৰ হাজাৰ প্ৰতিভা থকা স্বত্বেও এনেকুৱা জগদ্বিখ্যাত নবেল প্ৰাইজ
পোৱা মহা কৰি কিজানি হব নোৱাৰিলেহেতেন। বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মত দীক্ষিত
নোহোৱা হলে কি জানি ৬৮ক্ৰিমচন্দ্ৰও বক্ৰিম হৈ নোলালেহেতেন। আমাৰ
অসমতো যি দিনাই প্ৰভু শঙ্কৰদেৱে “কৃষ্ণ এক দেৱ ছুংখহাৰী” এনেকুৱা
মূল মন্ত্ৰৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম উলিয়ালে সেই দিনৰে পৰা অসমীয়াৰ সাহিত্য, সঙ্গীত,
শিল্প এই সমস্তই উদ্ভৱ হল। অসমীয়া জাতি ধনে ধানে, বিত্তাই বুদ্ধিয়ে
ভৱপূৰ হল। অসমীয়া মানুহক সেই কালত লক্ষ্মী সবস্বতী উভয়ে লগ
দি কৃপা কৰিলে। কিন্তু যেতিয়াৰে পৰা অসমীয়াই শঙ্কৰ নাথৰ দামোদৰ
হৰিদেৱ এই চাৰিজন অৱতাৰ পুৰুষৰ আচল ধৰ্ম্ম পাহৰি কপটতা
কুটিলতা, থিয়লা থিয়লি, হিংসা ঘেম ইত্যাদিত পৰিলে আৰু মই বৰ, তই
সক, মই শুচি, “তই অশুচি তেহেলৈ যা মোক লুচুৰি” এনেকুৱা ভাবৰ

হত পৰিলে, তেতিয়াৰে পৰাই মোৰ বিশ্বাস আমাৰ অসমীয়া জাতিটো
লুপ্ত হল। আৰু এই শাপপ্ৰস্তু হোৱাৰ বাবেই মান মৰাণৰ হাতত
কেচা খাই জুকলা জুপুৰা হল; আৰু কিজানি সেই শাপ মুক্ত নোহোৱাৰ
বাবেই এতিয়াও অসমীয়াই কাণী ভাঙ্গ চিগাৰেট খাই, কালা আন্ধাৰত,
খিৰ মৰকত মৰি অন্ত হব লাগিছে। অসমীয়াৰ মুখৰ ভাত পৰে সকলো
প্ৰকাৰে কাঢ়ি থাইছে। প্ৰবাদ আছে যে একালত এটলাণ্টিক সাগৰৰে
পৰা আমেৰিকালৈকে এটলাণ্টিছ নামেৰে এখন মহাদেশ আছিল।
একালত সেই মহাদেশৰ মানুহবিলাক উন্নতিৰ চৰম সীমাত উঠি বৰ বলী
হৈ ঈশ্বৰ বিমুখ নাস্তিক হল, বোৰ অত্যাচাৰী হল, পৰস্পৰ থিয়লা থিয়লি
হিংসা ঘেমৰে ভৱপূৰ হৈ জগৎখান ধ্বংস কৰিবলৈ উত্তত হল; তাৰ ফলতে
হেনো ঈশ্বৰে এই মহাদেশখনক সাগৰৰ গৰ্ভত লীন কৰি এটলাণ্টিছ
সভ্যতা ধ্বংস কৰিলে। বেবিলনতো সেইদৰে মহাপাপ হোৱাৰ নিমিত্তে
বেবিলান নাশ পালে। বাইবেলত আছে অস্বাভাৱিক পাপৰ কাৰণেই
হেনো চদম আৰু গমুৰা নামে দুখন দেশ নষ্ট হৈছিল। আমাৰ ভাটীৰ
অসমীয়াৰ মাজতো প্ৰবাদ আছে যে দৈবই আৰু শাহান নামেৰে দুখন
দেশ পাপত ধ্বংস হৈ বিলত পৰিণত হৈছিল; আৰু তাৰ মানুহবিলাক
হেনো সাপ, বেঙ, কাচ, কেকোৰা ইত্যাদিত পৰিণত হৈছিল। এতিয়াও
আমাৰ অসমীয়াৰ মাজত অলপ অচৰপ হিংসা হিংসি, থিয়লা থিয়লি, পৰশা-
কাতৰতা, নিজে ডাঙ্গৰ হলে অনেক ডাঙ্গৰ হবলৈ নিদিয়া, পৰক আপোন
বোলা, আপোনাক পৰ বোলা পাপ আছে। এই বিলাক পাপ আৰু
বিশেষকৈ কাণী খাই একপ্ৰকাৰ আত্মহত্যা কৰিবলৈ ওলোৱা পাপ,
আমাৰ মাজৰ পৰা নাতিলৈ আমাৰ জাতিৰ, ভাষাৰ, সাহিত্যৰ একোৰে
উন্নতি আশা কৰিব নোৱাৰি। শিক্ষাই স্বদেশপ্ৰেমে ধৰ্ম্মপ্ৰাণতাইহে
এইবিলাক আঁতৰাব পাৰিব। সেই দেখি বন্ধুসকল! আহক আমি

প্রত্যেকটো অসমীয়াই নিজ নিজ ধৰ্ম আৰু অনুষ্ঠানৰ মাজেদি, জ্ঞান ভক্তি আৰু কৰ্মত আশ্ৰয় লৈ এই জগতৰ আদি কাৰণ, সচ্চিদানন্দময়, অনন্ত নিৰ্গুণগুণনিয়ন্তা, সৰ্বশক্তিমান মহান্ বিভূৰ চৰণত আশ্ৰয় লওঁ। তেওঁৰ চৰণত আশ্ৰয় নললে আমাৰ উদ্ধাৰ নাই। দেহে, মনে, প্ৰাণে আমি প্ৰভূত আশ্ৰয় মাগোঁ তেহে আমি বন্ধা পৰিম—তেহে আমি সৰ্ব প্ৰকাৰে উন্নতি লাভিব পাৰিম—তেহে আমাৰ মাজত ওখ ভাব, ওখ আৰ্হি হব। আৰু এই ওখ ভাব, ওখ আৰ্হি হলেই ওখ নীতি হব। ওখ ভাবৰ কবিত্ব, দাৰ্শনিকতা, বৈজ্ঞানিকতা এই সমস্ত সম্পদে লাগ দিব—তেহে আমাৰ ভাষা, সাহিত্য আৰু জাতিটো উন্নত হব।

ও শান্তি! শান্তি!! শান্তি!!!
কৃষ্ণাৰ্ণবমস্ত।

শ্ৰীৰঙ্গলীকান্ত বৰদলৈ।

পৰিশিষ্ট।

অসমীয়া লেখক আৰু পুথি প্ৰৱন্ধাদিৰ তালিকা (প্ৰকাশিত অপ্রকাশিত উভয় বিধ।)

প্ৰাক বৈষ্ণৱ যুগৰ :—

১। ডাক ... ডাক ভনিতা

পুৰবোত্তম গজপতি...

২। দীপিকাছন্দ ৩০০০ বাহাছৰ

মাধবচন্দ্ৰ বৰদলৈ দ্বাৰা

সম্পাদিত।

৩। মাধব কন্দলি—সপ্তকাণ্ড

বানায়ণ ৩০০০ বাহাছৰ মাধব চন্দ্ৰ

বৰদলৈ দ্বাৰা সম্পাদিত।

শঙ্কৰী বা বৈষ্ণৱ যুগৰ শঙ্কৰদেৱে

লিখা পদ পুথি :—

১। কীৰ্ত্তন

২। দশম

৩। কল্পিলী হৰণ

৪। গুণমালা

৫। ভটিমা

৬। বৰগীত

৭। বানায়ণ ১ম কাণ্ড

৮। অনাদি পাতন

৯। অঙ্কৰ গীত

১০। উৎকল খণ্ড

১১। চপয় টোটয়

১২। নিমিনৱসিক সংবাদ

১৩। বৈষ্ণৱ অমৃত

১৪। ভক্তি প্ৰদীপ

১৫। বলাকৰ

১৬। লীলামালা

১৭। ভাগৱত

অসমীয়া নাট :—

১৮। হৰিশ্চন্দ্ৰ

১৯। কল্পিলী হৰণ

২০। সীতা স্বয়ম্বৰ

২১। পাৰিজাত হৰণ

২২। উদ্ধব সংবাদ

- ২৩। কালীয় দমন
২৪। কুকক্ষেত্র
২৫। গোবালী পাৰা
২৬। কোটোবা খেলা
২৭। সিদ্ধ যাত্রা
২৮। বাজ ঝুমুৰ
২৯। পল্লী প্রসাদ
৩০। তাঁতিৰ বুনা

মহাপুৰুষ ৩ মাধৱদেৱে লিখা

পদ পুথি :—

- ১। হাজাৰি ঘোষা (নামঘোষা)
২। বামায়াণ (শেষকাণ্ড)
৩। বৰগীত কেতবিলাক
৪। কুণুপীয়া ঘোষা
৫। বৈষ্ণৱ কীৰ্ত্তন
৬। বত্নাকৰ টিকা
৭। নাম মালিকা
৮। ভক্তি বত্নাৱলী
৯। দেহ বিচাৰ
১০। জন্ম বহস্য
১১। অমূল্য বত্ন
১২। বাজস্থয়
অন্ধীয়া নাট :—
১৩। চোৰ ধৰা

- ১৪। পিপৰা গুচুৰা
১৫। ভূমি লোটোৱা
১৬। ভূষণ হোৱাৰা
১৭। ভোজন ব্যৱহাৰ।
৩ বাম সবস্বতীৰ
পদ পুথি :—

- ১। মহাভাৰত, ১৫০০০ শ্লোক
২। কুলাচল বধ
৩। জটাসুৰ বধ
৪। বদাসুৰ বধ
৫। মণিচন্দ্ৰ ঘোষ
৬। ছৰ্গাসাৰ দৰ্পচূৰ্ণ
৭। হংস পুৰাণ
৮। জামাল সংহিতা
৯। শিব বহস্ত
১০। ধৰ্ম্ম সংবাদ
১১। ব্যাধ চৰিত
১২। ব্যাস আশ্রম
১৩। ভীম চৰিত
১৪। মাৰিত্ৰীৰ উপাখ্যান
১৫। সিদ্ধ যাত্রা
১৬। সিদ্ধৰা পৰ্ব
১৭। বামায়াণ
১৮। গীতা

- ৪। ৬ অনন্ত কন্দলিৰ

পদপুথি :—

- ১। অনন্তবামায়াণ (বামকীৰ্ত্তন)
২। বৈষ্ণৱ অমৃত
৩। কিৰাত যুদ্ধ
৪। কীচক বধ
৫। খটাসুৰ বধ
৬। বদাসুৰ বধ
৭। গীতগোবিন্দ
৮। জীবন্ততি
৯। ধৰ্ম্মপুৰাণ
১০। গীতা
১১। শেষ দশম

অন্ধীয়া নাট

- ১২। সীতাৰ পাতাল প্ৰবেশ

- ৫। ৬ শ্ৰীধৰ কন্দলি

পদ পুথি :—

- ১। অশ্বমেধ পৰ্ব
২। যুগুচা
৩। কাণথোৱা

চন্দ্ৰ ভাৰতি

পদ পুথি :—

- ১। কুমাৰ হৰণ
২। বৃত্তাসুৰ বধ

- ৭। ৬ নাৰায়ন দেৱ

পদ পুথি :—

পদপুৰাণ

- ৮। ৬ ভট্টদেৱ বা কবিবত্ন

গল্পপুথি :—

- ১। কথা গীতা
২। কথা ভাগবত

- ১০। ৬ পুৰুষোত্তম

পদপুথি :—

- ১। ভক্তিপ্ৰেমাবলী
২। দেৱজিৎ
৩। নবঘোষা

(গল্পপুথি)

- ৪। কথা ঘোষা

- ১১। ৬ বামচৰণ ঠাকুৰ

পদপুথি :—

- ১। ৬ শঙ্কৰদেৱৰ জীৱনী
২। বৰ চৰিত

- ১২। ৬ দৈত্যাৰি ঠাকুৰ

পদপুথি :—

- ১। ৬ শঙ্কৰ মাধৱৰ চৰিত
নাট
২। নৃসিংহ যাত্রা

- ১৩। ৬ বমানন্দ বিজ
পদ :—
৬ শঙ্করদেব চবিত্র
১৪। ৬ বিজভূষণ
পদ :—
৬ শঙ্করদেব চবিত্র
১৫। ৬ নীলকণ্ঠ
পদ পুথি :—
৬ দেবদামোদর চবিত্র
১৬। বামদায় বিজ
পদ পুথি :—
গুণকলীলা
১৭। ৬ দিবাকর বিজ
পদ পুথি :—
৬ হবিদেব চবিত্র
১৮। ৬ গোপাল মিশ্র কবিরত্ন
পদ :—
বোম্বা বঙ্গ
১৯। ৬ ভবানন্দ
পদ :—
হবিবংশ
২০। ৬ নবোত্তম দাস
পদ :—
ব্রহ্মবৈবর্ত পুৰাণ

- ২১। ৬ দেব গোস্বামী
পদ :—
ক্ৰিয়া নোগসাব
২২। ৬ যশোবর
পদ :—
ব্রহ্মবৈবর্ত পুৰাণ
২৩। ৬ সৰ্বভৌম ভট্টাচার্য
পদ :—
১। ভবিষ্যৎ পুৰাণ
২। ভাগবত
৩। স্বৰ্গখণ্ড
২৪। ৬ বামগোবিন্দ
পদ :—
১। ব্রহ্মাণ্ড পুৰাণ
২। বিষ্ণুপুৰাণ
২৫। ৬ ব্রজনাথ
পদ :—
কালিকা পুৰাণ
২৬। ৬ বকুল কায়স্থ
পদ :—
১। অক্ষর পুথি

- ২৭। ৬ হবিবায় পদ :—
২৮। ৬ সাগর খরি
পদ :—
মধু নিদান
২৯। অজ্ঞাত
গতিবিচার্ণ
৩০। ৬ বামানন্দ
পদপুথি :—
মণ্ডসাব
৩১। ৬ কবিচন্দ্র
পদপুথি :—
মন্ত চবিত্র
৩২। ৬ গোপাল আতা
নাট :—
জন্মযাত্রা
৩৩। ৬ গোপাল চরণ
নাট :—
জবাসন্ধ বধ
৩৪। ৬ নবোত্তম ঠাকুর
পদ :—
ভক্তি প্রেমাবলী

- ৩৫। ৬ মধুসূদন মিশ্র
পদ :—
মাকেশ্বর চণ্ডী
৩৬। ৬ বামানন্দ দেব
পদ :—
ভক্তি বঙ্গ সিদ্ধ
ত্রিভিছ সুপার
শিবসাগর পাছুরী সকল
৬ আত্মবাম শর্ম্মার সহায়ত
১৮৩৩ খৃষ্টাব্দ
১। বাইবেল
২। যাত্রিক যাত্রা
৩। অকণোদয় বাতবি কাকত
(এতিয়া নাই)
২। ৬ ববিন্চন্ ছাহাব
১৮৪০ খৃষ্টাব্দ
অসমীয়া ব্যাকরণ।
৩। বেভাবেও ব্রাউন
১৮৪৮ খৃষ্টাব্দ
অসমীয়া ভাষার ব্যাকরণ
বিষয়ে (ইংৰাজীত)
২। প্রথম গণনা
৩। ২য় গণনা

- ৪। ব্রনুচন্ ছাহাব
১৮৬৮ খৃঃত
ইংৰাজী অসমীয়া অভিধান
৫। ৬ কাশীনাথ তামুলি
ফুকন আৰু ৬ বাধানাথ
বববৰুৱা যুটীয়াটকৈ
অসম বুৰঞ্জী
৬। ৬ আনন্দবাম ঢেকিয়াল
ফুকন ১৮৪৯ খৃঃত
১। অসমীয়া লবাব মিত্র
৭। ৬ বজুবাম বৰুৱা
১৮৩৯ খৃঃত
অসমীয়া অভিধান
৮। ৬ বায় বাহাদুৰ
গুণাভিবাম বৰুৱা
১। অসম বুৰঞ্জী
২। লবাপুথি
৩। বামনবমী নাটক
৪। আসাম বন্ধু (মাহেকীয়া
কাকত) এতিয়া নাই
৫। ভূগোল
৬। ৬ আনন্দবাম ঢেকিয়াল
ফুকনৰ জীৱন চৰিত
৭। পদার্থ বিজ্ঞা

- ৮। কঠিন শব্দৰ বহুস্ত বাধা
৯। ৬ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা
১। হেমকোষ অভিধান
২। অসমীয়া ব্যাকৰণ
৩। কানীয়া কীৰ্ত্তন
৪। বাহিৰে বং চং ভিতৰে
কোৱাভাতুৰি
৫। আসাম নিউচ (সাদিনীয়া
বাতৰি কাকত) এতিয়া নাই
৬। আদি পাঠ ১ম, ২য়, ৩য়
৭। স্বাস্থ্যবিধি
৮। পাঠমালা
১০। আউনীআটী মন্ত্ৰ
শ্রীধৰ ওজা
১। আসাম বিলাসিনী (সাদিনীয়া
বাতৰি কাকত) এতিয়া
নাই
২। তৰা ঐ
১১। ৬ পদ্মহাস গোস্বামী
১। পদ্মমালা
২। লবামিত্র
১২। ৬ লক্ষ্যদেব বৰা
১। শকুন্তলাৰ ভাঙ্গনি
২। লবাবোধ

- জ্ঞানোদয়
১৩। ৬ পানীন্দ নাথ গগৈ
ভূগোল
১। বৰ্ণ পৰিচয়
২। লবামিত্র
১৪। কলিকতীয়া ছাত্র-
সকল
১। জোনাকী (মাহেকীয়া কাকত,
এতিয়া নাই)
১৫। ৬ কৃষ্ণপ্ৰসাদ ছৰুৱা
বায় চাহাব পদ্মনাথ গোঁহাই
বৰুৱা, শ্রীযুত বেণুধৰ
বাজখোৱা
বিজুলী (মাহেকীয়া কাকত
এতিয়া নাই)
১৬। শ্রীযুত বলীনাৰায়ণ
বৰা পেন্‌চন্‌ প্ৰাপ্ত চি ই
১। মৌ (মাহেকীয়া কাকত
এতিয়া নাই)
২। ভাৰত বুৰঞ্জী
১৭। ৬ বজ্জেশ্বৰ মহন্ত
১। হৰিশ্চন্দ্ৰ নাটক
২। জ্ঞানাক্ষৰ
৩। কবিতা পুথি
৪। জোনাকীত প্ৰবন্ধাদি
১৮। ৬ বমাকান্ত চৌধুৰী
১। সীতা হৰণ (নাট)
২। ইন্দ্ৰজিত বধ (নাট)
১৯। ৬ সত্যনাথ বৰা,
বি এল—
১। সাহিত্য বিচাৰ
২। গীত পুথি
৩। আকাশ বহুস্ত
৪। সাৰথি
২০। ৬ কালীৰাম বৰুৱা—
১। কাৰ্য্য শিক্ষা
২। দ্বিতীয় শিক্ষা
৩। তৃতীয় শিক্ষা
২১। ৬ কালীৰাম বৰুৱা
আৰু অনৰেবল
মানিকচন্দ্ৰ বৰুৱা
যুটীয়াটকৈ
৪। আসাম (সাদিনীয়া বাতৰি
কাকত) এতিয়া নাই
২২। শ্রীযুত ভোলানাথ
দাস পেন্‌চন্‌ প্ৰাপ্ত
চঃ ডিঃ কঃ—
১। কবিতামালা

- ২। চিন্তা তবঙ্গিনী
- ৩। জৰিপ পৰিমিত
- ৪। সীতা হৰণ কাব্য
- ২৩। শ্ৰীযুত বমাকান্ত বৰ
কাকতি বি এল,
শ্ৰীযুত গুণানন বৰুৱা
বি এল
৬খনশ্ৰাম বৰুৱা বি, এল
লেট্‌মিনিষ্টাৰ
বল্লধৰ বৰুৱা বি এল
যুটীয়াটেক
ভ্ৰমবঙ্গ নাট (চেক্‌নপিয়ৰৰ
কমেদি অবএবচৰ ভাঙ্গনি)
২৪। শ্ৰীযুত বায় বাহাদুৰ
বাধাকান্ত সন্দিকৈ
১। প্ৰাকৃত বিজ্ঞান
২। মূলগাভক (নাট)
২৫। শ্ৰীযুত পদ্মনাথ
গোহাই বৰুৱা আৰু
পানীজনাথ গগৈ
যুটীয়াটেক
সাহিত্য সংগ্ৰহ (প্ৰবেশিকা
পৰীক্ষাৰ পাঠ)

- ২৬। শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ
বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া
১। পদ্ম কুৰ্বী
২। সাধুকথাৰ কুকি
৩। লিতিকাই
৪। কৃপাবৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ
টোপোলা
৫। কৃপাবৰ বৰুৱাৰ ওভোটনি
৬। কামত কৃতিত্ব লভিবৰ সঙ্কেত
৭। ককাদেউতা আৰু নাতি
৮। জয়মতী কুৰ্বী (নাট)
৯। বেগিমাৰ (নাট)
১০। বাথৰ
১১। জুৰুকা
১১। চক্ৰধ্বজ সিংহ (নাট)
১৩। বুঢ়ীআইৰ সাধু
১৪। ভাৰত বুৰঞ্জী
১৫। কদম কলি (কবিতা)
১৬। পাচনি (ধেমেলীয়া নাট)
১৭। নোমল (ধেমেলীয়া নাট)
১৮। চিকৰ পতি নিকৰ পতি
(নাট)
১৯। ভগবৎ কথা

- ২৭। শ্ৰীযুত পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ
গোস্বামী
২৮। চাকি (কবিতা)
মাহেকীয়া কাকতবিলাকত
প্ৰৱৰ্ত্ত বিঘৰক প্ৰবন্ধ
কথাগীতাৰ (সম্পাদন)
পুৰণি অসম বুৰঞ্জী (সম্পাদন)
কথাভাগবত (সম্পাদন)
নীলকণ্ঠ কৃত ৬দেবদানোদৰ
চৰিত্ৰ (সম্পাদন)
২৯। হেমকোষ অভিধান
(সম্পাদন)
২৮। শ্ৰীযুত বজনীকান্ত
বৰদলৈ বি, এ পেন্‌চন্
প্ৰাপ্ত ই, এ, চি
১। জ্ঞানসোপান
২। মিৰিজীয়াৰি (উপন্যাস)
৩। মনোমতী (ঐ)
৪। বঙ্গিনী (ঐ)
৫। দন্দুৱা দ্ৰোহ (ঐ)
৬। নিৰ্মল ভকত (ঐ)
৭। হিন্দুধৰ্ম্ম আৰু দেবদানোদৰ
৮। মনোবিজ্ঞান

- ৯। শৰীৰ তত্ত্ব
- ১০। ভোলাই শৰ্ম্মা
- ১১। প্ৰদীপিকা (মাহেকীয়া
কাকত এতিয়া নাই)
- ১২ পুৰী ভ্ৰমণ
- ২৯। শ্ৰীযুত বায় বাহাদুৰ
কনকলাল বৰুৱা বি, এল
ডিব্‌ক্টৰ অব ইন্‌ডাস্ট্ৰিজ
১। ভূগোল
১। জোনাকীত আৰু আন আন
মাহেকীয়া কাকতত
প্ৰবন্ধাদি
৩০। শ্ৰীযুত বায় বাহাদুৰ
কনকলাল বৰুৱা বি, এল
শ্ৰীযুত বজনীকান্ত বৰদলৈ
বি, এ ৬ গোপাল কৃষ্ণ দে
যুটীয়াটেক
১। সাবিত্ৰী সত্যবান (নাট)
৩১। ৬ বায় বাহাদুৰ
কনীধৰ চলিহা ই, এ, চি
আৰ্হি চৰিত্ৰ
৩২। শ্ৰীযুত কমলাকান্ত
ভট্টাচাৰ্য্য
১। চিন্তানন

২। আসাম হিতৈষী (পোষকীয়া
কাকত)

৩। মাহেকীয়া আৰু পোষকীয়া
কাকতত সামাজিক আৰু
দাৰ্শনিক বিষয়াদিৰ মৌলিক
প্ৰবন্ধাদি

৩৩। শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ
আগ্ৰাৱালা

১। কোমল কবিতা

২। বীন বৰাগী কবিতা

৩। “অসমীয়া বাতৰি কাকত
আৰু বাঁহীৰ পৃষ্ঠ পোষকতা

৩৪। শ্ৰীযুত উপেন্দ্ৰনাথ
বৰুৱা

চৰিতাবলী

৩৫। শ্ৰীযুত ৰায় ছাহাব
পদ্মনাথ গোঁহাই বৰুৱা
এম এল চিঃ

১। লাহৰী (উপন্যাস)

২। ভানুমতী (উপন্যাস)

৩। গাওঁবুঢ়া (নাট)

৪। জয়মতী (নাট)

৫। গদাধৰ (নাট)

৬। লীলা (কাব্য)

৭। জুৰণি (কবিতা)

৮। মহাবলী (গল্প)

৯। দেশীকছৰং (স্কুলিয়া পুথি)

১০। নীতি শিক্ষা (ঐ)

১১। লাচিং বৰ ছুকন (নাট)

১২। জীৱনী সংগ্ৰহ।

৩৬। শ্ৰীযুত পদ্মনাথ

গোঁহাই বৰুৱা

এম এল চি

১৩। সাধনী (নাট)

১৪। টেটোন তামুলী (নাট)

১৫। অসম বুৰঞ্জী

১৬। উষা (মাহেকীয়া কাকত
এতিয়া নাই)

১৭। আসাম বন্তি (পোষকীয়া
বাতৰি কাকত)

৩৭। শ্ৰীযুত হিতেশ্বৰ
বৰ বৰুৱা ডাঙ্গৰীয়া

১। তিব্বোতাৰ আত্ম দান (কাব্য)

২। কমতাপুৰ ধ্বংস (কাব্য)

৩। বিবহিণী বিলাপ (কাব্য)

৪। বুদ্ধ ক্ষেত্ৰত আহোম বমণী

৫। ডেচ্‌দিমমা (কাব্য)

৬। আভাস (কাব্য)

চক্ৰো (কাব্য)

নাট (চনেট)

নাট (উপন্যাস)

৩৮। শ্ৰীযুত বেহুধৰ
ৰাজখোৱা বি. এ.
ই. এ চিঃ

১। পঞ্চ কবিতা

২। দশ গীত

৩। সেউতী কিৰণ (নাট)

৪। খণ্ড বাক্য কোষ

৫। বিহু

৬। ডেকা গাভৰু

৭। জগোদনৰ উকভঙ্গ (নাট)

৮। লগিমী তিকতা

৯। সৰু লৰাৰ গান

১০। কলিয়ুগ

১১। অশিক্ষিতা বৈলী

১২। অসমীয়া ভাই (কবিতা)

১৩। কুৰিণতিকাৰ সত্যতা

১৪। দক্ষযজ্ঞ (নাট)

১৫। দৰবাৰ (নাট)

১৬। বাঁহী (গাথৰ কিতাপ)

১৭। লৰা পুথি

১৮। সাহিত্য প্ৰবেশ

১৯। নীতি পাঠ

৩৯। ৰায় বাহাদুৰ শ্ৰীযুত
আনন্দচন্দ্ৰ আগ্ৰাৱালা
পুলিছ চুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্ট

১। কোমল কবিতা

২। জিলিকনি

৩। মাহেকীয়া কাকত প্ৰবন্ধ
৪০। মোলবী মফিজুদ্দিন
আহমদ হাজৰিকা

জ্ঞান মালিনী

৪১। ৮লক্ষীৰাম বৰুৱা

১। সঙ্গীত সাধনা

২। সঙ্গীত কোষ

৪২। শ্ৰীযুত অনবেৰল
চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা

১। ভাগ্য পৰীক্ষা (নাট)

২। মেঘনাদ বধ (নাট)

৪৩। ৮নীলকুমুদ বৰুৱা
জীবনাদৰ্শ

৪৪। শ্ৰীযুত শৰৎচন্দ্ৰ
গোস্বামী বি. এ, বি. টি

১। গল্পাঞ্জলী

২। ময়না

৩। মহা সমৰ

- ৪। শিক্ষা বিচাৰ
৫। পৰীক্ষা (নাট)
৪৫। শ্রীযুত প্রতাপচন্দ্র
গোস্বামী
১। চৈতন্য চৰিত
৪৬। শ্রীযুত ভবতচন্দ্র দাস
বি এ, ই এ চি
১। খেতি
২। আদি চৰিত
৩। অভিমত্যাধ (নাট)
৪৭। শ্রীযুত দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা
বি এল, ই এ চি
১। অঞ্জলী (কবিতা)
২। নিবেদন (ঐ)
৩। পার্থ পৰাজয় (নাট)
৪। বালীবধ (নাট)
৫। চন্দ্রাবলী (নাট)
৬। পদ্মাবতী (নাট)
৪৮। শ্রীযুত অম্বিকা গিৰি
বায় চৌধুরী
১। ভূমি (কবিতা)
২। বেহু
৩। বীণা
৪। চেতনা (নাহেকীয়া কাকত)

- ৪৯। শ্রীযুত জ্ঞানদাভিষাৰ
বাৰ-এট-ল, প্ৰিন্সিপাল
আৰ্ ল কলেজ
১। পঞ্চবত
২। ভেনিচৰ সাউদ
(চেক্স পিয়বৰ ভাঙ্গনি)
৫০। শ্রীযুত তৰুণ বাম
ফুকন বাৰ-এট-ল
১। স্তুতিমালা (পত্ৰ)
২। অৰ্ঘ্যত
কবিতাদি
৫১। শ্রীযুত নবীনচন্দ্র
বৰদলৈ বি, এল
১। গৃহলক্ষী (নাটক)
২। নাহেকীয়া কাকতত
প্ৰবন্ধাদি
৫২। শ্রীযুত দেবানন্দ
ভড়ালী বি এ, চ ডি ক
১। ভীমদৰ্প (নাট)
২। অসমীয়া ভাষাৰ মৌলিক
বিচাৰ
৫৩। শ্রীযুত দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্ত
১। উজ্জ্বলকবিতা
২। লবা কবিতা

- ১। কুল
২। ফলা
৫। গুৰু দক্ষিণা
৬। নিগ্ৰো (নাট)
৭। বুৰকেতু
৮। মহাবী (নাট)
৯। মহা চিকিৎসা
১০। কলিযুগ (যুটিয়াটেক)
৫৪। ৬পদ্মনাথ শৰ্মা
ডাঙ্গৰীয়া
১। ন বোৰাবী (নাট)
৫৫। কটন কলেজৰ
প্ৰফেচৰ শ্রীযুত স্বৰ্ণাকুমাৰ
ভূঞা এম, এ, বি, এল,
১। আনন্দবাম বৰুৱা (জীৱনী)
২। নিৰ্ম্মালি
৩। আহোমৰ দিন
৪। জয়মতী উপাখ্যান
৫। গোপালকৃষ্ণ গোখল
৬। কবি ববীন্দ্র নাথ
৭। বভ্ৰাবলী
৮। চানেকী
৯। বৰফুকণৰ গীত

- ৫৬। শ্রীযুত পদ্মধৰ চলিহা
এম এ, বি এল
১। কেনে মহা
২। গীতি লহৰী
৩। অমৰ লীলা
৪। নিমন্ত্ৰণ
৫। ফুলনি
৬। অৰ্ঘ্য (নাহেকীয়া কাকত
এতিয়া নাই)
৭। সাহিত্য প্ৰসঙ্গ
৫৭। শ্রীযুত কুমুদেশ্বৰ
বৰঠাকুৰ
বি এ, বি টি,
১। ওবলী
২। মেঘদূত
৩। চোৰোক পণ্ডিত
৪। সতী
৫। সাধুৰ ভড়াল
৬। জয়মতী কাহিনী
৭। ৬ প্ৰসঙ্গকুমাৰ ঘোষৰ
(জীৱনী)
৮। সাহিত্য বিচাৰৰ সাৰ
৯। জ্ঞানমালিনী সাৰ

- ৫৮। ৬মৌলবী চেখারত আলি মাষ্টৰ
- ১। পৰমার্থ দৰ্পণ
- ৫৯। ৬সিংহদত্ত গোস্বামী
- ১। সাধু চৰিত
- ২। বেহু
- ৩। কবিতা লহৰী
- ৪। সাবিত্ৰী
- ৫। অৰ্ঘ্য (মাহেকীয়া কাকত যুটিয়াটকৈ এতিয়া নাই)
- ৬। আদৰ্শ পাঠ
- ৬০। শ্ৰীযুত নকুলচন্দ্ৰ ভূঞাৰ
- ১। চোৰাং চোৰাৰ চৰা
- ২। বাৰভূঞা
- ৩। বহাগী
- ৪। অস্তাচল (নাট)
- ৬১। ৬কেশবকান্ত বৰুৱা এচিচ্চেন্টে হেড মাষ্টৰ
- ১। লাছিত ফুকন
- ২। চুপহী
- ৩। বনীয়া কাকতীৰ বংশাবলী
- ৬২। শ্ৰীযুত ডিব্বেশ্বৰ নেওগ বি এ
- ১। মালিতা
- ২। আকুল পথিক
- ৩। খুপিতৰা
- ৪। মিলন (৩ মহীয়া কাকত)
- ৬৩। শ্ৰীযুত সোনপতি দেব শৰ্মা বি, এ
- ১। ৰচনা প্ৰণালী
- ২। বেউলা
- ৩। সাহিত্যৰ সাজ
- ৪। সমাজ চিত্ৰ (উপন্যাস)
- ৫। স্মৃতি মালিকা
- ৬। কটি
- ৬৪। শ্ৰীযুত বহুকান্ত বৰ কাকতি বি এ
- ১। আলাপ
- ২। বিলাপ
- ৩। বাণী
- ৪। ধ্বনি
- ৫। সাহিত্য
- ৬। স্বৰাজ
- ৬৫। শ্ৰীযুত দণ্ডিনাথ কলিতা
- ১। বহুঘৰা
- ২। ফুল
- ৩। বগৰ

- ১। প্ৰদীপ
- ৫। ৬চন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ জীবন চৰিত্ৰ
- ৭। চিলাৰায় (নাট)
- ৬৬। শ্ৰীযুত মহাদেব শৰ্মা এম, এল, চি
- ১। সাবিত্ৰী
- ২। কথা বামাগুণ
- ৩। শকুন্তলা
- ৪। বুদ্ধদেব
- ৫। অৰুণ (মাহেকীয়া কাকত)
- ৬৭। ৬পূৰ্ণকান্ত শৰ্মা
- ১। হিতকথা
- ২। জ্ঞানাসুৰ
- ৩। হৰিশ্চন্দ্ৰ (নাটক)
- ৪। হৰধনুৰ্ভঙ্গ (নাটক)
- ৬৮। শ্ৰীযুত শুকদেব গোস্বামী
- ১। কোঁহ ১ম
- ২। কোঁহ ২য়
- ৩। পৰিনাম
- ৪। পুণিতামোৰ
- ৬৯। শ্ৰীযুত কনকচন্দ্ৰ শৰ্মা ভিটাৰিনেৰি চাৰ্জন
- ১। স্বাস্থ্যবিধি
- ২। পশুপালন
- ৩। আমাৰ খেতি
- ৭০। শ্ৰীযুত দণ্ডিধৰ শৰ্মা
- ১। ধৰ্মতত্ত্ব ১ম
- ২। ধৰ্মতত্ত্ব ২য়
- ৩। স্কুলজ্ঞা উপাখ্যান
- ৭১। শ্ৰীযুত বসুনাথ চৌধুৰী
- ১। সাদৰী (পত্ৰ)
- ২। কেতেকী পত্ৰ
- ৩। কাৰবানা
- ৪। ময়না (মাহেকীয়া কাকত এতিয়া নাই)
- ৭২। শ্ৰীযুত দৈবচন্দ্ৰ তালুকদাৰ
- ১। বাধাকল্পিনী (নাট)
- ২। ধুৱলী কুৱলী (উপন্যাস)
- ৩। প্ৰেমপট
- ৭৩। শ্ৰীযুত ভ্ৰমৰচন্দ্ৰ শইকীয়া
- ১। শব্দমালা
- ২। চুতীয়া জাতি
- ৭৪। শ্ৰীযুত মিত্ৰদেব মহন্ত
- ১। কুকুৰী কণাৰ আঠমঙলা
- ২। ধ্ৰুৱ

- ৩। বিদ্যাব বিপর্যয় (নাট)
 ৪। অদ্বা (নাট)
 ৭৫। শ্রীযুত প্রমোদচন্দ্র বৰঠাকুর
 ১। কবিতা কুসুম
 ২। লবাপুথি
 ৭৬। শ্রীযুত হবিদয়াল পাঠক
 ১। অচ্চর্না
 ২। কুলবমালা
 ৭৭। শ্রীযুত ডাক্তর
 হৰেকৃষ্ণ দাস চিভিলচাৰ্জেন
 ১। কলৈবা চিকিৎসা
 ২। আসাম বান্ধব (মাহেকীয়া
 কাকত এতিয়া নাই)
 ৭৮। শ্রীযুত ধনীৰাম দত্ত
 ১। উদ্ভিদ বিবৰণ
 ২। উৰ্বশী উদ্ধাৰ
 ৭৯। শ্রীযুত কপেশ্বৰ স্মৃতিতীৰ্থ
 ১। গো চিকিৎসা
 ২। শিশুচিকিৎসা
 ৮০। শ্রীযুত নবীনচন্দ্র ভট্টাচার্য
 চন্দ্রপ্রভা (উপস্থান)
 ৮১। শ্রীযুত বতিকান্ত বৰা
 ১। এৰি মুগা শিক্ষা
 ২। চিহ্নাব সংকেত
- ৮২। শ্রীযুত সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা
 কটকী
 ১। মুকলী (পঞ্চ)
 ২। তত্ত্ব আৰু তথ্য
 ৮৩। ৬ চন্দ্রনাথ শৰ্মা
 বি. এ.
 ১। বিদ্যাসাগৰ
 ২। বচাকুল
 ৮৪। শ্রীযুত দণ্ডিধৰ
 বৰঠাকুর
 ১। শ্লোকমালা
 ২। শ্লোক পুষ্পাঞ্জলি
 ৮৫। শ্রীযুত গুণাভিৰাম শৰ্মা
 দাৰ শ্রীলশ্রীযুক্ত প্রফুল্লচন্দ্র
 বায় ডি এসব চমু জীবন
 চৰিত
 ২। বহুস্ত কাহিনী
 ৮৬। শ্রীযুত মুক্তি
 পঞ্জিকাদিন আহমদ
 ১। গুলেনাব (নাটক)
 ২। মৌ মিতা
 ৮৭। শ্রীযুত কীৰ্ত্তিনাথ দাস
 ১। প্রভাতী (মাহেকীয়া কাকত)
 ২। প্রতাপসিংহ

- ৮৮। ৬ গণেশচন্দ্র
 হাজৰিকা
 ১। বিহু আৰু তাৰ প্রাকৃতিক চিত্র
 ২। কুলব বেণু
 ৮৯। ৬ ইন্দ্রধৰ বাজখোৱা
 হিতোপদেশ
 ৯০। ৬ চাকচন্দ্র ঠাকুর
 শ্রীবৎসচিন্তা
 ৯১। ৬ বাচাবাম খাওন্দ
 দত্তদেৱ চৰিত
 ৯২। শ্রীযুত মহেশ্বৰ বৰুৱা
 মিত্রলাভ
 ৯৩। শ্রীযুত বুধীন্দ্র নাথ
 ভট্টাচার্য
 বমলী গাভৰু (নাট)
 ৯৪। শ্রীযুত শৈলধৰ
 বাজখোৱা বি এ
 চঃ ডিঃ কঃ
 বিদ্যাবতী (নাট)
 ৯৫। শ্রীযুত মৌলবী
 আবদুল বহমান বেগ
 ইচলাম জেউতি
 ৯৬। শ্রীযুত বলৰাম পাঠক
 লবকুশ (নাট)
- ৯৭। শ্রীযুত ডাক্তর
 মহানন্দ বৰুৱা
 দোহাবলী
 ৯৮। শ্রীযুত বোধেশ্বৰ
 শৰ্মা বি এ
 ১। ইচকৰ সাধুকথা
 ২। ভোগ
 ৯৯। শ্রীযুত সুবেন্দ্রনাথ দত্ত
 পৰাচিত (নাট)
 ১০০। শ্রীযুত কালি প্রময়
 দাস
 কুলব কলি
 ১০১। শ্রীযুত মহীচন্দ্র বৰা
 শান্তিশতক
 ১০২। শ্রীযুত বামেশ্বৰ
 বৰুৱা
 মুখেন মাৰিতং জগৎ
 ১০৩। শ্রীযুত বৃন্দাবনচন্দ্র
 গোস্বামী
 ঠামুবাছ (নাট)
 ১০৪। শ্রীযুত মাধবচন্দ্র শৰ্মা
 মুকুল
 ১০৫। শ্রীযুত লক্ষীনাথ শৰ্মা
 নীতি শ্লোক

১০৬। শ্রীযুত অমৃত ভূষণ
দেব অধিকাৰী

সটীক নাম ঘোষা (সম্পাদক)

১০৭। শ্রীযুত আনন্দবাম
ছলীয়া বকরা

ববধৈনী

১০৮। শ্রীযুত গোলোকচন্দ্র
কাব্যতীর্থ

চানক্যৰ ভাষণি

১০৯। ৬গঙ্গাবাম তহচিলদাৰ

দ্রব্যানাম শিক্ষা

১১০। শ্রীযুত মৌলবী
মহম্মদ চোলেমান থা

কবিতা পুথি

১১১। ৬গোপালকৃষ্ণ দে

১। নৈবিষ্ণু

২। মাহেকীয়া কাকতত

বিবিধ প্রবন্ধ

১১২। শ্রীযুত নন্দেশ্বৰ

দাস বি এচ চি

সাবিত্রী

১১৩। শ্রীযুত বজ্রনী

কুমাৰ পদ্মপতি বকরা

পুৰনি অসমত ভূমুকি

১১৪। মৌলবী শ্রীযুত
মহম্মদ চালেহ

সাধনা (মাহেকীয়া কাকত)

১১৫। শ্রীযুত বেহুধৰ শৰ্মা
আৰু শ্রীযুত গিৰিল

নাথ যুটীয়াতৈ

ববিন্চনক্ৰশ

১১৬। শ্রীযুত কেশবানন্দ
শৰ্মা পাঠক

মহাত্মা গান্ধিৰ জীৱনী

১১৭। শ্রীযুত জ্ঞাননাথ
বৰা বি এল

অসমত বিদেশী

১১৮। শ্রীযুত কাশীনাথ
দাস

কৃষ্ণ চৈতান্য

১১৯। শ্রীযুত নবীনচন্দ্র
দাস

বুৰঞ্জী কল্পতৰু

১২০। শ্রীযুত দুৰ্গেশ্বৰ বৰা
ফুল

১২১। শ্রীযুত প্ৰাণেশ্বৰ
দাস

পুৰী ভ্ৰমণ

১২২। শ্রীযুত ধাৰেশ্বৰ
ভট্টাচাৰ্য্য

ইহি ধেমালী

১২৩। শ্রীযুত দণ্ডীধৰ
সোনোৱাল

১। চপলা (উপন্যাস)

২। যুগল মূৰ্ত্তি (ট্ৰি)

১২৪। শ্রীযুত বণজিৎ সিং
নেওগ

অসমীয়া নিদান

১২৫। শ্রীযুত প্ৰসন্ন
নাৰায়ন চৌধুৰী

১। কায়স্থ ভাস্কৰ

২। নীলাশ্বৰ (নাট)

১২৬। শ্রীযুত বাধিকানন্দ
চৌধুৰী

১। আৰ্য্য জাতীয়তা

২। গীতা

১২৭। ৬ প্ৰেমধৰ চলিহা
মাহেকীয়া কাকতৰ বিবিধ
প্ৰবন্ধ

১২৮। ৬দেবনাথ বৰদলৈ

১। হেমপ্ৰভা (নাট)

২। বৈদেহী বিচ্ছেদ (নাট)

১২৯। শ্রীযুত সোনাৰাম
চৌধুৰী

প্ৰবৃত্তি বিঘ্নক মূল্যবান
প্ৰবন্ধাদি মাহেকীয়া
কাকতত

১৩০। শ্রীযুত দেবেশ্বৰ
চলিহা

১। অন্ন-বস্ত্ৰ

২। মাহেকীয়া কাকতত
প্ৰবন্ধাদি

১৩১। শ্রীযুত জ্যোতি-
প্ৰসাদ আগ্ৰাৱালা

শোণিত কুৰ্ব্বী (নাট)

১৩২। ৬ কাশীনাথ
হাজৰিকা

কাৰ্য্য শিক্ষা

১৩৩। শ্রীযুত কালীৰাম
মেধি এম্, এ, ই এ চি
প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ

১৩৪। শ্রীযুত বসন্ত কুমাৰ
বকরা

১। ভাৰতবৰ্ষৰ বুৰঞ্জী

২। ওৰেগ্‌নাৰৰ সাধু

১৩৫। শ্রীযুত চিন্তাহৰণ
পাটগিৰি

সংসাৰ চিত্ৰ (উপন্যাস)

১৩৬। শ্রীযুত লক্ষ্মীনাথ
কুকন

মালা (কবিতা)

১৩৭। শ্রীযুত জ্ঞানানন্দ
জগতি

১। সাধুকথাৰ জোলোঙা

২। বৈদী পৰীক্ষা

৩। বিবিধ প্ৰবন্ধ

১৩৮। শ্রীযুত বিষয়চন্দ্ৰ
বিশ্বাসী

১। পদ্মাবলী

২। ভূৰ্গাবলী

১৩৯। গুৰাহাটী মচ্লেম
সমূহৰ

ইচলামি আখবৰ
(মাহেকীয়া কাকত)

১৪০। ছাত্ৰ সন্মিলনৰ

১। সন্মিলন প্ৰবন্ধাবলী

১—৬ষ্ঠ ভাগ

২। বহুস্ত কাহিনী

৩। ওৰেগনাবৰ সাধু।

১৪১। শ্রীযুত সোনপতি
দেব শৰ্মা

শ্রীযুত মহীচন্দ্ৰ বৰা

শ্রীযুত কুমুদচন্দ্ৰ বৰ
ঠাকুৰ যুটীকৈ

৬ মানিকচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ জীৱন
চৰিত

১৪২। কটন কলেজৰ
প্ৰফেচাৰ শ্রীযুত বাণীকান্ত
কাকতি এম এ

১। চোৰধৰা নাট (সম্পাদন)

২। পিপৰা গুচুৰা নাট (ট্ৰে)

১৪৩। মৌলবী শ্রীযুত
মোছলেছদ্দিন আহমদ

১। মজাৰ গল্প

২। মাহেকীয়া কাকতত প্ৰবন্ধাদি

১৪৪। শ্রীযুত কুশকান্ত
বৰ কাকতি

প্ৰস্থতি

১৪৫। শ্রীযুত তাৰিণী চৰণ
দাস

অশ্ৰু (কবিতা)

১৪৬। শ্রীযুত হৰমোহন দাস
মহাপুৰুষ (জীৱনী)

১৪৭। শ্রীযুত সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা
কটকী

১। মূলী (কবিতা)

২। তত্ত্ব আৰু তথ্য (আলোচনা)

১৪৮। মৌলবী মহমদ
উদ্দিৰ ছচেন

১। জননী (মাহেকীয়া কাকত)

২। মাহেকীয়া কাকত প্ৰবন্ধাদি

১৪৯। শ্রীযুত হৰকান্ত
ছৰবা ডাক্তৰ

স্বাস্থ্যবিধান

১৫০। শ্রীযুত হৰিনাবায়ন
দত্ত বৰুৱা

১। সাহিত্য পাঠ

২। মাহেকীয়া কাকত প্ৰবন্ধাদি

১৫১। শ্রীযুত ধনেশচন্দ্ৰ
ঘোষাল

স্কুল সঙ্গীত

১৫২। ৰোহিতাশ্ব সইকীয়া

১। অসমীয়া সাহিত্য

২। কবিতালতা

(তিনিমহীয়া কাকত শ্রীযুত
নীলকণ্ঠ বৰুৱাৰে সৈতে
যুটীয়াটক)

১৫৩। বায় ছাহেব
শ্রীযুত নাৰায়ণ চন্দ্ৰ বৰুৱা

১। অসমীয়া কৃষি তত্ত্ব

২। অসমীয়া কৃষি বচন

৩। খেতিয়ক (মাহেকীয়া
কাকত)

১৫৪। শ্রীযুত প্ৰাণনাথ
বুজৰ বৰুৱা বি, এছ, ছি

বামকৃষ্ণ পৰমহংসৰ জীৱনী

১৫৫। ৬স্বৰ্গীয় কমলদেৱ
গোস্বামী আউনী আটী সত্ৰৰ
অধিকাৰ পুৰুষ

যুগল বিলাস (নাট)

১৫৬। শ্রীযুত উৎসবানন্দ
গোস্বামী প্ৰভু

বত্ৰিশ সিংহাসন

১৫৭। যোৰহাট নৰ্মাল
স্কুলৰ পৰা

প্ৰভাত (তিনিমহীয়া কাকত)

১৫৮। যোৰহাট হাই স্কুলৰ
জেউতি (তিনিমহীয়া কাকত)

১৫৯। শ্রীযুত পদ্মাৱতী
কুকননী আই
স্বৰ্গীয়ৰ উপাখ্যান

১৬০। শ্রীমুতা হেমপ্রভা
দাস ডিক্রগড় গাবলস হাই স্কুল
হেড মিষ্ট্রেছ

জ্ঞানমালা

১৬১। শ্রীমুতা স্বর্ণলতা

বাগব

আহি তিবোতা

১৬২। ৩৮মুনেশ্বরী

খাটনিয়াব

১। অকণ (পত্ন)

২। মাহেকীয়া কাকত

বিলাকত সুনব সুনব পদ্য

১৬৩। শ্রীমুতা চন্দ্রপ্রভা

শইকীয়ানীব

বিবিধ প্রবন্ধ

১৬৪। শ্রীমুতা ভূবনেশ্বরী ববা

বিদ্যার নাম।

Printed at Doss & Co's
ASSAM PRINTING WORKS.
JORHAT.